

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI**

**İNGİLİZ EDEBİYATINDA IRKÇI SÖYLEM: SHAKESPEARE'İN
OTHELLO'SU ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Zülfü FİLİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Mustafa BOSTANCI

EYLÜL-2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İNGİLİZ EDEBİYATINDA IRKÇI SÖYLEM:
SHAKESPEARE'İN OTHELLO'SU ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zülküf FİLİZ

**Enstitü Anabilim Dalı : Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı
Enstitü Bilim Dalı : Kültürel Çalışmalar Programı**

**“Bu tez 08/09/2023 tarihinde yüzyüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri
bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Mustafa BOSTANCI	Başarılı
Doç. Dr.Muhammed HÜKÜM	Başarılı
Doç. Dr.Kenan GÖÇER	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Zülküf FİLİZ

08/09/2023

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezi yazarken, bilgileri ve kıymetli deneyimi ile bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Mustafa BOSTANCI'ya teşekkür ederim. Çalışmalarım sırasında bana her türlü destek olan çok değerli eşim Sedef FİLİZ'e ve çocuklarım Ayşe Merve FİLİZ ve Mehmet Eren FİLİZ'e bana gösterdikleri sabır, anlayış ve destekleri için teşekkür ederim. Dualarını eksik etmeyen Babam Mehmet FİLİZ'e ve beni destekleyen çalışma arkadaşlarıma da teşekkür etmek isterim. Tezimi savunma kurulundaki sayın Doç.Dr. Muhammed HÜKÜM ve Doç. Dr. Kenan GÖÇER hocalarıma da değerli katkılarından dolayı ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Zülküf FİLİZ

08/09/2023

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: IRK KAVRAMI VE IRKÇILIK	3
1.1. 18'inci ve 19'uncu Yüzyıllarda Erken Dönem Irk Teorileri.....	4
1.2. Bilimsel Irkçılık ve Irksal Hiyerarşi Kavramı	5
1.3. Carl Linnaeus ve Johann F. Blumenbach Gibi Etkili Düşünürlerin Katkıları	7
1.4. Sosyal İnşacılık ve Irk.....	8
1.5. Sosyologların ve Antropologların Irk Teorisine Katkıları.....	9
1.6. Postkolonyal Teori ve Irk	10
1.7. Sömürgecilik ve Emperyalizmin Irksal Kimlikler Üzerindeki Etkisi.....	13
BÖLÜM 2: İNGİLİZ EDEBİYATINDA IRKÇI SÖYLEM	15
2.1.İngiliz Edebiyatında Irkçı Söylem ve Dahil Ederek Dışlama	18
2.2. Erken Modern Dönem İngiltere'sinde Toplumun ve Edebiyatın Genel Durumu.....	24
2.3. Avrupalıların Bakış Açısından Mağripliler	26
2.4. Shakespear'in Othello'sunun Temel Kaynağı	29
2.4.1. Shakespear'in Othello'su	31
2.5. Othello'nun İngiliz Edebiyatındaki Önemi.....	33
BÖLÜM 3: SHAKESPEARE'IN OTHELLO'SUNDA IRKÇI SÖYLEM.....	37
3.1. Araştırmanın Amacı.....	38
3.1.1. Arka Plan.....	38

3.1.2 Problem Durumu	38
3.1.3 Araştırma Soruları	38
3.2. Araştırmanın Önemi	39
3.2.1. Shakespeare'in Othello'sunun önemi.....	41
3.2.2. Büyük Sorunsal	44
3.2.3. Öteki ve Ötekileştirme	45
3.2.4. Tarihsel Örgü.....	47
3.2.5. 16. ve 17. Yüzyıl İngiltere Siyasi ve Politik Olayları	48
3.2.6. Dönemin Tiyatrosu.....	53
3.2.7. Venedik ve Kıbrıs'ın Dönemsel Durumu.....	54
3.2.8. Lepanto Savaşı Sırasında Venedik Dükalığı'nın Genel Politikası ve Kıbrıs'ın Bu Savaşta Önemi	57
3.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	60
3.4. Araştırmanın Yöntemi	62
3.5. Veri Toplama	64
3.6. Bulgular	64
3.6.1. Shakespeare'in "Othello" Oyununda Irkçı Söylemler	64
3.6.2. Hayvani İmgeler ve İnsanlıktan Çıkarma.....	68
3.6.3. "Öteki" Olarak Othello ve Irksal Önyargı	69
3.6.4. Irksal Stereotiplerin ve Hiyerarşilerin Güçlendirilmesi	69
3.6.5. Sıfatlarla Damgalama	70
3.7. Othello'nun Irk ve Renk Önyargısı Üzerine Söylem Analizi.....	72
3.8. Othello'da Irkçı Söylemler ve Dilbilgisi Yapıları	87
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	102
ÖZGEÇMİŞ	108

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Othello’da ırkçı, aşağılayıcı ve ötekileştirici ifade kullanan karakter tablosu.66

Tablo 2: Sayılarla oyundaki karakterlerin kullandığı ırkçı, aşağılayıcı ve ötekileştiren ifadeler.....67

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Sir Peter Paul Rubens, The Four Continents	17
Fotoğraf 2: Kraliçe I. Elizabeth'i ziyaret eden Fas Büyükelçisinin Portresi	29
Fotoğraf 3: 1601 Taslak Bildirisi	53
Fotoğraf 4: The Globe Theatre	54
Fotoğraf 5: Orson Welles, Othello Rolünde.....	97
Fotoğraf 6: Ira Frederick Aldridge Othello Rolünde	98
Fotoğraf 7: Paul Robeson Othello Rolünde	99

ÖZET	
Başlık: İngiliz Edebiyatında Irkçı Söylem: Shakespeare'in Othello'su Üzerine Bir İnceleme	
Yazar: Zülküf FİLİZ	
Danışman: Doç. Dr. Mustafa BOSTANCI	
Kabul Tarihi: 08/09/2023	Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 108 (ana kısım)
Bu tez, William Shakespeare'in "Othello" oyunundaki ırkçı söylemleri metin analizi ve söylem analizi yöntemleriyle incelemeyi, oyunun ırkçı stereotipleri desteklediği iddiasını sorgulamayı ve teatral performansların ırkçılığı nasıl ele alabileceğini tartışmayı amaçlamaktadır. Giriş bölümünde, ırkçılığın tanımı ve farklı türleri sunulmakta ve Othello'nun ırkçılık temasını hangi bağlamda ele aldığı açıklanmaktadır. Dönemin İngiliz edebiyatında ırkçılığın genel algısı ve örnekler verilerek ırkçılığın tarihsel ve kültürel köklerinin anlaşılması sağlanmıştır. Aynı zamanda dönemin siyasi ve toplumsal gelişmeleri, sömürgecilik ve ulusal kimlik yaratma çabaları gibi etkenler de oyunun anlaşılması için önemli bir arka plan sağlamaktadır. Tez, temel olarak üç soruya yanıt aramaya odaklanmaktadır. Bunlar 1- Othello ırk ve etnik kökenle ilgili klişeleri sürdüren ırkçı bir dil ve imgeler kullanıyor mu? 2- Othello'daki karakterler ırksal önyargının tasvirine nasıl katkıda bulunur? 3- Othello'daki ırkçı söylemin oyunun yorumlanması ve alımlanması üzerindeki etkisi nedir? Metin analizi ve yakın okuma bölümünde, Othello'nun karakterleri arasındaki diyaloglar ve monologlar ayrıntılı olarak analiz edilmektedir. İlk soru kapsamında, Othello'da ırk ve etnik kökenle ilgili stereotiplerin kullanılıp kullanılmadığına odaklanılmaktadır. Oyun karakterlerinin "Moor" olarak tanımlanan Othello'yu ötekileştirici dil ve imgelerle nasıl tanımladıkları ve bu karakterlerin söylemlerinin ırksal önyargıların nasıl aktarıldığını nasıl gösterdiği incelenmektedir. Söylem analizi bölümünde ikinci soruya yanıt aranmaktadır. Karakterlerin eylemleri ve kullandıkları dil, ırkçı önyargıların algılarını ve etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini ve trajik sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Sonuç bölümünde, Othello'daki ırkçı söylemin oyunun yorumlanması ve alımlanması üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Üçüncü soru bağlamında, oyunun ırkçılık temalarının yorumlanması ve alımlanmasının seyirci tarafından nasıl şekillendirildiği incelenmektedir. Aynı zamanda, tiyatro eserinin hem ırkçılığı nasıl destekleyebileceği hem de ırkçılıkla mücadele için nasıl bir araç olarak kullanılabileceği fikri tartışılmaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Shakespeare, Othello, Irkçılık, Othello'da Irkçı Söylemler	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Racist Discourse in English Literature: A Study on Shakespeare's Othello	
Author of Thesis: Zülküf FİLİZ	
Supervisor: Assoc. Prof. Mustafa BOSTANCI	
Accepted Date: 08/09/2023	Number of Pages: vi (pre text) + 108 (main body)
This thesis aims to analyze the racist discourses in William Shakespeare's "Othello" through textual analysis and discourse analysis methods, to question the claim that the play supports racist stereotypes and to discuss how theatrical performances can address racism. In the introduction, the definition and different types of racism are presented and the context in which Othello deals with the theme of racism is explained. The general perception of racism in the English literature of the period and examples are given to understand the historical and cultural roots of racism. At the same time, factors such as the political and social developments of the period, colonialism and efforts to create a national identity provide an important background for understanding the play. The thesis mainly focuses on seeking answers to three questions. These are 1- Does Othello use racist language and imagery that perpetuates stereotypes about race and ethnicity? 2- How do the characters in Othello contribute to the depiction of racial prejudice? 3- What is the impact of racist discourse in Othello on the interpretation and reception of the play? In the text analysis and close reading section, the dialogues and monologues between Othello's characters are analyzed in detail. The first question focuses on whether stereotypes about race and ethnicity are used in Othello. It is examined how the characters of the play define Othello, who is defined as "Moor", with otherizing language and images and how the discourses of these characters show how racial prejudices are transmitted. The discourse analysis section seeks an answer to the second question. The characters' actions and language show how racial prejudices shape their perceptions and interactions, leading to tragic consequences. The conclusion discusses the impact of racist discourse in Othello on the interpretation and reception of the play. In the context of the third question, it examines how the interpretation and reception of the play's themes of racism are shaped by the audience. At the same time, the idea of how the work of theater can both support racism and be used as a tool to combat racism is discussed.	
Keywords: Shakespeare, Othello, Racism, Racist Discourses in Othello	

GİRİŞ

William Shakespeare tarafından 1603 yılında yazılan ve ilk defa 1 Kasım 1604 yılında İngiltere’de sahnelenen ‘Othello’, Shakespeare’in üzerinde çok yorum yapılan yapıtlarından birisidir. Oyundaki ana karakter Venedik Dukalığı’nın emrinde çalışan değişik milletlerden kurulu ordunun generallerinden biri olan Othello’dur. Oyun içerisinde kendisinden ırkçı, aşağılayıcı kelimelerle birlikte sıklıkla “Moor” olarak da bahsedilmektedir. Venedik Dukalığı’na hizmet eden soylu bir Magripli’dir. Othello Batı edebiyatında bir oyundaki ilk protagonist siyahi kahramanlardan biridir. Shakespeare Afrika köle ticaretinin kısa bir süre önce başladığı ve devam ettiği bir dönemde, özellikle de Osmanlı’nın İngiltere açısından Katolik İspanya ile birlikte büyük bir tehlike olduğu dönemde bir Magripli’yi oyununun ana karakteri olarak seçmiştir. Kraliçe I. Elizabeth’in Ölümünden sonra tahta geçen ve Osmanlı’nın İnebahtı Deniz Savaşında Haçlılara yenilmesi üzerine Haçlı Birliğinin zaferini öven bir şiir yazmış olan I. James döneminde sahnelenen bu oyununun ana karakteri olarak siyahi bir Müslüman dönmesinin seçilmesi de dönemin seyircileri ve kralı için ayrı bir mana ifade eder hiç kuşkusuz. 1585 ve 1588 yıllarında I. Elizabeth döneminde Kraliyet ailesinin tekelinde başlayan Afrika ticaretinin (Bandinel, 1842, aktaran Du Bois, 1895. p,4)¹ Londra’da gündemde olduğu bir dönemde bir Magripli’yi oyunun ana karakteri olarak seçmesinin altında yatan sebeplerin ne olduğu da tartışmalıdır. Kimileri bunun sebebinin Katolik İspanya’nın Kraliçe I. Elizabeth’in yerine Mary Queen of Scotts olarak bilinen I. Mary’nin yeniden tahta geçirilmesi için düzenlenen birkaç başarısız suikast girişimi ve Protestan Kilisesinin, Roma Katolik Kilisesi tarafından yok edilmeye çalışılması sırasında Shakespeare tarafından I. Elizabeth’in bir ‘İngiliz Milleti’ oluşturma çalışmalarına destek olması amacıyla yapıldığını da öne sürmektedir.

Othello oyunu, içerdiği birkaç çatışma ile aynı zamanda Mağribi ve Beyaz arasında ırklar arası bir evlilik meselesini de gündeme getirmektedir. Othello, beyaz tenli, daha önceki taliplilerini beğenmemiş, akıllı, verdiği kararların arkasında duracak kadar iradeli ama

---

1. Du Bois, W. E. B.’in Harvard Üniversitesine sunduğu, *The suppression of the African slave trade in the United States*, isimli doktora tezinde: CB. Bandinel’den aktardığına göre, Kraliçe I. Elizabeth dönemin ünlü Amiral John Hawkins’e köle ticareti için 12 yıllık bir imtiyaz vermiştir. (Harvard Library viewer, Du Bois, W. E. B. (William Edward Burghardt), 1868-1963. The Suppression of The African Slave Trade in The United States of America, 1638-1871. HU 90.330, Harvard University Archives.p,13)

sevdiğine sadık Venedikli bir kadın olan Desdemona ile evlenmiş, ancak ne yazık ki bu ırklar arası evlilik, kıskançlık ve ırksal duygular gibi iç çatışmalar nedeniyle kurtarılamamıştır. Trajik bir şekilde evlilikleri her ikisinin de ölümüyle sona ermiştir.

Oyunun başında, siyahların yüceltilmesi söz konusuymuş gibi görünür. Oyunun baş kahramanı olan Moor (Othello), savaş alanında düşmana karşı Venedik devletine yardım eden onurlu bir generaldir, ancak bu asil Moor hayatının aşkına kavuştuğu ve her şeyin daha iyiye gideceğini umduğu bir dönemde hayatında aslında bir trajedi yaşadığını, kendi sancaktarının ihanetine uğradığını bilmeden Desdemona'nın sadakatsiz olduğundan şüphelenerek bu şüphelere kapılır ve kendi eli ile çok sevdiği genç ve güzel soylu eşini öldürür. Bu oyunda böylesine büyük ve onurlu bir generalin kıskançlığına yenik düşerek kendi eli ile sahip olduğu tüm güzellikleri yitirmesinin yanında oyun boyunca ten renginden dolayı aşağılanarak ve ötekileştirilerek, hatta asil ve beyaz bir ailenin kızı ile yaptığı evlilikten dolayı hor ve hakir görülerek beyazlar gibi huzurlu bir yaşam sürememesi ayrı bir ironidir.

Shakespeare, okuyucunun Othello'ya bakışını manipüle etmeyi, ana karakterin trajedisi aracılığıyla bilinçsizce ırkçı bir okuyucu olmayı ve onu oyunun sonunda kendi karısı Desdemona'yı,- manipülasyon ustası Iago'nun ustaca kurguladığı ve yönettiği aslında bir bakıma oyun içerisinde oyun yazarak kendi oyununun antagonistinin mahvolmasına sebep olacak kurgularla Othello'nun kıskançlığı ve öfkesi ile - öldürdüğü için aptal olarak göstermeyi başarmıştır. Bu nedenle, Shakespeare'in bu oyunu yaşadığı toplumda saygın konumda olan bir ordu komutanının gözden düşmesi, kıskançlıklar ve intikam hakkında bir trajedi değil, aynı zamanda Othello'ya karşı diğer karakterlerin bakış açıları, söylemleri ve eylemleri meselenin sadece basit bir kıskançlık, çekemezlik makam ve mevki için çatışmaların yaşandığı bir oyun olmasının yanında ırkçı söylemler hakkında da olduğundan, bu oyun çalışmak için ilginç bir oyundur. Bu tezde, oyunda bulunan ırksal meseleler aktararak ana karakterin kusurunu inşa etmede oynadığı rol ve Ona karşı yöneltilen ırkçı söylemler analiz edilerek oyunun aynı zamanda İngiliz edebiyatındaki ilk ırkçı eserlerden birisi olduğu ortaya konacaktır.

BÖLÜM 1: IRK KAVRAMI VE IRKÇILIK

İrk kavramı, toplumları şekillendiren ve sosyal, ekonomik ve siyasi yapıları etkileyen insanlık tarihinin önemli bir yönü olmuştur. İrk, genellikle insan gruplarını ten rengi, yüz hatları ve saç dokusu gibi fiziksel özelliklere göre kategorize etmek ve farklılaştırmak için kullanılan sosyal bir yapı olarak anlaşılmaktadır. Ancak, ırkın biyolojik bir temeli olmadığını ve öncelikle sosyal ve kültürel bir yapı olduğunu belirtmek önemlidir.

Bir kavram olarak ırkın kökenleri, Avrupa'nın Amerika, Afrika ve Asya'yı sömürgeleştirme ve keşfetme dönemi olan 18. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Avrupalı güçler farklı fiziksel görünümlere sahip çeşitli nüfuslarla karşılaştıkça, bu grupları hiyerarşik ırksal kategoriler altında sınıflandırmaya ve kategorize etmeye çalışmışlardır. Bu kategorizasyon sömürgeci fetih, ekonomik sömürü ve köleliğin meşrulaştırılması gibi çeşitli faktörler tarafından yönlendirilmiştir.

Bu dönemde ırk genellikle doğuştan gelen üstünlük ya da aşağılık kavramlarıyla ilişkilendirilmiş ve Avrupalılar kendilerini ırk hiyerarşisinin en tepesine yerleştirmiştir. Artık gözden düşmüş olan bilimsel ırkçılık fikri gibi sözde bilimsel teoriler, bu ırksal sınıflandırmalara ve hiyerarşilere sözde bilimsel bir temel sağlamak için ortaya çıkmıştır. Carl Linnaeus ve Johann F. Blumenbach gibi kişiler tarafından geliştirilen bu teoriler, ırksal farklılıkları biyolojik determinizm ve ırksal saflık açısından açıklamaya çalışmıştır. Zamanla, ırkın sabit veya nesnel bir kategori olmadığı, kültürel, tarihi ve siyasi faktörlerden etkilenen sosyal olarak inşa edilmiş bir kavram olduğu giderek daha belirgin hale gelmiştir. Akademisyenler ve aktivistler ırkın biyolojik temeline meydan okumaya ve insan çeşitliliğinin daha incelikli bir şekilde anlaşılmasını savunmaya başlamıştır. Antropoloji alanı, ırk teorilerinin çürütülmesinde ve insan çeşitliliğinin şekillenmesinde kültürel ve çevresel faktörlerin öneminin vurgulanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Çağdaş ırk anlayışı, ırkın farklı toplumlar ve zaman dilimleri arasında değişiklik gösteren akışkan ve dinamik bir kavram olduğunu kabul etmektedir. İrk artık sosyal etkileşimlerin, tarihsel bağlamın ve güç dinamiklerinin bir ürünü olan sosyal bir yapı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca ırkın toplumsal cinsiyet, sınıf ve etnik köken gibi diğer sosyal kimliklerle kesişerek bireylerin deneyimlerini ve fırsatlarını şekillendirdiği de kabul edilmektedir.

İrk kavramı sosyal yapıları, politikaları ve etkileşimleri etkilemeye devam ederken, ırksal hiyerarşilere meydan okuma, ırkçılıkla mücadele etme ve ırksal eşitlik ve adaleti teşvik

etme ihtiyacı giderek daha fazla kabul görmektedir. Akademisyenler ve aktivistler ırkın sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlarını anlamak için eleştirel tartışmalar ve araştırmalar yürütmekte ve çeşitliliğe değer veren kapsayıcı toplumlar yaratmak için çalışmaktadır. Irk kavramına hassasiyetle yaklaşmak, tarihsel ve kültürel bağlamını kabul etmek, ancak aynı zamanda sınırlılıklarını ve kimlik ile sosyal yapıların kesişimsel bir anlayışına duyulan ihtiyacı da kabul etmek esastır.

1.1. 18'inci ve 19'uncu Yüzyıllarda Erken Dönem Irk Teorileri

18. ve 19. yüzyıllar boyunca, ırkı çevreleyen birkaç etkili teori ve ideoloji ortaya çıkmıştır. Bu teoriler, fiziksel özelliklere ve algılanan ırksal farklılıklara dayalı olarak farklı insan popülasyonlarını sınıflandırmaya ve hiyerarşik olarak kategorize etmeye çalışmıştır. Bu teorilerin o zamandan beri büyük ölçüde gözden düştüğünü ve artık sözde bilimsel olarak kabul edildiğini belirtmek önemlidir. Bununla birlikte, tarihsel bağlamlarını anlamak, bu dönemde ırk kavramlarının gelişimini anlamak için çok önemlidir. Aşağıda 18. ve 19. yüzyıllarda ortaya çıkan başlıca teoriler yer almaktadır.

Poligenizm

Poligenizm, farklı ırkların ayrı kökenlere ve soylara sahip farklı türler olduğunu öne süren bir teoridir. Bu teori, farklı ırk gruplarının entelektüel, ahlaki ve fiziksel özellikler açısından temelde farklı olduğunu savunmaktadır. Poligenizm savunucuları, bazı ırkların üstün, diğerlerinin ise aşağı kabul edildiği ırksal hiyerarşileri savunmuştur. İlk insanı evrimleşen türlere bağladığı için Katolik Kilisesince savunulan “ilk günah” kavramına ters bir teoridir. Ayrıca bazı ırkların üstün bazılarının ise zayıf ve yetersiz olduğu savından dolayı köleliği haklı çıkarmaya hizmet ettiği de söylenmiştir.

Monogenizm

Poligenizmin aksine monogenizm, tüm insan ırklarının ortak bir atayı paylaştığını ve aynı türe ait olduğunu savunmuştur. Monogenistler ırklar arasındaki fiziksel farklılıkların yüzeysel olduğuna ve içsel entelektüel veya ahlaki eşitsizlikleri yansıtmadığına inanmaktadır. Bu teori, yüzeysel farklılıkları kabul ederken insan türünün birliğini vurgulamıştır.

Bilimsel Irkçılık

İrk biyolojisi ya da ırk bilimi olarak da bilinen bilimsel ırkçılık 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. İrksal hiyerarşiler için bilimsel bir çerçeve sağlamayı ve ırksal üstünlük ve aşağılığın meşrulaştırılmasını amaçlamıştır. Bilimsel ırkçılar, kafatası boyutu ve kafatası kapasitesi gibi fiziksel özellikleri ölçerek ve bunları entelektüel yetenekler ve ahlaki karakterle ilişkilendirerek ırksal sınıflandırmalar için biyolojik bir temel oluşturmaya çalışmışlardır.

Sosyal Darwinizm

Sosyal Darwinizm, Charles Darwin'in doğal seçim teorisini insan toplumlarına ve ırklarına uygulamıştır. Farklı ırkların birbirleriyle rekabet ettiğini ve baskın ırkların üstün özellikleri nedeniyle doğal olarak seçildiğini savunmuştur. Sosyal Darwinizm, bu süreçlerin doğal düzenin bir parçası olduğunu iddia ederek sömürgeciliği, emperyalizmi ve ırksal sömürüyü meşrulaştırmıştır.

Frenoloji

Frenoloji, 18. yüzyılın sonlarında Franz Joseph Gall tarafından popülerleştirilen bir sözde bilimdir. Gall, kafatasının şekli ve boyutunun bir bireyin entelektüel ve psikolojik özelliklerini belirleyebileceğini savunmuştur. Frenologlar, kafatası ölçümlerini ve özelliklerini ırksal özelliklerle ilişkilendirmeye çalışarak ırksal stereotipleri ve hiyerarşileri güçlendirmişlerdir.

Bu teoriler genellikle sömürgeciliği, köleliği ve ırk ayrımcılığını meşrulaştırmak için kullanılmış ve belirli ırk gruplarının sömürülmesi ve baskı altına alınması için sözde bilimsel bir gerekçe sağlamıştır. Bu teorilerin, ampirik kanıt eksikliği ve daha titiz bilimsel metodolojilerin geliştirilmesi nedeniyle büyük ölçüde gözden düştüğünü belirtmek önemlidir.

Bu teorilerin gelişimini ve nihayetinde çürütülmesini anlamak, sözde bilimsel ırkçılığın neden olduğu zararın farkına varmak ve çağdaş toplumda ırksal hiyerarşilerin sürdürülmesine meydan okumak için çok önemlidir.

1.2. Bilimsel Irkçılık ve İrksal Hiyerarşi Kavramı

Bilimsel ırkçılık, ırksal hiyerarşileri ve belirli ırk gruplarının doğuştan gelen üstünlüğüne veya aşağılığına olan inancı haklı çıkarmak için sözde bilimsel yöntemlerin ve teorilerin kullanılması anlamına gelmektedir. Bu kavram 19. yüzyılda ortaya çıkmış ve

sömürgeciliği, köleliği ve ırk ayrımcılığını meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Bu kavram, ırkların biyolojik olarak sınıflandırılabilmesi ve fiziksel, entelektüel ve ahlaki niteliklere göre sıralanabileceği şeklindeki hatalı düşünceye dayanmaktadır.

İrksal hiyerarşi fikri, farklı ırk gruplarının nitelikleri ve yetenekleri bakımından doğuştan gelen farklılıklara sahip olduğunu ve bunun da üstün olandan aşağı olana doğru hiyerarşik bir sıralamaya yol açtığını ileri sürmektedir. Bilimsel ırkçılığın savunucuları bu inançları desteklemek ve pekiştirmek için antropometrik ölçümler, kafatası çalışmaları ve ırksal sınıflandırmalar gibi çeşitli yöntemler kullanmıştır. Bilimsel ırkçılık ve ırksal hiyerarşi kavramıyla ilgili bazı temel hususları aşağıdaki gibidir:

Antropometrik Ölçümler

Bilimsel ırkçılar, ırksal hiyerarşiler oluşturmak için insanın fiziksel özelliklerinin ölçümü olan antropometriyi kullanmışlardır. Belirli fiziksel özelliklerin entelektüel ve ahlaki özelliklerin göstergesi olduğuna inanıyorlardı. Örneğin kraniyometri, ırk grupları arasında beyin kapasitesi ve zekâ açısından farklılıklar olduğunu iddia etmek için kafatasının boyutunu ve şeklini ölçmeyi içermekteydi.

İrksal Sınıflandırmalar

İrksal sınıflandırmalar, insan popülasyonlarını ten rengi, yüz özellikleri ve saç dokusu gibi fiziksel özelliklere dayalı olarak farklı gruplara ayırmak için geliştirilmiştir. Bu sınıflandırmalar genellikle Kafkasyalıların veya Avrupalıların en üstte, diğer ırk gruplarının ise hiyerarşide daha altta yer aldığı hiyerarşik bir çerçeve oluşturmuştur.

Öjenik

Öjenik, bilimsel ırkçılıkla yakından ilişkili bir hareketti. Seçici üreme ve kısırlaştırma yoluyla insan nüfusunun genetik kalitesini artırmayı amaçlamaktaydı. Öjenikçiler belirli ırk gruplarının genetik olarak daha aşağı olduğuna inanmakta ve bu grupların üremesini engellemeye çalışmaktaydılar. Bu ideoloji, marjinalleştirilmiş toplulukları hedef alan zorunlu kısırlaştırma ve evlilik kısıtlamaları gibi ayrımcı politikalara yol açmıştır.

Sosyal Darwinizm

Charles Darwin'in doğal seçim teorisinden etkilenen Sosyal Darwinizm, genellikle bilimsel ırkçılıkla iç içe geçmiştir. İrklar arasındaki rekabetin doğal ve kaçınılmaz bir süreç olduğunu öne sürmekte ve baskın ırkların daha gelişmiş ve üstün olduğu kabul etmekteydi. Sosyal Darwinizm sömürgeciliği, emperyalizmi ve ırksal sömürüyü

meşrulaştırmak için kullanılmakta ve bunun "en güçlü olanın hayatta kalması"nın bir parçası olduğu iddia edilmekteydi.

Bilimsel ırkçılığın ve ırksal hiyerarşi kavramının modern bilim tarafından tamamen gözden düşürüldüğünü belirtmek önemlidir. Genetik ve antropoloji alanındaki gelişmeler, insan genetik çeşitliliğinin sürekli olduğunu ve farklı ırksal kategorilere karşılık gelmediğini göstermiştir. Dahası, zekâ ve ahlaki özellikler ırka atfedilemez, ancak genetik, çevresel ve sosyal faktörlerin karmaşık bir etkileşimi ile şekillenir.

1.3. Carl Linnaeus ve Johann F. Blumenbach Gibi Etkili Düşünürlerin Katkıları

Carl Linnaeus ve Johann F. Blumenbach gibi etkili düşünürlerin katkıları, 18. ve 19. yüzyıllarda ilk ırk ve ırk kategorizasyonu teorilerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Teorileri bugün büyük ölçüde gözden düşmüş olsa da çalışmalarının insan popülasyonlarının anlaşılması ve kategorize edilmesi üzerinde kalıcı bir etkisi olmuştur. Carl Linnaeus (1707-1778), İsveçli bir botanikçi ve taksonomist olan Carl Linnaeus, organizmaları sınıflandırma ve adlandırma sistemi olan binomial nomenklatürü geliştirmesiyle ünlüdür. Linnaeus öncelikle biyoloji alanına yaptığı katkılarla tanınsa da insanlarla ilgili önemli gözlemler ve sınıflandırmalar da yapmıştır. Linnaeus, 1735 yılında yayınlanan "Systema Naturae" adlı kitabında, Homo sapiens'i kategorilerinden biri olarak içeren bir taksonomik sistem önermiştir. İnsanları coğrafi bölgelere göre dört farklı türe ayırmıştır: Europeanus (Avrupalılar), Asiaticus (Asyalılar), Americanus (Amerika yerlileri) ve Africanus (Afrikalılar). Linnaeus'un sınıflandırma şeması temel olarak deri rengi, saç dokusu ve yüz özellikleri gibi fiziksel özelliklere dayanmaktaydı.

Linnaeus'un çalışmaları ırk sınıflandırmasının gelişimine katkıda bulunmuş ve doğal farklılıklara sahip farklı insan ırkları fikrini güçlendirmiştir. Bununla birlikte, sınıflandırma sisteminin basit olduğunu ve insan genetik ve kültürel çeşitliliğinin karmaşıklığını dikkate almadığını belirtmek önemlidir.

Johann F. Blumenbach (1752-1840), Alman doktor, antropolog ve doğa bilimci Johann F. Blumenbach, insan ırklarının çeşitliliğinin anlaşılmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Linnaeus'un sınıflandırmasını genişletmiş ve ırk konusunda daha incelikli bir yaklaşım önermiştir. Blumenbach, 1775 yılında yayınlanan "İnsanlığın Doğal Çeşitliliği Üzerine" adlı etkili çalışmasında, kafatası ölçümlerine ve anatomik özelliklere dayanan insan ırkları kavramını ortaya atmıştır. İnsanları beş ırka ayırmıştır: Kafkas

(beyaz), Moğol (sarı), Malaya (kahverengi), Etiyopyalı (siyah) ve Amerikalı (kırmızı). Blumenbach, tüm ırkların ortak bir atadan geldiğini ve fiziksel farklılıkların yüzeysel olduğunu savunarak insan türünün birliğini vurgulamıştır (Blumenbach, 1807).

Blumenbach'ın sınıflandırma sistemi, insan popülasyonlarının birbirine bağlılığını kabul ettiği ve ırksal farklılıkların paylaşılan özelliklere kıyasla önemsiz olduğunu kabul ettiği için dönemi için nispeten ilerici olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmaları hala fiziksel özelliklere dayalı ırksal kategoriler ve varyasyonlar fikrini sürdürmekteydi.

Linnaeus, Blumenbach ve diğer erken dönem düşünürlerin katkılarını kendi tarihsel dönemleri bağlamında eleştirel bir şekilde analiz etmek önemlidir. Her ne kadar daha sonraki ırk tartışmalarının temelini atmış olsalar da teorileri hâkim ırksal önyargılar ve insan genetik çeşitliliğine dair kapsamlı bir anlayışın eksikliği ile sınırlıydı.

1.4. Sosyal İnşacılık ve Irk

Sosyal inşacılık, ırk kavramının şekillenmesinde sosyal süreçlerin ve etkileşimlerin rolünü vurgulayan teorik bir çerçevedir. Sosyal inşacı perspektiflere göre ırk, doğuştan gelen veya sabit bir özellik değil, sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamlar aracılığıyla yaratılan ve sürdürülen sosyal bir yapıdır. Bu bakış açısı, ırkın biyolojik veya genetik bir temeli olduğu fikrine karşı çıkmakta ve ırkın güç dinamikleri, ideolojiler ve sosyal kurumlar tarafından nasıl şekillendirildiğini vurgulamaktadır.

Sosyal inşacılar ırkın doğal olarak ortaya çıkan veya nesnel bir kategori olmadığını, insan etkileşimlerinin ve sosyal normların bir ürünü olduğunu savunmaktadır. Irksal kategorilere atfedilen anlam ve önem, farklı toplumlar ve zaman dilimleri arasında değişiklik göstermektedir. Bireylerin ırksal gruplar halinde sınıflandırılması ve kategorize edilmesi kültürel inançlar, tarihsel olaylar ve sosyal güç dinamiklerinden etkilenmektedir. Örneğin, ırksal grupların tanımı ve kategorizasyonu zaman içinde değişmiş, ırksal kategoriler gelişen sosyal ve siyasi bağlamları yansıtacak şekilde genişletilmiş veya yeniden tanımlanmıştır.

Sosyal inşacılar, ırkın inşasında ve sürdürülmesinde gücün rolünü vurgulamaktadır. Irksal kategorilerin sadece tanımlayıcı olmadığını, aynı zamanda gücün kullanılması ve kaynakların dağıtılması için mekanizmalar olarak hizmet ettiğini savunmaktadırlar. Hukuk sistemi, eğitim ve medya gibi sosyal kurumlar, ırksal ideolojilerin şekillendirilmesinde ve ırksal hiyerarşilerin sürdürülmesinde önemli bir rol

oynamaktadır. Örneğin, eğitime, istihdam olanaklarına ve sağlık hizmetlerine erişimdeki ırksal eşitsizlikler genellikle bu kurumlarda yerleşik sistemik önyargıların sonucudur.

Kesişimsellik, sosyal inşacılık içinde sosyal kimliklerin ve güç dinamiklerinin birbirine bağlı doğasını vurgulayan kilit bir kavramdır. Irkın toplumsal cinsiyet, sınıf ve cinsellik gibi diğer sosyal kategorilerle kesişerek benzersiz deneyimler ve ayrımcılık biçimleri yarattığını kabul eder. Kesişimsellik, eşitsizliği etkili bir şekilde ele almak ve mücadele etmek için çeşitli sosyal kimlikler ve baskı sistemleri arasındaki karmaşık etkileşimi analiz etme ve anlama ihtiyacını vurgulamaktadır.

Sosyal inşacılık, ırkın sabit veya doğal bir özellikten ziyade nasıl şekillendirilebilir bir sosyal yapı olduğunu anlamak için bir çerçeve sağlar. Bu bakış açısı, ırksal eşitsizliklere meydan okumayı ve sosyal adaleti teşvik etmeyi amaçlayan sosyal hareketlere ve aktivizme ilham vermede etkili olmuştur. Irkın sosyal olarak inşa edildiğini kabul ederek, bireyler ve topluluklar hâkim ırksal hiyerarşilere meydan okuyabilir, önyargılarla yüzleşebilir ve daha eşitlikçi toplumlar yaratmak için çalışabilirler.

1.5. Sosyologların ve Antropologların Irk Teorisine Katkıları

Sosyologlar ve antropologlar ırk ve ırk teorisinin anlaşılmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Araştırmaları ve teorileri, ırkın sosyal, kültürel ve yapısal yönlerine ışık tutmuş, geleneksel görüşlere meydan okumuş ve ırksal dinamiklerin karmaşıklığına dair içgörüler sağlamıştır. Sosyolog ve antropologların ırk teorisine yaptıkları bazı önemli katkılar olmuştur. W.E.B. Du Bois (1868-1963), Amerikalı bir sosyolog ve sivil haklar aktivisti olan W.E.B. Du Bois, ırk ve ırkçılık çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuştur. Du Bois, 1903 yılında yayınlanan "The Souls of Black Folk" adlı ufuk açıcı çalışmasında, Afrikalı Amerikalıların ırksal olarak tabakalaşmış bir toplumda karşılaştıkları psikolojik ve sosyal zorlukları tanımlayarak çifte bilinç kavramını ortaya atmıştır. Ayrıca ırkın sosyal inşasını ve ırkçılığın sosyal eşitsizliği sürdürme yollarını da incelemiştir. Du Bois'in çalışmaları, eleştirel ırk teorisinin gelişmesine ve ırk ile diğer sosyal kategorilerin kesişimselliğinin anlaşılmasına zemin hazırlamıştır.

Franz Boas (1858-1942), etkili bir antropolog olan Franz Boas, biyolojik ve sabit bir kategori olarak ırk kavramına karşı çıkmıştır. Kültürel antropoloji üzerine kapsamlı araştırmalar yapmış ve ırksal farklılıkların doğuştan gelen biyolojik özelliklerden ziyade çevresel faktörlerin ve kültürel uygulamaların bir sonucu olduğunu savunmuştur. Boas'ın

İnuit ve Amerikan yerlileri üzerine yaptığı araştırmalar, ırksal gruplar içindeki kültürel değişkenliği ortaya koyarak ırksal determinizm kavramına meydan okumuştur.

Oliver Cox (1901-1974), Afro-Amerikan bir sosyolog olan Oliver Cox, ırksal eşitsizliğe katkıda bulunan sosyal ve ekonomik faktörleri analiz etmiştir. Cox, 1948 yılında yayınlanan "Caste, Class, and Race" (Kast, Sınıf ve Irk) adlı kitabında ırkın sosyal sınıfla iç içe geçtiğini ve kapitalizmin ırksal baskıyı sürdürdüğünü savunmuştur. İrksal dinamikleri analiz ederken ekonomik ve siyasi sistemleri anlamının önemini vurgulamış ve ırkın sınıf temelli bir analizini savunmuştur.

Patricia Hill Collins, etkili bir sosyolog ve akademisyen olan Patricia Hill Collins, eleştirel ırk teorisi ve kesişimsellik alanına önemli katkılarda bulunmuştur. Çalışmaları ırk, toplumsal cinsiyet ve sosyal sınıfın kesişimlerini ve kesişen baskı sistemlerinin bireysel deneyimleri şekillendirme yollarını araştırmaktadır. Collins, ırksal hiyerarşileri ortadan kaldırmak ve sosyal adaleti sağlamak için egemen söylemlere ve güç yapılarına meydan okuma ihtiyacını vurgulamaktadır.

Eduardo Bonilla-Silva, bir sosyolog olan Eduardo Bonilla-Silva, renk körü ırkçılık üzerine yaptığı çalışmalarla tanınmaktadır. Çağdaş ırkçılığın incelikli bir şekilde işlediğini ve genellikle renk körlüğü kisvesi altında gizlendiğini, bireylerin ırkı görmediklerini iddia ettiklerini ancak yine de ırksal eşitsizlikleri sürdürdüklerini ve devam ettirdiklerini savunmaktadır. Bonilla-Silva'nın araştırması, ırkçılığın toplumda gizli bir şekilde işlediğini ve bu altta yatan yapıların ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bunlar sosyolog ve antropologların ırk teorisine katkılarından sadece birkaç örnektir. Araştırmaları, ırkın sosyal inşası, diğer sosyal kategorilerle kesişimleri ve ırksal eşitsizlikleri sürdüren yapısal faktörler hakkında değerli bilgiler sağlamıştır. Çalışmaları ırk anlayışımızı şekillendirmeye ve ırksal adalet ve eşitliğe yönelik çabaları desteklemeye ve yol göstermeye devam etmektedir.

1.6. Postkolonyal Teori ve Irk

Postkolonyal teori, kolonyalizmin tarihsel, kültürel ve siyasi miraslarını ve ırk inşası da dahil olmak üzere toplumlar üzerindeki etkisini inceleyen eleştirel bir çerçevedir. Postkolonyal bağlamlarda ırksal kimlikleri ve eşitsizlikleri şekillendiren güç dinamiklerine, söylemlere ve uygulamalara odaklanır. Postkolonyal teorisyenler,

kolonyalizmin bilgi üretimini, ırksal hiyerarşilerin oluşumunu ve ırksal "ötekilerin" temsilini nasıl etkilediğini analiz eder. Postkolonyal teori ve ırk arasındaki kesişimin bazı temel yönleri aşağıda verilmiştir:

İrkin Sömürgeci İnşası

Postkolonyal teorisyenler, kolonyal güçlerin ırksal kategorilerin ve hiyerarşilerin inşasında nasıl önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bilimsel, sosyal ve kültürel söylemler aracılığıyla sömürgeci otoriteler, sömürgeleştirilmiş halklar üzerindeki tahakküm ve kontrollerini meşrulaştıran ırksal ayrımlar yaratmışlardır. Bu ırksal sınıflandırmalar genellikle fiziksel özelliklere, kültürel pratiklere ve uygarlık ve vahşilik kavramlarına dayanıyordu. Postkolonyal teorisyenler bu yapıları baskı araçları olarak eleştirmekte ve günümüz ırk dinamiklerini şekillendirmeye devam ettiklerini savunmaktadır.

Madun Sesler ve İrksal Direniş

Postkolonyal teori, ırk ve ırkçılığın karmaşıklığını anlamada marjinalleştirilmiş ve madun grupların seslerini ve deneyimlerini merkeze almanın önemini vurgulamaktadır. İrksallaştırılmış toplulukların tarihsel olarak sömürge yönetimi altında şiddete, sömürüye ve silinmeye maruz kaldığını kabul etmektedir. Postkolonyal akademisyenler, bu toplulukların ırksal hiyerarşilere direnme ve meydan okuma, kendi eylemliliklerini ortaya koyma ve alternatif kimlik ve aidiyet anlatıları ortaya koyma yollarını araştırmaktadır.

İrk ve Sömürgeciliğin Kesişimselliği

Postkolonyal teorisyenler ırkın toplumsal cinsiyet, sınıf ve milliyet gibi diğer baskı sistemleriyle kesişimselliğini kabul edmektedirler. Bu kesişen güç eksenlerinin ırk ve ırkçılık deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini incelerler. Örneğin, yerli halkların öteki olarak ırksallaştırılmasına genellikle topraksızlaştırma ve kültürel baskı eşlik etmektedir. Kesişimsellik analizi, baskının çok boyutlu doğasının ve postkolonyal toplumlardaki karmaşık güç dinamiklerinin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır.

Bilgi ve Söylemlerin Sömürgesizleştirilmesi

Postkolonyal teori, akademik ve entelektüel alanlara hâkim olan Avrupa-merkezci bakış açılarına meydan okuyarak bilgi ve söylemlerin dekolonizasyonu çağrısında bulunmaktadır. Batılı teorilerin evrenselleştirici eğilimlerini eleştirmekte ve Batılı olmayan toplumlardan farklı epistemolojileri, bakış açılarını ve sesleri dahil etme ihtiyacını vurgulamaktadır. Postkolonyal akademisyenler, Batılı olmayan bilme

biçimlerinin tanınmasını ve onaylanmasını savunmakta ve akademik disiplinlerdeki ırsallaştırılmış güç dengesizliklerinin sürdürülmesine direnmektedir.

Küresel Dayanışmalar ve Irkçılık Karşıtı Hareketler

Postkolonyal teori, dünya çapında ırkçılığa karşı verilen mücadelelerin birbiriyle bağlantılı olduğunu vurgulayarak küresel dayanışmaların ve ırkçılık karşıtı hareketlerin gelişimine katkıda bulunmaktadır. İrsal hiyerarşilere ve sistemik baskıya meydan okumak için ırsallaştırılmış toplumlar arasında ulusötesi ittifakların ve iş birliklerinin önemini vurgulamaktadır. Postkolonyal teorisyenler aynı zamanda direniş ve dekolonizasyon teorileriyle de ilgilenmekte, ırsal eşitsizlikleri sürdüren yapıları ortadan kaldırmanın yollarını araştırmaktadır.

Sömürgeciliğin miraslarını ve ırk ile iktidar arasındaki karmaşık ilişkiyi inceleyen postkolonyal teori, ırsal adalet, eşitlik, bilgi ve toplumun dekolonizasyonu için süregelen mücadelelere dair içgörüler sağlamaktadır. Frantz Fanon, Edward Said, Homi Bhabha, Gayatri Chakravorty Spivak önemli postkolonyal teorisyenler arasında yer almaktadır.

Fanon (2008), "Siyah Deri, Beyaz Maskeler" adlı eserinde, sömürgeciliğin siyah birey üzerindeki psikolojik etkilerini, özellikle ırkçılık ve ırsal aşağılığın içselleştirilmesi bağlamında incelemektedir. "The Wretched of the Earth" adlı eserinde Fanon (2001), dekolonizasyon için verilen şiddetli mücadeleyi, sömürgeciliğin insanlıktan çıkarıcı etkisini ve sömürgeci yapıları ortadan kaldırmak için radikal siyasi ve sosyal değişim ihtiyacını tartışır.

Edward Said (1978), "Oryantalizm" adlı eserinde Said, Batı'nın Doğu'yu ikili bir öteki olarak inşa etmesini inceler ve Oryantalist söylemin içerdiği güç dinamiklerini ve bilgi üretimini vurgular. "Kültür ve Emperyalizm" adlı eserinde Said (1993), sömürgeciliğin edebi ve kültürel temsillerde nasıl yer aldığını inceleyerek kültür ve emperyalizm arasındaki bağlantıları araştırmaktadır.

Homi Bhabha "The Location of Culture" adlı eserinde Bhabha (1994), postkolonyal toplumlarda kültürel melezlik ve "üçüncü alan"ın karmaşıklığını araştırarak farklı kültürlerin karşılaşmasından doğan ikirciklilik ve direnişin altını çizmektedir. "Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse" adlı eserinde Bhabha (1984), taklit kavramını sömürgeleştirilenlerin kimliklerini sömürgeci çerçeveler içinde müzakere etmek için kullandıkları bir strateji olarak analiz etmektedir.

Gayatri Chakravorty Spivak "Postkolonyal Aklın Eleştirisi" isimli makalesinde kaybolan Şimdinin Tarihine Doğru" adlı makalesinde Spivak (1999), postkolonyal teoriyi madunların sesini ihmal ettiği için eleştirmekte ve Batılı bilginin Batılı olmayan dünyayı anlama ve temsil etmedeki sınırlılıklarını incelemektedir. "Madun Konuşabilir mi?" adlı eserinde Spivak (1988), ötekileştirilen ve ezilenleri temsil etmenin ve onlara temsil gücü vermenin zorluklarını araştırmakta ve egemen söylemlerin yapısöküme uğratılması ve bunlara meydan okunması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu önemli eserler, bu akademisyenlerin postkolonyal teori ve ırk konusundaki düşüncelerine dair temel içgörüler sağlamaktadır.

1.7. Sömürgecilik ve Emperyalizmin Irksal Kimlikler Üzerindeki Etkisi

Sömürgecilik ve emperyalizmin ırksal kimlikler üzerindeki etkisi derin ve geniş kapsamlı olmuştur. Sömürgeci güçler, dünyanın dört bir yanındaki bölgeleri fethedip hakimiyetleri altına alarak yalnızca siyasi ve ekonomik kontrol sağlamakla kalmamış, aynı zamanda ırksal kimliklerin ve hiyerarşilerin şekillenmesinde de önemli bir rol oynamışlardır. Sömürgecilik ve emperyalizmin ırksal kimlikler üzerindeki etkisinin bazı temel yönleri şöyle açıklanabilir:

Irksal Hiyerarşilerin İnşası

Sömürgeci güçler, sömürgecileri üstün, sömürgeleştirilenleri ise aşağı olarak konumlandıran ırksal hiyerarşiler inşa etmiştir. Bu hiyerarşiler, sömürgecileri daha gelişmiş, medeni ve ırksal açıdan üstün, sömürgeleştirilenleri ise ilkel, medeni olmayan ve ırksal açıdan aşağı olarak gösteren sözde bilimsel teoriler ve kültürel ideolojiler aracılığıyla meşrulaştırılmıştır. Bu ırksal hiyerarşi kurguları, sömürgeci tahakküm ve sömürünün meşrulaştırılmasına ve sürdürülmesine hizmet etmiştir.

Irksal Sınıflandırma ve Kategorizasyon

Sömürgeci güçler, genellikle ten rengi, yüz hatları ve kültürel uygulamalar gibi fiziksel özelliklere dayanan ırksal sınıflandırma ve kategorizasyon sistemleri getirmiştir. Bu sistemler, sömürgeleştirilmiş nüfusları farklı ırksal gruplara ayırmak ve kategorize etmek için kullanılmış, ırksal ötekilik kavramlarını güçlendirmiş ve toplumlar içinde bölünmeler yaratmıştır. Bu ırksal sınıflandırmalar sadece idari amaçlar için kullanılmamış, aynı zamanda sosyal etkileşimleri, kaynaklara erişimi ve sömürge bağlamındaki fırsatları da şekillendirmiştir.

Kültürel baskı ve asimilasyon

Sömürgecilik, sömürgeleştirilen halkların kültürlerinin, dillerinin ve geleneklerinin değersizleştirildiği, marjinalleştirildiği veya aktif olarak bastırıldığı kültürel baskı ve asimilasyonu içermektedir. Bu kültürel silme, sömürgecilerin hakimiyetini pekiştirmeyi ve sömürgeleştirilenlerin öz kimliklerini ve kültürel pratiklerini zayıflatmayı amaçlamıştır. Çoğu durumda, sömürgeciler yerli dilleri ve gelenekleri kendi dilleri ve gelenekleriyle değiştirmeye çalışarak sömürgeleştirilen toplulukların kültürel kimliklerini daha da marjinalleştirmeye ve aşındırmaya çalışmıştır.

İrksallaştırılmış Emek Sömürüsü

Sömürgeci güçler, sömürgeleştirilen halkların kaynaklarını ve emeğini sömürmek için sıklıkla ırksallaştırılmış emek sistemlerini kullanmıştır. Plantasyonların, madenlerin ve diğer maden çıkarma endüstrilerinin kurulması, genellikle belirli ırk gruplarından alınan zorunlu işgücüne dayanıyordu. Bu ırksallaştırılmış iş bölümü, ırksal hiyerarşileri güçlendirmiş ve belirli ırksal grupların sistematik olarak ötekileştirilmesi ve sömürgecilerin yararına sömürülmesi nedeniyle ırksallaştırılmış ekonomik eşitsizliklerin yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

Edward Said'in etkili eseri "Oryantalizm", Batı'nın Doğu hakkındaki bilgi ve temsillerinin sömürgeci güç dinamikleri tarafından nasıl şekillendirildiğini araştırmaktadır. Said'e (1978), göre Oryantalizm, Doğu'yu aşağı ve egzotik olarak konumlandıran ve Batı'nın sömürgeleştirilmiş halklar üzerindeki hâkimiyetini pekiştiren bir düşünce ve temsil sistemidir. Said, Oryantalizmin, stereotipleri sürdürerek ve Batı ile Doğu arasında ikili bir ayrım yaratarak ırksal kimliklerin inşasına katkıda bulunduğunu savunmaktadır.

Homi Bhabha'nın çalışmaları kültürel melezlik kavramını ve sömürgeci karşılaşmaların ırksal kimlikleri şekillendirme yollarını araştırmaktadır. Bhabha (1994), sömürgeciliğin ikircikli ve melez öznellikler ürettiğini, sömürgeleştirilmiş bireylerin kendi yerli kültürleri ile baskın sömürge kültürü arasında müzakere ettiğini savunmaktadır. Bu müzakere ve melezlik süreçlerinin sabit ırksal kimlik kavramlarını bozarak alternatif kimlik ve direniş biçimleri için olasılıklar yarattığını öne sürmektedir.

Bhabha (1994), sömürgeci karşılaşmaların, sömürgeleştirilmiş bireylerin kendi yerli kültürleri ile baskın sömürge kültürü arasında müzakere ederek ırksal kimliğin sabit kavramlarına meydan okuması nedeniyle ikircikli ve melez öznelliklerle sonuçlandığını belirtmektedir.

BÖLÜM 2: İNGİLİZ EDEBİYATINDA IRKÇI SÖYLEM

Avrupa'da erken modern dönem, öncelikle transatlantik köle ticaretinin yükselişi nedeniyle siyah insanların varlığında bir artışa tanık olmuştur. Bu dönemden önce de Avrupa'da siyahlar bulunmaktaydı ancak sayıları nispeten azdı ve varlıkları büyük ölçüde kentsel alanlarla sınırlıydı. Ancak köle ticareti genişledikçe Avrupa'daki siyahların nüfusu da artmış ve varlıkları daha yaygın bir şekilde hissedilmeye başlanmıştı. Erken modern dönemin en önde gelen siyah figürlerinden biri, 1745 yılında bugünkü Nijerya'da doğan ve çocukken köleleştirilen Olaudah Equiano'dur. Equiano sonunda özgürlüğünü satın alabilmiş ve İngiltere, Fransa ve İspanya'da geçirdiği zamanlar da dahil olmak üzere Avrupa'da kapsamlı seyahatlerde bulunmuştur. "The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano" adlı otobiyografisi, Equiano'nun yaşadıklarını canlı bir şekilde anlatmakta ve bu dönemde Avrupa'daki siyahların yaşamlarına ışık tutmaktadır (Equiano, 1789).

Equiano gibi bireylerin yanı sıra, bazı Avrupa şehirlerinde daha büyük siyah insan toplulukları da vardı. Örneğin Amsterdam, çoğu özgür olan ve denizci ya da zanaatkar olarak çalışan önemli bir siyah nüfusa sahipti. Bu topluluklar Avrupalı izleyiciler için genellikle merak ve hayranlık konusu olmuş ve bazen sanat ve edebiyatta tasvir edilmişlerdir. Ancak, erken modern Avrupa'da siyahların temsili her zaman olumlu ya da doğru değildi. O dönemde ırklara karşı hâkim olan tutumlar, beyazların en üstte ve siyahların en altta olduğu bir ırklar hiyerarşisi olduğunu öne süren "Büyük Varlık Zinciri" fikrinden oldukça etkilenmiştir. Bu fikir köle ticaretini ve diğer sömürgecilik biçimlerini meşrulaştırmak için kullanılmış ve sanat, edebiyat ve diğer kültürel biçimlere yansımıştır. "Büyük Varlık Zinciri" fikri Orta Çağ Avrupa'sında ortaya çıkmış ve Rönesans döneminde popülerleşmiş bir kavramdır. Tüm canlıların, en tepede Tanrı olmak üzere, en düşük yaşam formlarından en yükseğe doğru hiyerarşik bir düzende sıralandığını öne sürmekteydi. Bu hiyerarşide insanlar en önemli varlık olarak kabul edilmiş ve zekâ, ahlak ve fiziksel özellikler gibi algılanan özelliklerine göre farklı seviyelere ayrılmıştır. Beyaz Avrupalılar tipik olarak bu hiyerarşinin en tepesine yerleştirilirken, siyahlar gibi diğer ırklar daha aşağı kabul edilmekte ve en alta yerleştirilmekteydiler. Bu kavram, transatlantik köle ticareti ve Avrupa sömürgeciliği de dahil olmak üzere beyaz olmayan halkların boyun eğdirilmesi ve sömürülmesini haklı çıkarmak için kullanılmıştır. Ayrıca,

seçici üreme ve "aşağı" olduğu düşünülenlerin kısırlaştırılması veya ortadan kaldırılması yoluyla insan ırkını geliştirmeyi amaçlayan öjenik inancını desteklemek için de kullanılmıştır.

Büyük Varlık Zinciri o zamandan beri bilimsel bir kavram olarak gözden düşmüştür, ancak mirası hala ırkçılığın sürekliliğinde ve farklı ırk gruplarına eşit olmayan muamelede görülebilmektedir. Sözde bilimsel teorilerin baskı ve ayrımcılığı meşrulaştırmak için kullanılmasının tehlikelerine dair bir hatırlatma işlevi görmektedir.

Bunun bir örneği William Shakespeare'in aynı adlı oyunundaki Othello karakterinde görülebilir. Othello başarılı bir askeri komutan olan siyah bir adamdır, ancak beyaz karısı Desdemona da dahil olmak üzere etrafındakilerin entrikaları yüzünden sonunda yıkılır. Oyun, ırkı ele alış biçimi ve Othello'nun ırkı nedeniyle trajik bir figür olarak tasvir edilme şekli nedeniyle geniş çapta analiz edilmiştir. Bir başka örnek de eserlerinde sıklıkla siyah insanları tasvir eden Peter Paul Rubens'in resimlerinde görülebilir. Ancak bu resimlerdeki tasvirler genellikle son derece stilize ve egzotikleştirilmiş, siyahlar ilkel ve medeniyetsiz olarak gösterilmiştir. Ünlü bir örnek, Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika'yı temsil eden dört kadını gösteren "Dört Kıta"² adlı tablosudur. Bu tabloda Afrikalı kadın diğer Beyaz kadınlar gibi neredeyse çıplak resmedilmiştir ancak diğer beyaz kadınların saf ve doğal güzellikleri ön plandayken siyah kadının kafasında kırmızı değerli bir taşın olduğu bir taç ve boynunda incilerden yapılmış bir kolye vardır. Bu doğal olarak güzel olmayanın güzel olan objelerle bezenerek aradaki farkı kapatma ve yetersizliği örtme göstergesi olarak ön plandadır. Ayrıca resimdeki diğer karakterlerin haricinde ressama ya da resme bakana dönüp bakan tek karakter yine siyah kadındır, O dönem resim anlayışında bu davet anlamındaydı, yani Afrika Avrupalıları davet ediyordu; her türlü sömürünün serbest olduğunun resimle ifadesiydi bu tablo. Ayrıca resimde dört kıtayı temsil eden dört kadın ve erkek olmasına rağmen üç beyaz bebek mevcuttur dördüncü bebek resimde mevcut değildir. Yine resimde Asya kıtasının temsili olan Kaplanının üç adet yavrusu mevcuttur. Afrikayı temsilen bir timsah vardır ve korkunç görünümüne rağmen beyaz çocuklar için

---

² Cennetin Dört Nehri olarak da bilinen Dört Kıta, Flaman sanatçı Peter Paul Rubens tarafından 1610'larda yapılmış bir tablodur. O dönemde dört kıta (Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika) olarak kabul edilen bölgelerin kadın kişilerini, bu bölgelerin başlıca nehirleri olan Tuna, Ganj, Nil ve Río de la Plata'nın kişileri ile birlikte otururken tasvir etmektedir.

bir evcil hayvan gibidir. Afrika ve Asya ırkının devamının öngörülmediği düşüncesi ile ilgili tartışmalara da açıktır ayrıca bu resim.

Fotoğraf 1: Sir Peter Paul Rubens, The Four Continents

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Four_Continents

Bu olumsuz tasvirlerle rağmen, erken modern Avrupa'daki siyahlar, genellikle Afrika'dan gelen kültürel geleneklerinden yararlanarak kendi topluluklarını ve kimliklerini yaratabilmişlerdir. Örneğin, Hollanda'da Sinterklaas (Noel Baba'ya benzer) geleneğiyle ilişkilendirilen "zwarte pieten" ya da "siyah petes" toplulukları vardı. Bu figürler genellikle siyah yüzlü beyaz aktörler tarafından canlandırılmaktaydı, ancak Hollanda toplumunda kendilerine bir yer açabilen siyahlar tarafından da canlandırılmaktaydı. Genel olarak, erken modern Avrupa'da siyahların varlığı ve temsili, ırka yönelik değişen tutumları ve transatlantik köle ticaretinin etkisini yansıtacak şekilde karmaşık ve çok yönlüdür. Olumsuz ve basmakalıp tasvir örnekleri olsa da siyahların kendi topluluklarını ve kimliklerini yaratmaları ve ırk ve hiyerarşi hakkındaki hâkim fikirlere meydan okumaları için fırsatlar da vardı.

2.1.İngiliz Edebiyatında Irkçı Söylem ve Dahil Ederek Dışlama

Türkler, Moor'lar ve diğer azınlıklar İngiliz milletiyle diğer yazılı türlerin haricinde, vaazlarla, baladlarla ve tiyatro etkinlikleri vasıtası ile tanıştırılmışlardı. Edebi yazılı kaynaklarda bu farklı ırklardan bahsetmenin amacı onlar hakkında farkındalık oluşturarak benimsenmeleri değil tam tersine onları farklılaştırmak ve böylece dışlanmaları için insanların sosyal ve kültürel yaşamlarına dahil edilmişlerdir.

Luhmann'ın teorisini detaylandıran Bohn, içerme ve dışlama rejimlerinin tarihsel olarak değişkenlik gösterdiğini ve toplumsal farklılaşma biçimleriyle sıkı sıkıya ilişkili olduğunu (Bohn, 2009,s. 46), farklılaşma biçimlerinin ise farklılıkların tekrarlanmasına yönelik kurallar olduğunu savunmaktadır. Ona göre "Eğer içerme koşulları toplumsal düzenin biçimini belirliyorsa ve dışlananlar bunun tersini somutlaştırıyorsa her ihtimale karşı, istisnalar bu düzene kurucu bir atıf taşır" (Bohn, 2009, p. 51). İçerme/dışlama teorisi, "her farklılaştırma ve sınırlandırma örneğinin içerme ve dışlama biçimlerini de beraberinde getirdiğini" savunur (Bohn, 2009, p. 42).

Othello'daki karakterin ve metnin tahlili yapıldığında, oyunun yazıldığı dönem İngiltere'sinde siyasi ve sosyal olayların sonuçlarını görmek mümkündür. Zaten mezhepsel çatışmalardan kaçarak İngiltere'ye gelerek yerleşmiş Avrupalı sığınmacıların haricinde Afrika'dan getirilen siyahilerin varlığı İngiltere'de huzursuzluk yaratmış, I. Elizabeth bu siyahilerin deport edilmesi için üst üste fermanlar çıkarmışken Shakespeare'in yaşadığı toplumun siyahilere bakış açısının tarafsız olduğunu, onları dışlamadıklarını düşünmek aşırı iyimserlik olurdu. Dahil ederek dışlamayı Othello' da pek çok sahnede görmekteyiz. Kıbrıs için Osmanlı ile yapılacak muhtemel savaş planlamalarını bölen Othello'nun Desdemona'yı kaçıracak evlenmesi olayı için Brabantio'nun Şikayetini dinleyen Duka'nın cevabı dahil ederek dışlamaya güzel bir örnektir:

Duka:

Öyle olsun, iyi geceler hepinize.

(Brabantio'ya)

Soylu sinyor, eğer erdem güzellikten yoksun değilse,

Damadınız kara olmaktan çok aktır.

(1.Perde, 3. Sahne, s 24)

Gerçekten de siyahi birisini “adil” ya da “erdemli” olduğu için bu şekilde övmek, kişinin fiziksel görünümünün doğal engelini “aştığını” ima etmektir. Dük’ün Othello’yu övmesi, hem çoğunluğun (İtalyanlar) hem de azınlığın (Mağribi Othello) ırksal kaygılarına dokunmaktadır aslında.

Eserin geneline baktığınızda Othello’nun erdemlerinden, kahramanlıklarından, bahsedilirken aynı zamanda ten renginden, ait olduğu milletten, coğrafyadan, sahip olduğu karakter özelliklerinden dolayı sürekli ötekileştirilmesine ve aşağılanmasına da şahitlik edilir. Shakespeare’in eserinde baş kahramanını dönemin toplumsal yargılarının dışında siyahi bir karakteri ön plana çıkarmasını bir kısım araştırmacılar yaşadığı toplumun önyargılarını yıkmak için farklı bir araç olarak kullandığını ileri sürerken Luhman’ın teorisine göre her içerme aslında bir dışlamayı da beraberinde getirdiği için Othello’yu seyreden izleyiciler Othello’nun temsil ettiği kültürü ve tabiatının sonuçlarını görerek aslında Othello’yu aynı zamanda dışlamışlardır da.

Shakespeare dönemi, 16. ve 17. yüzyılları kapsar ve siyahlar ile ilgili kaynaklar Shakespeare’in eserlerinde yer alsa da bu dönemde İngilizlerin siyahlar hakkındaki görüşleri sadece Shakespeare’a dayanmaz. Aşağıda, Shakespeare dönemi İngilizlerinin siyahlar hakkındaki görüşleri hakkında bazı alıntılar ve kaynaklar sunulmuştur. “Othello” adlı eserde, Shakespeare bir siyah karakteri merkeze alır ve bu karakter üzerinden İngilizlerin siyahlar hakkındaki düşüncelerine dair ipuçları verir. Othello’nun beyaz bir kadınla evlenmesi, dönemin İngiliz toplumunda büyük tartışmalara yol açmıştır. Othello hakkında, Iago’nu şöyle bir monoloğu vardır:

“The Moor is of a free, and open nature,
That thinks men honest, that but seem to be so,
And will as tenderly be led by the nose
As asses are:

.....

(Act 1, Scene 3. P.46)

Mağripli ise mert ve açık yürekli,
Dürüst sanır budala, dürüst görünenleri de,
Burnuna halkayı geçirdin mi
Götürürsün istediğin yere.

(1.Perde, 3. Sahne, s.28)

" But my sport, and profit: I hate the Moor,
And it is thought abroad, that 'twixt my sheets
He's done my Office. I know not if't be true,
But I, form ere suspicionin that kind, Will do, as if surgery
(Act 1, Scene 3, s.46)

"Nefret ediyorum Mağripliden, Yatağıma benim yerine onun girdiği herkesin
dilinde, Yalan mı, doğru mu bilemem, ama doğruymuş gibi davranacağım ben." (1.
Perde, 3. Sahne, s.27)

Bu alıntılardan anlaşıldığı üzere, Othello'nun siyahi olması o dönemlerde İngilizler tarafından bir dezavantaj olarak görülmekteydi ve böyle bir karakter hakkında zaten önyargılar beslenmekteydi.

Diğer bir örnek, John Hawkins'in "A General History of the Science and Practice of Music" adlı eserinde yer alır. Bu eserde, siyahların müzik yeteneklerinden bahsedilir ve siyahların müzikte beyazlardan üstün olduğu iddia edilir. Ancak yine de bu iddia siyahların diğer alanlarda üstün olduğu anlamına gelmezdi ve eserin genelinde siyahi müzisyenlere saygı gösterilmediği görülür (Hawkins, 2011).

"The Tempest" adlı eserde, Shakespeare bir siyahi karakter olan Caliban'ı merkeze alır. Ancak, bu karakter genellikle bir hayvan olarak tasvir edilir ve onun siyahi olması, diğer karakterler tarafından aşağılayıcı bir şekilde kullanılır. Örneğin:

Prospero:

....“Şeytan, bu doğuştan şeytan.

Yapısına terbiye işlemiyor....

(4. Perde. 1. Sahne)

Miranda:

....

İğrenç köle,

Kötülükle öyle donanmışsın ki

İyilik damgası tutmuyor üstünde.

.....

(1.Perde. 2. Sahne)

Bu alıntılardan da anlaşılabileceği gibi, siyahların şeytanlaştırıldığı ve onların insanlıktan uzaklaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

İngilizlerin siyahlar hakkındaki görüşleri, o dönemde popüler olan seyahat yazılarında da yansıtılır. Örneğin, Sir John Mandeville'in "Travels" adlı eserinde, Mandeville Afrika'yı ziyaret ettiği sırada oradaki siyahlar hakkında şöyle yazmaktadır: "They are black as the devil, and have no moral sense/ Şeytan gibi siyahlar, hiçbir ahlaki duyarlılıkları yok". (Mandaville,1915).

Başka bir kaynak da Edward Long'un "The History of Jamaica" adlı eseridir. Bu eserde, Long siyahların beyazlara göre aşağı olduğunu iddia etmekte ve onları "kaba, cahil ve işe yaramaz" olarak tasvir etmektedir. (Long,1774, s.443)

Shakespeare dönemi, 16. ve 17. yüzyılları kapsar ve siyahlar ile ilgili kaynaklar Shakespeare'ın eserlerinde yer alsa da bu dönemde İngilizlerin siyahlar hakkındaki görüşleri sadece Shakespeare'a dayanmamaktadır. Shakespeare dönemi, 16. ve 17. yüzyıllar arasındaki İngiliz edebiyatı ve kültürünün zirve yaptığı bir dönemdir. Bu dönemde Shakespeare gibi pek çok ünlü yazarın yanı sıra, Christopher Marlowe, Ben Jonson, John Webster ve Thomas Middleton gibi yazarlar da eserler üretmiştir. Ancak, bu

yazarların eserlerinde Siyahlara karşı bakış açısı ve söylemleri Shakespeare'a kıyasla çok daha az incelenmiştir.

Shakespeare dönemi yazarlarının Siyahlara karşı tutumları ve eserlerindeki söylemlerine genel olarak bakmakta fayda olacaktır. Bu amaçla, dönemin en tanınmış oyun ve metin yazarları Christopher Marlowe'un "Tamburlaine the Great", Ben Jonson'ın "The Masque of Blackness" adlı eserleri örnek olarak gösterilebilir.

Christopher Marlowe, Elizabeth dönemi İngiltere'sinde yaşayan önemli bir şair ve oyun yazarıdır. Christopher Marlowe'un oyunlarında "Mağribi" terimi, özellikle Fas gibi bölgelerden gelen Kuzey Afrika kökenli insanları ifade etmek için kullanılır. Marlowe'un eserlerinde Mağribilerin tasviri değişiklik gösterebilir, ancak genellikle zamanının ırksal tutumlarını ve stereotiplerini yansıtacak şekilde sunulurlar. Mağribiler bazen egzotik veya yabancı karakterler olarak tasvir edilir ve tasvirleri hem olumlu hem de olumsuz unsurlar içerebilir.

The Jew of Malta (Malta Yahudisi) adlı oyunda, Yahudi kahraman Barabas'ın kölesi ve hizmetkârı olarak tanımlanan Ithamore adında bir karakter vardır. Ithamore genellikle bir "Moor" olarak anılır ve Barabas tarafından hem sadık hem de manipüle edilen ikincil bir karakter olarak hizmet eder. Ithamore'un tasviri, Mağribilerin hizmetçi ya da egzotik figürler olarak klişeleşmiş görüşünü yansıtmaktadır.

Bu tasvirlerle, eserlerin yazıldığı tarihsel bağlamı anlayarak yaklaşmak önemlidir. Elizabeth dönemi tiyatrosunda Mağribilerin ve diğer etnik grupların tasvirleri genellikle dönemin ırksal ve kültürel tutumlarını yansıtmaktadır. Bu tasvirler modern bir bakış açısıyla klişeleri ve önyargıları sürdürdükleri için eleştirilebilir, ancak aynı zamanda o dönemin sosyal dinamikleri hakkında da fikir verirler.

Ben Jonson'ın "The Masque of Blackness" adlı eseri, 1605 yılında Kraliçe Anne'nin isteği üzerine hazırlanmış bir maske oyunudur. Metin Niger'in babası Oceanus ile konuşmasıyla başlar. Oceanus ona neden her zamanki doğu rotasını bırakıp batıya, Atlantik'e doğru aktığını sorar. Niger ona yardım istemek için geldiğini söyler. Niger'in kızları üzgündür, çünkü kendilerini dünyanın en güzel tanrıçaları olarak düşünmüşlerdir, ancak solgunluğun daha çekici olduğunu keşfederler - ve bu yüzden artık kendilerini güzel

hissetmezler. Ay tanrıçası Aethiopia, kızlara, adı "tannia" ile biten bir ülke bulabilirlerse, bir kez daha güzel olacaklarını söyler.

Kızları, adı "tannia" ile biten ülkeyi bulmak için umutsuzca çabalar, arayışlarında Moritanya (Kuzey Afrika), Lusitanya (Portekiz) ve Akitanya'ya (Fransa) kadar seyahat ederler. Başarısızlıklarından dolayı umutsuzluğa kapılıp bir kez daha Aethiopia'ya dua ederler, Aethiopia onlara bu ülkenin Britanya olduğunu ve siyah tenlerini beyazlatma gücüne sahip olan güneş benzeri kralını aramaları gerektiğini söyler. Aethiopia ayrıca kızlara gelecek yıl boyunca ayda bir kez deniz çiyiyle yıkanmalarını ve bu şekilde hazırlandıktan sonra gelecek yıl aynı zamanda tekrar kralın huzuruna çıkmalarını, bunun üzerine kralın ışığının onları güzel ve beyaz yapacağını tavsiye eder.

Oyunda Britanya'nın yüceltilmesi hakkında duyulan gurur, beyazlığın yüceltilmesiyle sürekli olarak eş güdümlüdür (Butler, 2017).

Bu masktaki Blackamoor karakterlerinin tasviri, 17. yüzyılın başlarındaki ırksal ve kültürel normların bir yansımasıdır ve siyahlığın egzotikleştirici ve basmakalıp temsillerinin sürdürülmesi olarak görülebilir. Shakespeare dönemi yazarlarının Siyahlara karşı tutumları, genel olarak aşağılayıcı ve hor görücü bir nitelik taşır. Bu yazarların eserleri, Siyahların toplumsal olarak dışlanmış bir konumda görüldüğünü ve insanlık dışı bir şekilde tasvir edildiğini gösterir. Othello dışında, dönemin İngiliz edebiyatında siyahi karakterler genellikle hizmetçi ya da köle olarak tasvir edilmiştir. Shakespeare'in "Titus Andronicus" adlı eserindeki Mağribi karakter Aaron buna bir örnektir. Aaron kurnaz ve kötü niyetli bir canı olarak tasvir edilir ve Siyah karakterlerin kötü ve güvenilmez olduğu klişesini devam ettirir. Ancak, bazı yazarlar Siyah karakterlere daha olumlu ve toplumsal olarak etkili roller vermiş olsalar da genel olarak Siyahların toplumsal konumlarına dair olumsuz bir tutum sergilenmiştir.

Yukarıda verilen örnekler, Shakespeare dönemi İngilizlerinin edebi eserlerde siyahlar hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Bu görüşler genellikle siyahların beyazlardan aşağı olduğunu, onların insanlıkla eşit olmadığını ve onlara saygı gösterilmesine gerek olmadığını öne sürer. Ancak, bu görüşlerin yanı sıra, dönemin İngiliz toplumunda siyahlar hakkında daha pozitif görüşler de mevcuttu ve siyahların müzik, sanat ve edebiyatta da başarılı olduklarına dair kanıtlar da vardı.

2.2. Erken Modern Dönem İngiltere'sinde Toplumun ve Edebiyatın Genel Durumu

Erken modern dönem İngiltere'sinde toplumun ve edebiyatın genel durumu oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu dönem, 16. yüzyılın sonlarından 18. yüzyılın sonlarına kadar İngiltere'de yaşanan tarihi ve sosyal değişimlerin en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu değişimlerin etkileri, İngiltere'de siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal alanlarda görülmüştür.

Shakespear dönemi İngiltere'sinde Renesansla birlikte sanata ve sanatçıya bakış açısı orta çağ karanlık dönemlerindeki gibi değildi, Saray ve Londra'da yaşayan ve ticaret yollarının keşfi ile özellikle de İspanya ile 1585- 1604 yılları arasında adı konulmamış bir güç savaşının ardından İspanya'nın "Grand Armada" diye bilinen donanmasına karşı kazanılan zaferden sonra zenginleşen ve millet halini almaya çalışan İngiltere'de yaşayan sanatçıların da önceliği tabi ki sanat değil geçim kaynağı olan para idi. Bu amaçla edebi eserler ortaya koyan yazarlar kaçınılmaz olarak içerisinde yaşadıkları toplumun endişe, ümit, korku ve zevklerine hitap etmeyi iyi biliyor olmalıydılar. Her ne kadar İngiliz kraliyet sarayı sanatçılara sahip çıksa da oyun yazarları ve tiyatro oyuncularına halka da hitap etmeyi öğrenmiş olmalıydılar çünkü onlar para vererek performanslarını izliyorlardı. Velinimetleri olan Kraliçe ya da Kral ile halkın görmek ve duymak istediklerini onlara veriyor, kimi zaman tahttaki kişinin sakındığı şeyleri halka göstermiyor, kimi zaman tahttaki kişinin halka iletilmesini istedikleri mesajları iletiyor, bazen toplumun korkularına hitap ediyor, komediler, trajediler yazıyorlardı. Dolayısı ile Shakespeare dönemi İngiltere politik ve sosyal hayatının oyunların ana konusunu ya da karakterlerin söylemleri ve temsil ettikleri kişiliklerin o dönem toplumunda karşılık buluyor olması, dönemin olaylarına atıfta bulunuyor olması kaçınılmazdı. Bu sebeple Shakespeare'in ve dönemin diğer edebi kişiliklerinin oyunlarında ve diğer yazılı eserlerinde ve görsel performanslarında dönemin güçlü devletlerine, devletler arası ilişkilere, ya da önemli şahsiyetlere atıflarda bulunulması ve seyircinin tatmin edilmesi ya da bugünkü anlamda manipüle edilmesi kaçınılmazdı. Diğer taraftan oyunların o dönemlerde sosyal ve politik olaylarla ilgili, yeni keşfedilen ya da bilinmeyen coğrafyalarla ilgili bilgiler vermesi, yani kısacası formal olmayan bir şekilde eğitim vermesi fonksiyonu da mevcuttu. İnsanlar seyrettikleri performansların içerisinde gidip

göremedikleri ama merak ettikleri coğrafyalar ve kişilerle ilgili bu eserleri okuyarak ya da performanslarını izleyerek bilgi sahibi olabiliyorlardı.

O dönem İngiltere’inde Hristiyan olmayan ve Doğulu halklara karşı "Türk" teriminde birleşen, ağırlıklı olarak sistematik ve kurumsallaşmış ırksal önyargılar, esaret ve din değiştirmenin gerçek ve hayali kaygılarından sermaye devşiren çoğu erken modern vaaz, balad ve edebiyat eserlerince beslenmiştir. Dönemin İngiltere’inde I. Elizabeth’i tahttan indirmek için ortaya çıkarılmış dört suikast girişimi tertipleyen ve 1570 yılında yayınladığı bir bildiri ile I. Elizabeth’i aforoz eden ve onun tahtan indirilmesi için İngiliz Katoliklerinin ellerinden gelen her şeyi yapmasını isteyen Katolik Papa V. Pius ve ona bu konuda tabi olan dönemin en güçlü ülkesinin başındaki kişi olan İspanya Kralı II. Felipe’nin çalışmaları, İngiltere’yi askerleri ile işgal edip I. Elizabeth’i tahttan indirme komplo ve girişimleri açık ve net bir tehlike iken, hatta İngiltere bu tehlikeleri bertaraf etmek adına Osmanlı İmparatorluğu’nun desteğini almak için çok çalışıp bu desteği almış ve İspanyol Büyük Armadasını biraz da bu sayede yenebilmiş ve tam bağımsızlığını ve güvenliğini bu sayede sağlamışken bile (Ekinci, 2021); İngiliz edebi metinlerinde Osmanlı ve Türk hep ilk sıradaki tehdit ve düşman olarak gösterilmiştir. Bu dönemde yazılan eserlerde Doğu halklarının temsilinde “Türk” kullanılmaktaydı, genel anlamda Müslüman olan ve Doğuda yaşayan herkese “Türk” denilmekteydi.

Yine bu dönemde İngiltere, Avrupa’nın diğer ülkelerinden farklı olarak bir dizi devrim yaşamıştır. Bunlar arasında İngiliz İç Savaşı (1642-1651), İngiliz Devrimi (1688) ve Sanayi Devrimi (1760-1840) yer almaktadır. Bu devrimler, İngiliz toplumunu temelden değiştirmiş ve modernleştirmiştir. Özellikle Sanayi Devrimi, toplumun yapısını, işleyişini ve kültürünü değiştirerek modern İngiliz toplumunun temellerini atmıştır.

Edebiyat alanında da bu değişimlerin etkisi hissedilmiştir. Erken modern dönem İngiliz edebiyatı, klasik edebiyattan farklı olarak daha gerçekçi ve toplumsal bir anlayışa sahip olmuştur. Bu dönemde yazılan romanlar, toplumsal gerçekliği yansıtmak için kullanılmıştır. Özellikle Daniel Defoe’nun "Robinson Crusoe" (1719) ve Samuel Richardson’ın "Pamela" (1740) gibi eserleri, gerçekçi ve toplumsal bir anlayışa sahip romanların öncüsü olarak kabul edilir.

Ancak, bu dönemde siyah ırka bakış açısı oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. İngiltere’nin sömürgelerinde yaşayan siyahlar, köle olarak kullanılmış ve insanlık dışı

muamelelere maruz kalmıştır. Bu durum, İngiliz toplumunun bazı kesimlerinde eleştirilere yol açmış olsa da siyah ırka karşı ayrımcılık ve ırkçılık yaygın bir durumdu.

Özellikle 18. yüzyılın sonlarına doğru, siyah ırka karşı ayrımcılık ve ırkçılık daha da artmıştır. Siyahlar, toplumun alt tabakasında yer alırken, beyazlar ise üst tabakada yer almıştır. Bu ayrımcılık ve ırkçılık, edebiyat alanında da kendini göstermiştir. Örneğin, William Shakespeare'in oyunlarında siyah karakterler, genellikle olumsuz bir şekilde tasvir edilmiştir.

Bu durum, 18. yüzyıl İngiliz edebiyatında da kendini göstermiştir. Siyah karakterler, genellikle aşağılanmış ve olumsuz bir şekilde tasvir edilmiştir. Örneğin, Aphra Behn'in "Oroonoko or The Royal Slave" (1688) adlı romanında, siyah bir köle olan Oroonoko, aşağılanmış ve kötüye kullanılmış bir karakter olarak tasvir edilmiştir.

Ancak, erken modern dönem İngiltere'sinde bazı yazarlar, siyahların haklarına ve eşitliğine dair konuları ele almışlardır. Örneğin, Ignatius Sancho, bir siyah köle olarak doğan ve daha sonra özgürlüğüne kavuşan bir yazar, siyahların haklarına ve eşitliğine dair eserler yazmıştır. Bunlar arasında, 1782'de yayınlanan "Letters of the Late Ignatius Sancho, an African" adlı kitap, siyahların eşitliği ve özgürlüğü için bir çağrı olarak kabul edilmektedir.

Benzer şekilde, Olaudah Equiano da bir siyah köle olarak doğan ve daha sonra özgürlüğüne kavuşan bir yazar olarak, siyahların haklarına ve özgürlüğüne dair konuları ele almıştır. Equiano'nun 1789'da yayınlanan "The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano, or Gustavus Vassa the African" adlı kitabı, İngiliz edebiyatındaki en önemli siyah yazar eserlerinden biridir.

Erken modern dönem İngiltere'sinde siyah ırka bakış açısı, karmaşık ve çelişkili bir yapıya sahip olsa da bazı yazarlar siyahların haklarına ve eşitliğine dair konuları ele almış ve bu konulara dikkat çekmiştir. Bu yazarların eserleri, siyahların hakları ve özgürlükleri için bir çağrı olarak kabul edilir ve İngiliz edebiyatının önemli bir parçasını oluşturur.

2.3. Avrupalıların Bakış Açısından Mağripliler

Othello'nun milliyetine işaret eden ama aynı zamanda onu aşağılamak için oyundaki karakterler tarafından sıkça kullanılan "Mağribi" kelimesinin belittiği Mağriplilerin

kimler olduğuna bakılınca; Mağribiler, Orta Çağ'da Kuzey Afrika, İspanya, Malta ve Sicilya'da yaşayan “Berberi ve Arap Müslümanlar” olarak gösterilmektedir, ancak Shakespeare'in zamanında bu terim “Müslüman” anlamına geliyordu.

Mağribiler, Orta Çağ ve erken modern dönem boyunca kuzeybatı Afrika'nın Mağrip bölgesini dolduran Berberi ve Arap kökenli karışık Müslüman bir halktı. Afrika kıtasında ortaya çıkmalarına rağmen, Magripliler sekizinci yüzyılda bugün İspanya ve Portekiz olarak bildiğimiz İber Yarımadası'nı fethetmişlerdir ve bizim tarihimizde Endülüs Devleti olarak bilinen devleti kurmuşlardır. Mağripliler, Avrupalı güçlerin onları kovduğu on beşinci yüzyıla kadar İber Yarımadası'nı kontrol ettiler. Erken modern Avrupa hayalinde Mağripliler, Hristiyanlığı tehdit ettiği düşünülen diğer Müslüman halklarla uyum içindeydi. Hristiyan Avrupa yüzyıllar boyunca günümüz Türkiye'sinden Orta Doğu'ya ve Kuzey Afrika'ya uzanan Osmanlı İmparatorluğu ile çatışma halindeydi. On birinci yüzyıldaki ilk Haçlı Seferleri ile başlayan ve Shakespeare'in yaşadığı döneme kadar devam eden Hristiyan ve Müslüman medeniyetlerin çatışması, Avrupa'nın istikrarını bozan ve Mağribilere yönelik olumsuz görüşlere katkıda bulunan askeri ve dini bir tehdit oluşturmaktaydı.

Mağribiler koyu tenli olsalar da Shakespeare'in zamanında Avrupalıların daha sonraki yüzyıllarda anlaşıldığı şekliyle "ırk" kavramını henüz geliştirmemiş olduklarını belirtmek önemlidir. Günümüzden farklı olarak, erken modern dönem Avrupalıları ten rengini genetik ya da evrimsel mirasla ilişkilendirmiyordu ki bu iki kavram on dokuzuncu yüzyılda modern biyoloji biliminin ortaya çıkmasıyla ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, erken modern Avrupa kültürü iki farklı kaynaktan gelen bir renk önyargısını sürdürmüştür. İlk kaynak, koyu teni güneşe maruz kalmaya bağlayan ve dolayısıyla Akdeniz Kuzey Afrika'sının sıcak iklimini siyahlıkla ilişkilendiren orta çağ iklim teorisiydi. İkinci kaynak ise, Tanrı'nın Nuh'un oğlu Ham'ı "siyah ve iğrenç" olarak nasıl lanetlediğini anlatan Hristiyan teolojisinden kaynaklanıyordu. Ham'ın soyunun siyahlığı ten rengine atıfta bulunur, ancak siyahlık bu hikâyede esas olarak Ham'ın günahını işaret eden metaforik bir rol oynar. Shakespeare, örneğin Titus Andronicus'ta:

Bassianus:

İnanın bana Kraliçem sizin kara zenciniz

Lekeli, nefret uyandıran ve garipsenen
Vücudunun rengi ile namusunuzu karartmakta.
Neden terk ettiniz bütün izleyicilerinizi
Ve inip kar beyazı, güzel atınızdan
Geldiniz böylesine kararmış bir yere?
Eğer iğrenç istekler sürüklemeyse sizi,
Neden gezersiniz bu barbar zenci ile baş başa?
(2. perde, 3.sahne, s.32-33)

Bassianus'un ağzından Mağribi Aaron'a yukarıdaki sözleri söyletirken ırksal bir stereotipten ziyade bu ikinci geleneğe atıfta bulunmaktadır.

Mağribiler hakkında önemli bir tarihsel kaynak, 1550 yılında Johannes Leo Africanus adında Hristiyanlığı kabul eden bir Mağribinin '*A Geographical History of Africa*' adlı eserini yayınlamasıyla ortaya çıkmıştır. Arapça adı al-Hasan ibn Muḥammad al-Wazzān al-Zayyātī olan Leo, Afrika'daki kapsamlı seyahatlerini anlatmış ve Afrikalı insanların özelliklerini listelemeye çalışmıştır. Onun tasvirleri nötrdür hem iyi hem de kötü özellikleri sıralar. Leo'nun kitabı Avrupa dillerine çevrildikçe bu özellikler giderek daha basmakalıp hale gelmiş ve çevirmenler onun betimlemelerini daha olumsuz hale getirmişlerdir. John Pory'nin³ 1600 yılında yayınlanan İngilizce çevirisinde Leo, Afrikalıların "en dürüst insanlar" olduğunu ama aynı zamanda "kıskançlığa maruz kaldıklarını" söyler. "Gururlu", "yüksek fikirli", "öfke bağımlısı" ve "saftırlar"(Pory,1600). Shakespeare muhtemelen Leo'yu Pory'nin çevirisinden okumuştur. Bunu biliyoruz çünkü Shakespeare'in en ünlü Mağribi karakteri Othello bu özelliklerin çoğunu sergiler. Iago, Othello'nun saflığını ve kıskançlığını kullanarak Desdemona'nın zina yaptığından şüphelenmesini sağlar ve Mağribi'nin öfkeye olan eğilimi karısını öldürmesine neden olur. Leo ayrıca Mağribilerin "düşme hastalığına" karşı savunmasız

---

³ John Pory: Northamptonshire, Thrapstone'da doğan Pory, 1520 yılında Cambridge Corpus Christi College'a kabul edildi. Lisans derecesini 1524'te, yüksek lisans derecesini 1527'de, doktora derecesini 1535'te ve İlahiyat doktora derecesini 1557'de almıştır. [https://en.wikipedia.org/wiki/John_Pory_\(priest\)](https://en.wikipedia.org/wiki/John_Pory_(priest))

olduğundan da bahsetmiştir ki bu da Othello'nun "epilepsi"sinin arkasındaki muhtemel sebeptir.

Fotoğraf 2: Kraliçe I. Elizabeth'i ziyaret eden Fas Büyükelçisinin Portresi

Kaynak: (British Libraray)

Shakespeare'in Leo Africanus'un kitabının İngilizce tercümesini okuduğu çok açık olarak Othello'da belli olmaktadır. Anlaşılan o ki Afrika kıtası ve o kıtada yaşayan insanlar dönemin halkı arasında merak konusu idi ve bu konuda meraklarını tatmin etme ya da öğrenme ile ilgili dönemin insanların elinde bir kaç seçenek vardı: Afrika'ya gitmek, Afrika'dan gelen tüccar veya gemicileri dinlemek, Afrika hakkında yazılmış kitaplar okumak- bu seçenek sadece kitap koleksiyonerlerinde var olan çok az sayıda basılmış kitapları alıp okumakla mümkündü- bu da o dönem için çok pahalı bir seçenek olurdu, ya da eğer böyle bir kitabı alacak paranız yoksa, başka bir şey yapabilirdiniz ve bu sadece bir kuruşa mal olurdu, yani tiyatroya gidebilirdiniz.

2.4. Shakespear'in Othello'sunun Temel Kaynağı

Othello ile ilgili önemli bir bilgi de Shakespeare'in bu oyununu yazarken temel aldığı orijinali İtalyanca olan ve çeşitli hikayelerden oluşan bir derleme kitaptır. Bu kitap 1565'te

yazılan bir kitaptır. Kitap Giraldi Cinthio'nun "Hecatommithi"sidir ve "Un Capitano Moro" adında özel bir hikâye içermektedir. Anlaşılan o ki bu kitap Othello için önemli bir kaynak metindir. Shakespeare in Othello'sunun ana metninin kaynağının bu hikâye olduğu çok açıktır, Shakespeare'in bu hikâyenin aslı ile karşılaşması tamamen mümkündür, çünkü Shakespeare'in Fransızca okuyabildiği kadar İtalyanca okuyabildiği de neredeyse kesindir. Hikâyenin aslında Othello karakterinin yerinde "Capitano Moro" vardır ama ten rengi Othello'daki gibi ön planda değildir ki bu da Shakespeare'in elinden çıkan Othello'da ten rengine yapılan ötekileştirici ve aşağılayıcı ifadelerin eklenmiş olmasının oyunun sergilendiği toplumun endişe, düşünce ve günlük yaşamlarındaki olgularla ilgili olması açısından belirleyici önemli bir kanıttır.

Cinthio'nun hikayesinden farklı olarak Shakespeare'in karakterlerinin isimlerini kendisin koyduğunu bilmek önemlidir. Egan'a göre, Othello'nun adı İngilizce'de "t" harfinin var olan iki telaffuz şeklinden biri olan "sert 't' ile 'Otello' gibi telaffuz edildiğinde kulağa bir Osmanlı gibi geliyordu" (Egan, 2007, s.110). Dahası, Iago'nun adı Cinthio'nun romanındaki 'sancaktar'dan Shakespeare'deki Iago'ya dönüşmüştür ki bu da Tarihsel Iago İspanya'nın koruyucu azizidir ve Mağribilerin tanınmış bir katilidir ve Shakespeare'in Iago'su Othello'yu fiziksel olarak öldürmese de onu Desdemona'yı öldürmeye teşvik ederek ruhunu öldürür ve böylece ruhunu sonsuza dek lanetlemiş olur (Konigsberg, 2012). Gerçekten de Shakespeare'in karakterlerinin isimlerinin seçimi rastgele bir seçim meselesi değildir.

Othello'nun aksine Capitano Moro'nun sancaktarı ki Othello'daki Iago karakterinin eşdeğeri olan karakterdir; Othello'nun aksine Sancaktar, Capitano Moro'nun kendisini değil eşi olan Disdemona'yı yok etmek istemektedir, çünkü Sancaktar, Disdemona'yı baştan çıkarmaya çalışmış ama Disdemona onu reddetmiştir. Bu durum Sancaktarı çok kızdırmış ve Disdemona'yı yok etmeye çalışmıştır. Shakespeare bu hikâyeyi almış ve onu kendisine göre değiştirmiştir. Cinthio'nun hikayesi şu şekildedir:

Cinthio, "Capitano Moro" adlı hikâyede Disdemona ile kötü kalpli Asteğmeni (ya da sancaktarı) tarafından kandırılan Mağribi bir Yüzbaşının hikâyesini anlatır. Bu hikâyenin Shakespeare'in Othello ve Teğmeni Iago trajedisinin çerçevesini verdiği çok açıktır. Cinthio'nun öyküsünde, isim verilen tek karakter erdemli ve güzel Disdemona'dır.

Akrabalarının tavsiyelerine karşı gelir, şehvetiyle bir karar vermez ama Capitano Moro'nun yiğitliğine duyduğu aşkla onunla evlenir.

Sadakati ve sunduğu faydalı hizmetlerinden ötürü Mağribi, Kıbrıs'taki Venedik kuvvetlerinin komutanı yapılır. Oraya Disdemonanın yanı sıra hilekâr ve sinsî Teğmen(Sancaktar), Teğmen'in genç karısı ve bir Onbaşı ile gider.

Teğmen, Disdemonaya âşık olur ve ona açılır ama Disdemona onu ret eder. Bununla sarsılan Teğmen, Disdemonanın Onbaşı ile ilişki yaşadığına ve Mağribî'ye ihanet ettiğine ikna etmek için planlar yapar. Günün birinde bir anlaşmazlıkta Onbaşı başka bir askeri yaraladığı için rütbesi geri alındığında, Disdemonanın onun adına kocasına başvurur ve Teğmen onları zina yapmakla suçlamak için eline geçen fırsatı değerlendirir. Mağribi gözle görülür bir kanıt talep ettiğinde Teğmen ona kanıt olarak Disdemonadan çalınarak Onbaşı'nın evine yerleştirilen bir mendili gösterir. Buna çok öfkelenen Mağribi Teğmenle anlaşarak planlar yapar. Teğmen daha sonra Mağribi tarafından Onbaşı'yı öldürmesi için rüşvet alır, ancak onu sadece bir fahişenin evinden çıkarken yaralayabilir. Birlikte Disdemonayı içine kum doldurulmuş çuvalla döverek öldürmeyi planlarlar ve bunu tavanın düşmesi sonucu meydana gelen bir kaza gibi gösterirler. Fakat Disdemonanın ölümünden sonra, Mağribi ve Teğmen birbirlerine düşman olurlar. Mağribi işkence görür, sürgüne gönderilir ve Disdemonanın akrabaları tarafından öldürülür. Kötülüklerine devam eden Teğmen sonunda başka bir suçtan dolayı hapse atılır ve işkence sonucu ölür.

2.4.1. Shakespear'in Othello'su

Othello, Shakespeare'in İngiltere'sinde uzun süredir hüküm süren Kraliçe I. Elizabeth'in hastalanıp öldüğü ve yerini İskoç erkek halefi Kral I. James'e bıraktığı bir geçiş döneminde yazılmıştır. Shakespeare oyunu, Philemon Holland'ın Plinius'un 'Dünya Tarihi' adlı eserinin çevirisini yaptığı 1601 yılı gibi erken bir tarihte yazmış olabilir; zira bu çeviri, oyundaki 'Anthropophagi' ve 'kafaları omuzlarının altında büyüyen' adamlar (1.3.19) gibi egzotik ayrıntıların bazılarını içermektedir. Bununla birlikte, en olası yazım tarihinin genellikle 1603-4 olduğu düşünülmektedir. Tiyatrolar veba nedeniyle Mart 1603'ten Nisan 1604'e kadar bir yıldan uzun bir süre kapalı kalmıştır ve Shakespeare bu fırsatı değerlendirerek Othello ve Measure for Measure'ı yazmış ve her ikisini de Giovanni Battista Giraldi Cinthio'nun 1565 tarihli Hecatommithi adlı derlemesindeki masallara dayandırmış olabilir. Shakespeare'in 'Kralın Majestelerinin oyuncularını' adlı

topluluğunun 1 Kasım 1604'te (Yortu Günü) Whitehall'daki Ziyafet Evi'nde 'Shaxberd'in (Shakespeare) Venedik Mağribi adlı oyununu' sahnelediğini, ancak bunun oyunun ilk gösterimi mi yoksa Globe'un halka açık sahnesinde ilk gösteriminin bir tekrarı mı olduğunu bilmediğimizi, Eğlence Üstadı Edmund Tilney'in ⁴ hesap defterinden⁵ bilmekteyiz. Ancak James 1603 yılında Kral oldu ve oyun onun bazı ilgi alanlarından açıkça yararlanıyor gibi görünmektedir. James'in kendisi de 1571'de Venediklilerin Lepanto'da Türklere karşı kazandığı (kısa ömürlü) zaferi kutlayan bir şiir yazmıştır ve 1591 tarihli bu şiir 1603'te İngiltere'de James'in tahta çıkışının şerefine yeniden basılmıştır. Yine 1603'te basılan ve açıkça Kral'a ithaf edilen Richard Knolles'un General Historie of the Turkes (Türklerin Genel Tarihi) adlı kitabı, Shakespeare'in Türk savaşlarının ayrıntılı anlatımı için basılı ya da el yazması olarak başvurmuş olabileceği büyük bir cilttir.

"Othello" William Shakespeare tarafından yazılan ve ilk kez 1604 yılında sahnelendiği düşünülen bir trajedidir. Oyun, Venedik ordusunda Mağribi bir adam olan güçlü general Othello ve onun soylu bir kadın olan Desdemona ile evliliği etrafında döner. Hikâye kıskançlık, aldatma, ırkçılık ve manipülasyon temalarını işlemekte ve trajik bir çöküşle sonuçlanmaktadır. Oyun, Roderigo'nun Desdemona'ya olan aşkını ve onun Othello ile evliliğinden duyduğu hayal kırıklığını dile getirdiği Venedik'te açılır. Othello'nun asteğmeni Iago, kişisel çıkarları için etrafındakileri manipüle etme planını açıklar; buna Cassio'nun Othello'nun sadık asteğmeni Iago'nun yerine teğmenliğe terfi ettirilmesi de dahildir.

Iago, Othello'nun ırkı ve yaşıyla ilgili güvensizliklerini kurnazca kullanarak onu Desdemona'nın Cassio'yu aldattığına ikna eder. Iago'nun hilesi Othello'nun zihnine kıskançlık tohumlarını eker ve Othello'nun ruhsal durumunun bozulmasına yol açar. Kıskançlıkla hareket eden Othello, Desdemona ile yüzleşir ve onu sadakatsizlikle suçlar. Desdemona'nın masum olduğuna dair samimi itirazlarına rağmen, Othello onun suçlu

---

⁴ Sir Edmund Tilney ya da Tylney (1536-1610), Kraliçe Elizabeth ve Kral James'in Eğlence Üstadı olarak tanınan bir saray mensubuydu. İngiltere'de tiyatronun sansürlenmesinden sorumluydu. Ayrıca Elizabeth dönemi İngiliz tiyatrosunun gelişiminde de etkili olmuştur. Tilney, Şenliklerin Efendisi makamını bir kurum haline getirdi. WEB: https://en.wikipedia.org/wiki/Edmund_Tylney SGT.04.05.2023

⁵ Hesaplar vb. 13 ila 33. bölümler: 13. Bölüm Edmund Tylney'in 1 Kasım 1604 ile 31 Ekim 1605 tarihleri arasındaki hesaplarıdır ve Shakespeare'in yedi oyununu da içeren sarayda sahnelenen oyunların bir listesini eklemiştir WEB: <https://shakespearedocumented.folger.edu/resource/document/account-edmund-tylney-master-revels-listing-plays-performed-year-1604-5>

olduğuna ikna olur. Yürek burkan bir sahnede, Desdemona hayatı için yalvarır, ancak Othello sonunda onu yataklarında boğarak öldürür.

Iago'nun karısı ve Desdemona'nın hizmetçisi Emilia, Iago'nun manipölasyonu hakkındaki gerçeği keşfeder ve onu ifşa eder. Şok edici bir ifşa anında, Iago'nun ihanetinin ortaya çıkan trajediye yol açtığı anlaşılır. Yaptıklarıyla yıkıma uğrayan Othello, hatasının derinliğini fark eder. Aşkı Desdemona'yı kaybetmenin yasını tutar, suçluluk duygusu ve keder içinde kıvrılır. Son perdede Othello, işlediği korkunç eylemin kefaretinin ödemek için kendi canına kıyar.

Oyun, Iago'nun kötü niyetli planları nedeniyle tutuklanması ve adalete teslim edilmesiyle sona erer, ancak neden olduğu hasar onarılamazdır. Desdemona, Othello, Cassio ve diğerlerinin hayatları trajik bir şekilde değişir ve kontrolsüz kıskançlık ve manipölasyonun sonuçlarını gösterir. "Othello", kıskançlığın yıkıcı gücünü ve başkalarına güvenmenin savunmasızlığını ortaya koyan, insan doğasının güçlü bir araştırmasıdır. Irk, kimlik ve önyargının karmaşıklığını irdeleyen oyun, Othello'yu beyazların çoğunlukta olduğu bir toplumda yolunu bulmaya çalışan bir yabancı olarak sunar.

Shakespeare'in en kötü şöhretli kötü adamlarından biri olan Iago karakteri, kurnazlık ve kötü niyetin bir simgesi olarak hizmet eder. Etrafindakileri manipüle etmesi, insan psikolojisinin karanlık yönlerini ortaya çıkarır ve körü körüne güvenin ve kontrolsüz duyguların tehlikeleri hakkında uyarıcı bir hikâye görevi görür.

2.5. Othello'nun İngiliz Edebiyatındaki Önemi

William Shakespeare'in "Othello" adlı oyunu şüphesiz İngiliz edebiyatının en önemli ve kalıcı eserlerinden biridir. Yaklaşık 1603 yılında yazılan bu trajedi, yüzyıllar boyunca izleyicileri ve akademisyenleri büyülemeye devam etmiştir. Oyun, kıskançlık, ırkçılık, manipölasyon ve ihanet temalarını keşfederek insan doğasının derinliklerine inmektedir. Karmaşık karakterlerin tasviri ve zamansız insan duygularının keşfi, onu bugüne kadar okuyucular ve seyirciler arasında yankılanmaya devam eden bir başyapıt haline getirmiştir.

"Othello" nun İngiliz edebiyatındaki önemini anlamak için Shakespeare'in oyunu yazdığı tarihsel bağlamı incelemek gerekmektedir. İngiltere 17. yüzyılın başlarında hem siyasi

hem de kültürel olarak önemli değişimler geçirmekteydi. Elizabeth dönemi, Rönesans'ın yeni fikir ve felsefeleri teşvik etmesiyle sanatın gelişmesine tanık olmuştu.

Shakespeare'in kendisi de Elizabeth ve Jakoben dönemlerinde oyun yazarlığı yapmıştır ve eserleri dönemin kültürel ortamından büyük ölçüde etkilenmiştir. "Othello" I. Elizabeth'in saltanatının sonlarına doğru ve Kral I. James'in saltanatının ilk yıllarında yazılmıştır. İngiltere, ticaret ve keşifler yoluyla genişleme ve farklı kültürlerle temas deneyimlemekteydi. Oyun, bu dönemde ırklara yönelik yaygın tutumları ve kültürler arasındaki karmaşık etkileşimleri yansıtmaktadır.

"Othello", "Hamlet", "Macbeth" ve "Kral Lear" ile birlikte Shakespeare'in dört büyük trajedisinden biri olarak sınıflandırılır. Shakespeare'in trajedileri, genellikle ölümcül bir kusur nedeniyle asil ve erdemli bir kahramanın düşüşüyle karakterize edilir. Othello'nun trajik kusuru, kurnaz kötü adam Iago tarafından ustaca istismar edilen kıskançlığıdır.

Oyunun kalıcı önemi, evrensel insan duygularını ve kusurlarını keşfetmesinde yatmaktadır. Ana temalardan biri olan kıskançlık, zaman ve mekânı aşan bir duygudur. Psikanalist Carl Jung'un da belirttiği gibi, "Othello" insan doğasının hepimizin içinde gizlenen karanlık yönlerinin derinlemesine incelenmesini sağlar. Oyun, bize kontrolsüz kıskançlık ve hasedin yıkıcı potansiyelini hatırlatan uyarıcı bir masal olarak hizmet etmektedir.

"Othello" nun en çarpıcı yönlerinden biri ırk tasviridir. Oyunun trajik kahramanı Othello, Elizabeth döneminde Kuzey Afrika kökenli insanları ifade eden bir terim olan Moor'dur. Shakespeare'in siyahi bir başkahraman yaratma kararı o dönem için çığır açıcı olmuştur. Oyun boyunca Othello, özellikle beyaz karısı Desdemona ile olan ilişkisinde ayrımcılık ve ırkçılıkla karşı karşıya kalır. Karmaşık bir ırklar arası ilişkinin bu şekilde tasvir edilmesi, dönemin edebiyatında oldukça sıra dışıydı.

Akademisyenler ve yazarlar "Othello" nun ırksal boyutlarını kapsamlı bir şekilde tartışmışlardır. Oyun kimlik, ötekilik ve farklı ırklar arasındaki güç dinamikleri hakkında soruları gündeme getirmektedir. Othello'nun oyundaki ötekileştirmesinin alt yapısı Edward Said'in etkili eseri "Oryantalizm" deki görüşleri dikkate alındığında açıktır: Avrupa'nın "Doğulu" ötekiye bakışını hem egzotik hem de tehlikeli olarak tasvir etmektedir. Bu görüş Othello'nun oyunda hem saygıdeğer hem tehlikeli bir yaratık olarak

gösterilmesini iyi bir şekilde açıklamaktadır. Öte yandan, A.C. Bradley, "Shakespearean Tragedy" adlı kitabında, Othello'nun ırkının oyunun ana odağı olmadığını, daha ziyade kıskançlık ve manipülasyona karşı savunmasız olduğunu iddia etmektedir.

Yorum ne olursa olsun, "Othello" ırk ve önyargı konularının karmaşıklığına dikkat çeken güçlü bir eser olmaya devam etmektedir.

"Othello" nun kalıcı cazibesinin merkezinde, zengin bir şekilde geliştirilmiş karakterleri yer almaktadır. İster ana karakter ister karşıt karakter olsun, her karakter derinlik ve karmaşıklığa sahiptir, bu da onları nesiller boyunca izleyiciler için ilişkilendirilebilir ve çekici kılar. Asil ve saygın bir general olan Othello, askeri cesareti ve liderliği ile takdir edilmektedir. Bununla birlikte, biraz saf ve kültürel kimliğine güvensiz olarak tasvir edilir, bu da onu Iago'nun manipülasyonuna açık hale getirmektedir.

Shakespeare'in en kötü şöhretli kötü adamlarından biri olan Iago, bir aldatma ve Makyavelist taktik ustasıdır. Othello'nun çöküşünü planlamadaki motivasyonları akademisyenler arasında çok tartışılan bir konu olmuştur. Bazıları bunun Cassio'nun terfisini kıskanmasından ya da başkalarının mutluluğuna duyduğu genel bir nefretten kaynaklandığını öne sürmektedir. Diğerleri ise Iago'nun Othello'ya olan düşmanlığının ırksal önyargılardan kaynaklandığını öne sürmektedir.

Othello'nun karısı Desdemona, Iago'nun kötü niyetli planının trajik bir kurbanı olan erdemli ve sadık bir kadın olarak tasvir edilir. Masumiyeti ve Othello'ya olan sarsılmaz sevgisi, ölümünü daha da dokunaklı hale getirir.

Iago'nun karısı Emilia, ortaya çıkan trajedide çok önemli bir rol oynar. Kocasına olan sadakati, onun gerçek niyetini öğrendiğinde paramparça olur ve oyunda gerçeğin ve kurtuluşun sembolü haline gelir.

Her karakterin motivasyonları ve eylemleri, oyunun insan psikolojisi, ahlak ve aldatma ve manipülasyonun sonuçlarına dair güçlü keşfine katkıda bulunmaktadır.

"Othello" insan ilişkileri, özellikle de manipülasyon ve ihanetin yıkıcı gücü üzerine ustaca bir çalışmadır. Iago'nun karanlık hedeflerine ulaşmak için çeşitli karakterleri kurnazca manipüle etmesi oyunun ana temasıdır. Iago'nun kullandığı Makyavelist taktikler çok sayıda analize konu olmuştur.

"Othello "daki manipölasyon ve ihanet temaları, gerçek hayattaki durumlarla çarpıcı paralellikler taşımakta bu da oyunu ilişkilendirilebilir ve zamansız kılmaktadır. Çok kolay güvenmenin tehlikeleri ve insan ilişkilerinde aldatmanın sonuçları hakkında uyarıcı bir hikâye olarak hizmet etmektedir.

"Othello "nun kalıcı popülaritesi, sahnede sıkça sergilenmesine de bağlanabilir. Oyunun güçlü duyguları, karmaşık karakterleri ve zamansız temaları, onu oyuncular ve yönetmenler için büyüleyici bir seçim haline getirmektedir. Tarih boyunca çok sayıda oyuncu Othello'yu canlandırmış ve her biri role kendi yorumunu getirmiştir. Margaret Webster'ın yönettiği 1943 yapımında Paul Robeson, 1964 Ulusal Tiyatro yapımında Laurence Olivier ve yakın zamanda Ulusal Tiyatro'daki 2013 yapımında Adrian Lester'in performansları dikkate değerdir.

Iago yorumu da Richard Burton, Kenneth Branagh ve Ian McKellen gibi aktörlerin rolü üstlenmesiyle çok sayıda olağanüstü performansa sahne olmuştur. Oyunun görsel ve işitsel etkisi, insan duygularını derinlemesine keşfetmesiyle birleşerek tiyatro ve film dünyasındaki geçerliliğini sürdürmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, Shakespeare'in "Othello "su, zamansız temaları, karmaşık karakterleri ve insan doğasına dair kalıcı keşifleri nedeniyle İngiliz edebiyatında merkezi bir yere sahiptir. Oyunun ırk, manipölasyon, ihanet ve kıskançlık konularını ele alması, zaman ve mekânın ötesinde izleyicilerde yankı uyandırmaktadır. Performans ve uyarlamalardaki devam eden popülaritesi, geçerliliğinin ve gücünün bir kanıtıdır.

"Othello", 17. yüzyılın başlarındaki başlangıcından modern edebiyat ve tiyatrodaki yerine kadar, Shakespeare'in dehasının kalıcı öneminin bir kanıtı olarak duran güçlü ve düşündürücü bir eser olmaya devam etmektedir

BÖLÜM 3: SHAKESPEARE’IN OTHELLO’SUNDA IRKÇI SÖYLEM

Bu araştırmanın tartışması, ırkçı söz veya jestlerin örtülü veya açık olarak Shakespeare’in eseri olan Othello özelinde bulunarak ve söylem analizi yapılarak oyundaki ırkçı karakterlerin belirlenmesi, metnin ırkçı söylem ve eylemler üzerinden gözlemlenmesi ile sınırlıdır.

Bu tez, oyundaki ırkçı kabul edilen bazı karakterlerin karakterizasyonlarını ele almaktadır; Iago, Emilia, Venedik Dükü, Roderigo, Brabantio ve metnin ırkçı kabul edilen bölümlerinin analizi. Karakterler, oyundaki işlevleri ve karakterlerin ana karaktere bakış açılarını bulmak için analiz edilecektir.

Tez konusu olan Othello özelinde İngiliz Edebiyatındaki Irkçı söylemlerin ortaya konması için öncelikle ırkçılık nedir? Irkçılığın tarihi, çeşitleri nelerdir? Sorularının cevapları verilecek. 16. ve 17. yüzyılda İngiltere’de toplumun yapısı , sosyal, ekonomik ve dinsel anlamda genel bir bakış sunulacak, Shakespeare’in yaşadığı ve oyunlarını yazdığı dönemlerde yani, 16. ve 17. yüzyılda İngiliz edebiyatında ırkçı söylemler içeren farklı sanatçıların eserlerinden örnekler verilecek, daha sonra tezin ana sorunsalı olan Shakespeare’in Othello’su hakkında kısa bir bilgi ve Othello’daki ırkçı söylemlerin analizi; bu konuda daha önce yapılmış çalışmalar ve araştırmacıların ortaya koyduğu bulgulara değinilerek bu tez ile ortaya konan; Othello’nun; gözde bir komutanın hayatının mesleki ve özel hayatı açısından seçtiği yanlış adamlar, verdiği yanlış kararlar ve manipülasyonla trajik olarak kendi eli ile sonlanmasının yanı sıra ırkçı, ötekileştirici, aşağılayıcı söylemler de içerdiği ve kendisinden sonraki birkaç yüzyılda bile Batı toplumlarında uygulanan ırkçılığın ve ayrımcılığın sahnede tam da insanların gözleri önünde bir göstergesi olarak devam ettiği savını doğrulayacaktır.

Kural olarak Othello’nun İngilizce ’den Türkçeye çevirisi olan Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, 23.basım “Othello” Aralık 2020, İstanbul baskısından alıntılar yaptım ve her zaman Türkçe alıntılamlarda bu baskının perde, sahne ve satır numaralandırmasına atıfta bulundum. İngilizce alıntılamlar için Penguin Popular Classics, William Shakespeare, Othello, Godfrey Cave Edition, 1994 baskısı temel alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu tez, oyundaki karakterler tarafından yapılan konuşmalar, kullanılan metaforlar, tutum ve davranışlar üzerinden oyunun sonuna kadar görülen ırkçılık göstergelerini belirleyip söylemsel analizlerinin yapılmasını amaçlamaktadır.

3.1.1. Arka Plan

William Shakespeare'in Othello oyunu, aşk, kıskançlık, ihanet ve güç temalarını işleyen bir edebiyat başyapıtı olarak yaygın bir şekilde tanınmaktadır. Bununla birlikte, edebi parlaklığının yanı sıra, bazı akademisyenler Othello'nun ırk ve etnik kökenle ilgili zararlı stereotipleri sürdüren ırkçı söylemler de içerdiğini savunmaktadır. Bu araştırma, Othello'da bu tür ırkçı söylemlerin varlığını ve potansiyel sonuçlarını eleştirel bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır.

3.1.2 Problem Durumu

Bu çalışmada ele alınan temel sorun, Othello'nun dili, karakterleri ve temaları aracılığıyla ırkçı söylemi sürdürüp sürdürmediğinin incelenmesidir. Metni derinlemesine analiz ederek, ilgili akademik literatürü araştırarak ve tarihsel ve kültürel bağlamı göz önünde bulundurarak, bu çalışma Othello'da bulunan potansiyel ırkçı unsurların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

3.1.3 Araştırma Soruları

Araştırma hedefine ulaşmak için aşağıdaki sorular araştırılacaktır:

- 1- Othello'da, ırk ve etnik kökenle ilgili klişeleri sürdüren ırkçı bir dil ve imgeler kullanılıyor mu?
- 2- Othello'daki karakterler ırksal önyargının tasvir edilmesine nasıl katkıda bulunur?
- 3- Othello'daki ırkçı söylemin oyunun yorumlanması ve alımlanması üzerindeki etkisi nedir?

Sonuç olarak, bu araştırma Othello'daki ırkçı retoriğin varlığını eleştirel bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Oyunun dilini, karakterlerini ve temalarını inceleyerek, bu çalışma edebiyatın, hatta Othello gibi saygı duyulan eserlerin bile zararlı stereotipleri ve önyargıları nasıl sürdürebildiğinin anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Dikkatli analiz ve yorumlama yoluyla bu araştırma, Shakespeare'in Othello'sundaki ırk

ve etnisitenin karmaşıklıklarına ışık tutmaya çalışarak, oyun ve daha geniş etkileri hakkındaki anlayışımızı zenginleştirmeye katkıda bulunacaktır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Orta Çağ Avrupa'sında Afrikalılara yapılan muamele, on üçüncü yüzyılın ortalarından itibaren Hristiyan Avrupa kimliğinin tanımlanmasında beyazlığın önceliğe yükseldiği yolları izler. Sahra altı Afrikalıları Orta Çağ sanatında Vaftizci Yahya'nın katilleri ve İsa'nın işkencecileri olarak acımasızca tasvir edilmiştir. Afrika aynı zamanda Avrupa edebiyatının dış dünyayı hayal etmesine ve dış dünyanın neler sunabileceğini (hazine, seks, zenginlik, üstünlük) hayal etmesine ve dünyanın geri kalanını Latin Hristiyanlığına daha çok benzeyen bir şeye nasıl dönüştürebileceğini düşünmesine olanak sağladı (Heng, 2018).

İrk ve etnisite meselesi, ötekilik üzerine kolonyal söylemi temsil etmek için oluşturulmuş bir stratejidir. İrk, Othello'da ırk kaygısının ve sömürgeciliğin kendini gösterdiği dinamik bir alandır. Askeri hünerleri ve asil kökenleri ne olursa olsun, Moor'un etnik geçmişi, Venedik soyluları tarafından kesinlikle marjinalize ediliyor. Othello'nun karışık evliliği ve kendine uygun bir çocuk yaratma arzusu, koyu renginden duyduğu korkuyu artırıyor. Cinsel çağrışımlı bu melezleştirme, Venedik ırksal saflığını tehdit ettiği için uğursuzdur. Norman Sanders, Othello'nun Cambridge baskısının (2003) önsözünde şunu söylemektedir: “Uluslararası görüşe sahip Venedikliler için bu, esas olarak ırkın melezleşmeyle bağlantılı olduğu durumlarda oldukça yüklü bir duygusal sorun haline gelir ve muhtemelen Jakoben İngiltere'nin tecrit edilmiş tiyatro izleyicileri için daha fazlaydı” (Sanders, 2003, s.11). Iago, Brabantio'nun geleceğine dair ipuçları vermekte ve soyundan gelenleri hayvan benzeri yaratıklar olarak tanımlamaktadır.

1596'da Kraliçe Elizabeth Londra Belediye Başkanı'na bir "açık mektup" göndererek "son zamanlarda bu diyara getirilen çok sayıda zenci olduğunu, bu tür insanların zaten burada çok sayıda bulunduğunu" duyurmuş ve ülkeden sınır dışı edilmelerini emretmiştir. Bir hafta sonra, "bu tür insanların diyardan gönderilmesinden duyduğu memnuniyeti" yinelemiş ve tüccar Casper van Senden'i bazı "zencileri bu diyardan alıp" Spaine (İspanya) ve Portugall'a (Portekiz) nakletmekle görevlendirmiştir. Son olarak, 1601'de, "kendisine bildirildiği üzere, bu diyara sızmış olan çok sayıda Zenci ve Siyah adam "dan

bir kez daha şikâyet etmiş, onları "Mesih'i ya da İncil'ini anlamayan kafirler" olarak nitelendirmiş ve son bir kez daha sınır dışı edilmelerine izin vermiştir (Jones,1971).

İngiltere elbette ne yabancılara ne de onlara karşı ayrımcılığa yabancıydı. Laura Hunt Yungblut'un gösterdiği gibi, Avrupalı göçmenler on ikinci yüzyıldan itibaren İngiliz nüfusunun kayda değer bir bölümünü oluşturmaktaydı (Yungblut, 1996).

Bazı vatandaşlık haklarına sahip olsalar da Kraliyet siyasi ya da ekonomik çıkarlar gerektirdiğinde göçmenleri vergilendiriyor ya da ikametlerini kısıtlıyorlardı. Elizabeth'in kendisi de defalarca göçmenlerin sınır dışı edilmesine izin vermiştir (Yungblut,1996, s. 91).

İngilizleri ulusal bağlılıkları açısından figürleştirirken, "Zencileri ve Karaderilileri" ten rengiyle ("Zenciler" ve "Karaderililer" tarafından vurgulanan siyahlık) tanımlanan ve daha az kapsayıcı bir şekilde dinle ya da dinsizlikle ("çoğu" "kafirdir") ilişkilendirilen bir "tür" insan, "o türler" olarak belirlemiştir. Yani, öznelarının zıt ulusal kimliklerine karşı, "Negar'ları ve Blackamoors'u" genel olarak bir ırk, "siyah" bir ırk olarak tasvir etmiş ve kınamıştır (Neill, 1998).

Batı Medeniyeti erken dönemlerden itibaren, siyahı kötülüğün temel temsili ve istenmeyeni, yani Karanlığın güçleri olarak tanımlayan bir renk sistemine dayandırmıştır. Beyazı ise saflık ve mükemmellik, yani Aydınlığın güçleri olarak öne çıkartmıştır. Avrupalılar için, Hristiyanlığın uzak diyarlardaki gelişimini anlatan İncil ve İncil'e dayanmayan Hristiyan efsaneleri de bunu yansıtmaktadır. Hristiyan kültüründe şeytan hem metaforik hem de fiziksel olarak siyah olarak sunulmuştur; günah ve saf kötülüğün kişileştirilmesine karşılık gelecek şekilde eylemleri ve ten rengi siyahtır. Shakespeare'in çocukluk döneminde İngiltere'de oynanan ve İncil'deki hikayeleri dramatize eden Orta çağ Gizem oyunlarında Şeytan kesinlikle bu şekilde ortaya çıkmıştır (Solt, 2018).

Çiftin kan karışımı "doğanın tüm kurallarına aykırıdır " (1.Sahne3. Perde, s.17). Othello'nun beyaz bir kadınla evliliği ırksal ve kültürel bir ihlaldir. Ania Loomba'ya göre, Venedik soylularının ifade ettiğı şiddetli düşmanlık, "karıştırılarak kirlenmiş olanların aksine, ırksal saflık veya 'limpiezia de sangre' (kanın saflığı) fikriyle yakından ilgilidir (Loomba, 2002, s.7). Bu kolonyal bakış açısı, kesin kriterlerin ırk ve etnik özellikleri takip eden coğrafi ve kültürel sınırları belirlemesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bir de Othello'nun yapımında yerleşik olan ırkçılık meselesi var. Son birkaç on yıla kadar, karakterin her performansında siyah yüz kullanılmaktaydı. Belki de en ünlüsü Orson

Welles'in 1951'de karakteri canlandırmasıdır. Dolayısıyla, siyahlara karşı ırkçılık teması bariz olmasına rağmen, bu yapımlar siyahlara karşı ırkçılığın normalleştirildiği bir dönemde yapılmıştır. Bunun iki sonucu olarak, bir yapım siyah bir rolü, özellikle de böylesine önemli bir rolü oynaması için siyah bir oyuncuyu işe almayı ve ücretini ödemeyi düşünmezdi. Daha çok beyaz bir oyuncuyu boyayıp "siyah etkisi" yaratmasını söyleme zahmetine katlanmaktaydılar.

Oyunun yazıldığı ve sahnelendiği dönemden beri bir baş yapıt olarak kabul edilen bir oyun ve bir zamanlar edebiyat alanında yazdığı eserlerden dolayı özellikle Kraliçe Victoria döneminde “Bardolatry” olarak adlandırılan Shakespeare’in tanrılaştırılma inancının yaşandığı bir dönemin bile var olduğu tarih sahnesinde, bilinen ve herkes tarafından kabul görmüş, eserleri bugün bile türleri arasında başyapıt olarak görülen bir yazarın eserinde ırkçı söylemlerin varlığı ve analizlerinin yapılarak bu söylemlerin tespit edilmesi ırkçılığın dönemin edebiyatında ve edebi kişiler arasında var olduğunu ortaya koymak için önemli bir belirteç olduğundan Shakespeare ve onun eseri olan Othello özellikle seçilmiştir.

3.2.1. Shakespeare’in Othello’sunun önemi

William Shakespeare'in trajedisi "Othello", Venedik ordusunun saygın ve başarılı generali Othello'nun kendi güvensizlikleri, kıskançlığı ve güvendiği arkadaşı Iago'nun entrikaları yüzünden düşüşünü anlatmaktadır. Oyun ırkçılık, aşk, ihanet ve kıskançlığın yıkıcı gücü gibi temaları irdelemektedir. "Othello" William Shakespeare tarafından 1603-1604 yıllarında yazılmış bir trajedi oyunudur. Venedik'te ve daha sonra Kıbrıs adasında geçen oyun, Venedik ordusunda siyahi bir Mağribi general olan Othello'nun trajik çöküşü etrafında dönmektedir. Othello cesur ve onurlu bir asker olarak tanımlanır, liderliği ve askeri cesareti nedeniyle üstleri ve akranları tarafından saygı görür. Aynı zamanda beyaz bir Venedikli kadın olan Desdemona'ya derinden aşıktır ve evlilikleri oyundaki karakterler arasında pek çok tartışmaya ve spekülasyona konu olur. Othello'nun çöküşüne kendi güvensizlikleri, kıskançlığı ve güvenilir arkadaşı ve asteğmeni Iago'nun manipülasyonları neden olmuştur. Iago, kendi kişisel gündemi tarafından motive edilen ve Othello'yu her koşulda mahvetmeye çalışan karmaşık, iki yüzlü, içten pazarlıklı, para ve makam düşkünü, kendini motive etmek için mantıklı ya da mantıksız olsun sebepler öne süren ve bu sebeplere kendisi inanan ilginç bir karakterdir.

Troilus ve Cressida aşk ve savaşıla, Othello ise aşk ve gerçekleşmeyen bir savaşıla ilgilidir. Oyun hem kamusal hem de özel bir kriz atmosferinde açılır. Sadece Desdemona'nın gece kaçıışı ve evliliği değil, Venedik'in en güvenilir generali Othello'nun nerede olduğunu tespit etmeyi bu kadar önemli kılan Türk saldırısı tehdididir. Bu saldırı ile ilgili olarak oyunda ilk perde boyunca haberler getiren habercilerin geleneksel akışında, Senato'nun Türklerin hareketlerine ilişkin görünüşte çelişkili sinyallerini yorumlama çabalarında, Othello'nun evlilik işinin görüşülmesi ve sonuca bağlanması hususunda ve Othello'nun Kıbrıs'a gönderilmesi olayının hızında, bu yakın bir tehdit olarak görülmektedir, dönemin seyircisi de bunu böyle görmüştür hiç şüphesiz. Ama bu kadar özenle seyircinin haberdar edildiği, psikolojik olarak hazırlandığı dönemin en barbar imparatorluğu ile yapılacak kaçınılmaz savaşın, İkinci Perde'nin başında isimsiz bir Üçüncü Beyefendi'nin birkaç sıradan cümlesiyle fırtına sayesinde yapılmaması dönem seyircileri için ilginç bir sürpriz olmuş olabilir:

Üçüncü Bey:

Dostlarım, yeni haberler var: savaş bitti.

Şiddetli fırtına öyle bir çarpmış ki Osmanlıyı,

Suya düşmüş tüm planları. Venedik'ten gelen bir gemi

Görmüş Osmanlı Donanmasının çok kayıp verip battığını.

(2.Perde, 1. Sahne.s.30)

Burada Shakespeare her ne kadar artık dini inancı değişmiş olsa da aslında bir zamanlar müslüman olduğu için (sünnetli olan) Othello'nun bu değişmeyen durumu ve bir zamanlar yaşadığı toplumun ve tüm "Hristiyan Avrupa'nın" ortak düşmanı olan Türklerden olması- o zaman için Türk ve müslüman aynı anlamda kullanıldığından- hele hele İngiltere'de ve diğer tüm Avrupa devletlerinde köle ticaretinin başlamış olması ile beraber yaygın dini inançlardan kaynaklı aşağı görülen ten rengine sahip bir generalin Hristiyanlık adına Türkleri yenmesine bile izin vermek istememiş midir? Bunu kesin olarak bilemeyiz ama Osmanlının, Othello'nun önderliğinde bir donanma ile kahramanca savaşması ile değil de bir nevi ilahi bir cezalandırma iması ile -Tanrının eliyle ortaya çıkan bir fırtına ile- yenilgiye uğratılması ister istemez seyircilerde bu duyguları da uyandırmaktadır.

Öte taraftan, “Shakespeare, kahramanını tesadüfen bir Moor'dan daha fazlası yapmayı seçerek, yalnızca ırklar arası bir evliliğin yarattığı tüm gerilimleri değil, aynı zamanda Hristiyanlığı Türklere karşı savunmak için siyah bir generale sahip olmanın kültürel paradoksunu da keşfetmiştir” (Greene,1994. s.90-91).

Othello cesur ve onurlu bir savaşçı olarak tanımlanmaktadır oyunda, askeri cesareti ve liderlik becerileri nedeniyle akranları ve üstleri tarafından saygı görmektedir. Ancak, aynı zamanda ırksal kimliği ve beyaz Venedikli bir kadın olan Desdemona ile evliliği konusunda derin güvensizliğe sahip bir adam olarak tasvir edilmektedir. Oyun boyunca, Othello'nun kendi yargılarına olan güveni ve inancı, Iago'nun yalanları ve manipülasyonlarının yanı sıra kendi korkuları ve şüpheleri tarafından da aşındırılmıştır.

Othello'nun asteğmeni ve sözde arkadaşı olan Iago, karısının sadakati konusunda Othello'nun zihnine şüphe tohumları ekerek onu alaşağı etmeyi planlamıştır. Iago, Othello'yu Desdemona'nın orduda bir teğmen olan Cassio ile ilişkisi olduğuna ikna etmek ve Othello'yu karısının sadakatsiz olduğuna inandırmak için çeşitli manipülasyonlar ve aldatmacalar kullanmıştır. Othello kıskançlıktan giderek daha fazla tükendikçe, giderek daha şiddetli ve mantıksız hale gelmiş ve sonunda Desdemona'yı ve ardından kendisini öldürmüştür.

Oyun boyunca Iago, Othello'nun zihnine Desdemona'nın sadakati konusunda şüphe tohumları ekmiş ve onu orduda teğmen olan Cassio ile bir ilişkisi olduğuna ikna etmiştir. Iago, Othello'yu karısının sadakatsiz olduğuna inandırmak için çeşitli manipülasyonlar ve aldatmacalar kullanmış ve Othello kıskançlıkla daha fazla tüketildikçe, giderek daha şiddetli ve mantıksız hale gelmiştir. Oyunun ana temalarından biri kıskançlığın yıkıcı gücü ve insanları deliliğe ve şiddete sürükleyebilmesidir. Othello'nun kıskançlığı en sonunda, yanıldığını çok geç fark edip keder ve pişmanlık içinde kendi canına kıymadan önce, bir öfke nöbeti içinde kendi karısını öldürmesine yol açmıştır. Othello karakteri yıllar boyunca pek çok analiz ve yorumun konusu olmuş, akademisyenler ve yazarlar kişiliği, motivasyonları ve trajik çöküşü hakkında çeşitli bakış açıları sunmuşlardır.

Othello karakterini çevreleyen tartışmalara rağmen, oyun İngiliz edebiyatının güçlü ve kalıcı bir başyapıtı ve insan duyguları ve ilişkilerinin büyüleyici bir keşfi olmaya devam etmektedir. Shakespeare'in kıskançlık, ihanet ve trajik çöküşü incelikli bir şekilde tasvir

etmesi, yeni yorumlara ve içgörülere ilham vermeye devam ederek "Othello"yu bugün bile bize hitap eden zamansız bir eser haline getirmektedir.

3.2.2. Büyük Sorunsal

Shakespeare'in "Othello" trajedisindeki en büyük sorunsal, oyun boyunca devam eden ırk, cinsiyet ve gücün karmaşık etkileşimidir. 16. yüzyılda geçen oyun, ırkçılık ve önyargı konularının yanı sıra, kadınların toplumdaki konumu ve boyun eğdirilme ve baskı altına alınma biçimlerini de ele almaktadır. Oyunun merkezinde, Venedik ordusunda siyah bir Mağribi general olan ve beyaz bir Venedikli kadın olan Desdemona'ya âşık olup onunla evlenen Othello karakteri yer almaktadır. Sözde arkadaşı ve sırdaşı Iago da dahil olmak üzere diğer karakterler tarafından ayrımcılığa ve şüpheye maruz kalan Othello'nun ırksal kimliği ve onu çevreleyen önyargılar ve stereotipler oyunda önemli bir temadır.

Iago'da Othello'nun ırkı ve Desdemona ile olan evliliği hakkındaki güvensizliklerini ve korkularını manipüle ederek onu Desdemona'nın sadakatsiz olduğuna ikna etmiş ve kıskançlığını ve öfkesini körüklemiştir. Iago'nun entrikaları sayesinde Othello sonunda kıskançlık krizine girmiş ve sonunda Desdemona'yı öldürmüştür, ancak yanıldığını çok geç anlamış ve keder ve pişmanlık içinde kendi canına kıymıştır.

"Othello"nun ırksal ve toplumsal cinsiyet dinamikleri yıllar boyunca pek çok analiz ve tartışmaya konu olmuş, akademisyenler ve yazarlar oyunun temaları ve mesajlarına ilişkin çeşitli yorumlar ve içgörüler sunmuşlardır. Oyunun gündeme getirdiği temel konulardan biri, ırk ve toplumsal cinsiyetin kesişerek bireysel deneyimleri ve toplumsal hiyerarşileri nasıl şekillendirdiğidir.

Oyunun bir diğer ana teması da kadınların toplumdaki konumu ve boyun eğdirilme ve baskı altına alınma biçimleridir. Desdemona, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ve beklentilerine meydan okuyan, ancak nihayetinde çevresindeki erkek karakterlerin şiddetine ve kadın düşmanlığına kurban giden güçlü ve bağımsız bir kadın olarak tasvir edilmiştir.

Genel olarak, "Othello"daki ırk, toplumsal cinsiyet ve iktidarın karmaşık etkileşimi hem akademisyenler hem de okuyucular için zengin ve büyüleyici bir çalışma konusu olmaya devam etmektedir. Oyun, yazıldığı ve sahnelendiği zamanın sosyal ve kültürel normlarına yönelik güçlü bir eleştiri sunarken, kimlik, farklılık ve insan doğası hakkında bugün de

izleyicilerde yankı uyandırmaya devam eden ve her zaman geçerliliğini koruyan sorular ortaya atmaktadır.

3.2.3. Öteki ve Ötekileştirme

Rönesans İngiltere'sinde kültürler arası ilgi ve alışverişin yükselirken bir diğer taraftan eş zamanlı olarak, klasik betimlerden aktarma yoluyla gelen, coğrafi keşiflerle birlikte gerçek karşılaşmalarla oluşturulan ve seyahat anıları olarak kaydedilen, bazıları da zaten toplumda mevcut olan dramatik ve edebi geleneklerle şekillenen "öteki" dünyalara dair yargı, vizyon ve misyonların yoğun bir şekilde üretilmesi ve her zamanın siyasi ve politik durumuna göre bunların yeniden üretilmesi eşlik etmiştir. Adlandırılmış bir ideoloji olarak "ırkçılık" ancak yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkmış olsa da "ırkçılık" çok önceden üretilmiş bu tür temsiller içinde şekillenmekteydi. İngiltere'nin farklı kültürlerle karşı ürettiği söylemi ister kültürel temas şokuna aracılık etmek, ister sömürgeci projelerini meşru kılmak ya da İngiltere'nin milli birliğini oluşturma ya da bir İngiliz milleti oluşturma çabalarını somutlaştırmak, isterse de başka bir bilinçli ya da bilinçsiz gündemi etkilemek için tasarlanmış olsun, coğrafi keşifler ve milletler arası etkileşimler vesilesi ile olsa da kendi alanını belirleme ya da koruma amacına ulaşmak için kendinden olmayanı ayırt etmeye ve ayrımcılık yapmaya ve bunun sonucunda bir Öteki oluşturmaya ve kendi siyasi, politik, dini ve ekonomik endişelerle kendini Öteki'ni kendinden ayırmaya ve kendisini üstün görmeye başlamıştır.

Shakespeare'in "Othello" oyununda "öteki" ve "ötekileştirme" kavramları olay örgüsünün ve karakter gelişiminin merkezinde yer alır. Oyun hem ırk ve etnik köken hem de sosyal statü ve cinsiyet açısından farklılık fikrini gözler önüne sermektedir. Venedik ordusunda siyahi bir Mağribi general olan Othello karakteri aracılığıyla oyun, insanların "öteki" olarak işaretlenme biçimleri ve bu "ötekileştirme" sürecinin nasıl dışlanma, ayrımcılık ve şiddete yol açabileceği hakkında sorular ortaya atmaktadır.

"Öteki" kavramı, Batı kültürlerinin Doğu'yu egzotik ve aşağı bir "öteki" olarak inşa ve temsil etme biçimini tanımlamak için "Oryantalizm" terimini icat eden Edward Said de dahil olmak üzere, yıllar boyunca bir dizi akademisyen ve düşünür tarafından incelenmiştir. Benzer şekilde Homi Bhabha da "ötekileştirme" sürecinin sadece farklılıkları tanımlama meselesi olmadığını, farklı gruplar arasında güç ilişkileri yaratma ve sürdürme meselesi olduğunu savunmuştur (Babha, 1994).

"Othello'da, Othello karakteri ırkı ve etnik kökeni nedeniyle "öteki" olarak işaretlenmiştir. Ağırlıklı olarak beyazlardan oluşan Venedik toplumunda siyah bir Mağribidir ve kendisini tanımlamak için ırksal hakaretler ve stereotipler kullanan diğer karakterler tarafından sürekli olarak yabancı statüsü kendisine acımasızca hatırlatılır. Othello'nun kendisi de bir yabancı olarak kimliğiyle mücadele etmekte hem mirasıyla gurur duymakta hem de ırkına yönelik olumsuz tutumlar nedeniyle utanç ve aşağılık duygusu hissetmektedir.

Othello'nun sözde arkadaşı ve sırdaşı olan Iago karakteri, Othello'nun ırksal farklılığını ona karşı bir silah olarak kullanan "ötekileştirme" sürecinin ustasıdır. Othello'nun gerçek bir Venedikli olmadığını ve ırkı nedeniyle Desdemona'nın sevgisine layık olmadığını ima etmektedir. Iago, Othello'nun zihninde bir güvensizlik ve şüphe duygusu yaratarak, Desdemona'nın sadakatsiz olduğuna inanması için onu manipüle edebilmiş ve kıskançlığını ve öfkesini körükleyebilmiştir.

Ancak "ötekileştirme" süreci Othello'nun ırkı ve etnik kökeniyle sınırlı kalmamıştır. Desdemona karakteri de cinsiyeti ve sosyal statüsü nedeniyle "öteki" olarak işaretlenmiştir. Erkek egemen bir toplumda bir kadındır ve Othello ile aynı türden stereotiplere ve önyargılara maruz kalmıştır. Zayıf, duygusal ve sadakatsizliğe eğilimli olarak görülmüş ve nihayetinde çevresindeki erkek karakterlerin şiddeti ve kadın düşmanlığının kurbanı olmuştur.

"Ötekileştirme" kavramının toplumsal hiyerarşileri ve güç dinamiklerini anlamamız açısından önemli çıkarımları vardır. Belirli grupları "öteki" olarak işaretleyerek, güç ve ayrıcalık hiyerarşileri yaratır ve pekiştiririz ve egemen kültürel normlara uymayanların dışlanması ve ayrımcılığa uğramasını meşrulaştırırız. Shakespeare "Othello "da "ötekileştirme" sürecine güçlü bir ağırlık vererek bunun şiddete, yıkıma ve trajediye yol açabileceğinin altını çizmiştir.

Genel olarak, Othello'daki "öteki" ve "ötekileştirme" kavramları karmaşık ve çok yönlüdür ve toplumda farklılığın inşa edilme ve müzakere edilme biçimlerini yansıtmaktadır. Bu temaların zengin ve incelikli bir incelemesini sunan oyun, farklılığın dışlama ve ayrımcılığı meşrulaştırmak için nasıl kullanıldığına dair güçlü bir örnek olarak bugün de izleyiciler ve akademisyenler arasında yankı uyandırmaya devam etmektedir.

3.2.4. Tarihsel Örgü

Shakespeare'in "Othello" oyununun yazıldığı ve ilk kez sahnelendiği tarihsel dönem, İngiltere'de önemli sosyal ve siyasi değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Oyun, İngiliz Rönesansının zirvede olduğu ve ülkenin önemli kültürel, sanatsal ve siyasi çalkantılar yaşadığı erken modern dönemde yazılmıştır. Shakespeare'in yaşadığı ve yazdığı dünyayı şekillendiren çok sayıda tarihi olay ve gelişme, 15. yüzyılın sonlarından 17. yüzyılın başlarına kadar uzanan bu döneme damgasını vurmuştur. Erken modern dönemin en önemli tarihi olaylarından biri, 16. yüzyılın başlarında başlayan ve Avrupa'nın dini ve siyasi manzarası üzerinde derin bir etkisi olan Reformasyon'dur. Reform, Protestanlığın yükselişine ve Katolikliğin düşüşüne tanıklık eden, Avrupa çapında yaygın çatışma ve gerilime yol açan dini bir kargaşa dönemi olmuştur.

Erken modern dönemin bir diğer önemli tarihsel gelişmesi, 16. yüzyılın sonlarında Kuzey Amerika'nın keşfi ve sömürgeleştirilmesiyle başlayan ve 17. yüzyıl boyunca Karayipler, Hindistan ve Afrika'da koloniler kurulmasıyla devam eden Britanya İmparatorluğu'nun yükselişidir. İngiliz İmparatorluğu'nun genişlemesi, İngilizler için yeni ekonomik ve siyasi fırsatları beraberinde getirmiş, ancak aynı zamanda bu kolonilerdeki beyaz olmayan insanların boyun eğdirilmesine ve sömürülmesine de yol açmıştır. Bu sömürgecilik teması ve renkli insanlar -burada kendi ten renklerinden farklı ten rengine sahip olan tüm insan ırkları kastedilmektedir- üzerindeki etkileri, İngiliz toplumundaki "Öteki"yi temsil eden ve dönemin kültürel ve ırksal gerilimleriyle mücadele eden baş karakteriyle "Othello"da incelenmiştir. Erken modern dönem aynı zamanda Galileo, William Shakespeare ve Leonardo da Vinci gibi isimlerin kendi alanlarına önemli katkılarda bulunduğu bilim, sanat ve edebiyat alanındaki önemli ilerlemelere de sahne olmuştur. Erken modern dönemin edebi ve sanatsal başarıları "Othello"nun zenginliğine ve karmaşıklığına yansımış, Shakespeare'in dil ve karakterizasyondaki ustalığı oyunu günümüzde de incelenmeye ve sahnelenmeye devam eden zamansız bir başyapıt haline getirmiştir. "Othello"nun yazıldığı ve sahnelendiği belirli tarihsel bağlam açısından, akademisyenler oyunun içeriğini ve temalarını etkilemiş olabilecek bir dizi faktör tespit etmişlerdir. Örneğin, oyun İngiltere'de görece istikrar ve refahın hüküm sürdüğü Kraliçe I. Elizabeth döneminde yazılmıştır. Bununla birlikte, ülke aynı zamanda Katolik ülkelerden gelen istila korkuları ve püritanizm ile diğer dini mezheplerin artan etkisiyle

önemli sosyal ve siyasi gerilimler yaşamaktaydı. Ayrıca oyun ilk kez, ticari tiyatroların yükselişi ve Shakespeare'in de üyesi olduğu “Lord Chamberlain's Men” gibi yeni tiyatro şirketlerinin kurulmasıyla tiyatro endüstrisinde önemli bir değişimin yaşandığı bir dönemde sahnelenmişti. Bu dönemde tiyatronun artan popüleritesi yeni oyunların ve oyun yazarlarının çoğalmasına yol açmıştır ve Shakespeare'in çağdaşlarının çalışmalarından ve zamanın daha geniş kültürel eğilimlerinden etkilenmiş olması muhtemeldir.

Sonuç olarak, "Othello"nun yazıldığı ve sahnelendiği tarihsel dönem, İngiltere'de önemli sosyal, politik ve kültürel değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Oyun, dini çatışma, sömürgecilik ve Britanya İmparatorluğu'nun yükselişi gibi bu dönemin birçok tema ve geriliminin yanı sıra, tiyatronun artan popüleritesi ve dönemin edebi ve sanatsal başarılarını da yansıtmaktadır. Irk, cinsiyet ve güç konularını irdeleyen "Othello", günümüzde de izleyicileri büyülemeye ve onlara meydan okumaya devam eden güçlü ve güncel bir edebiyat eseri olmaya devam etmektedir.

3.2.5. 16. ve 17. Yüzyıl İngiltere Siyasi ve Politik Olayları

Hiç kuşku yok ki milletlerin edebi ve kültürel birikimleri oluşurken toplumu etkileyecek düzeyde büyük ve etkili olayların, bir başka deyişle toplumun üzerinde o toplumu değiştirici, dönüştürücü etkileri olan olayların her zaman o toplumun edebiyatında ve sanat eserlerinde yansımaları olmuştur. Çünkü tüm sanat çeşitleri ile uğraşanlar da o toplumların birer üyeleri, yürütülen siyasi ve politik eylemlerin birer uygulayıcısı ya da etkilenen kişileri olmuşlardır. Özellikle sanatçıların yaşadıkları toplumları politik ve siyasal olayları yakından takip ederek, halkı eğlendirirken aynı zamanda bilinçlendirme ve eğitme görevleri de vardır. Ancak bu dönemlerde sanatçıların kendilerini himaye eden monarşiye ya da zengin Lordlara ihtiyaçları da göz ardı edilemez bir gerçektir. Hayatlarını idame ettirirken ve sanatlarını icra ederken kendilerini himaye eden siyasi erklerin çıkarlarını gözetmek zorunluluğu da yadsınamaz bir gerçektir. Kaldı ki Shakespeare döneminde Lord Tinley kraliyet adına yazılan ve sahnelenen oyunların içeriğine önceden hakimdi ve krallığın çıkarlarına göre oyunların sansürlenmesinden sorumluydu. Bu sebeple İngiltere’de Reform ve Rönesans döneminde neler yaşandığına genel olarak bakmakta Othello’nun içerik ve karakterlerinin oluşumundaki etkisi açısından fayda olacaktır.

İngiltere’de Reform, Tudor hanedanlığına bağlı dört hükümdar tarafından başlatılmıştır. Bu reform zaman zaman çeşitli sebeplere bağlı olarak gecikmiş, bazen eski haline dönüştürülmeye çalışılmış, ya da yeniden şekillendirilerek kaldığı yerden devam ettirilmiştir. Reform hareketi VIII. Henry’nin Thomas Cranmer’i (1489-1556) 1532 yılında Canterbury Başpiskoposluğuna ataması ile başlamıştır. Cranmer’in reformist olduğu bilinen bir gerçektir, Kralın İngiltere’de kilise üzerinden Papalığın üstünlüğüne bir son verme politikasında bir koçbaşı görevi görmüştür. VIII. Henry, Papa’ya boşanmak için yaptığı başvuru yıllar geçmesine rağmen onaylanmayınca VIII. Henry’de kendi kilisesini kurmuş ve kendisini kilisenin başı olarak ilan etmiştir. Cranmer, Henry’nin Aragonlu Catherine ile olan evliliğini iptal ederek 1533 yılında Anne Boleyn’i onun yerine taçlandıran kişi olmuştur. 1536 yılında ilan edilen Bağımsız İngiliz Kilisesi tarafından yayınlanan ‘On Madde’nin sorumlusu da yine Cranmer olacaktır. İngilizce dilinde yazılan İncili de yine ilk kez kiliselere O dağıtacaktır. Bunlar olurken 1536 ve 1539 yılları arasında manastırları kapattıran, altı yeni Piskoposluk kuran ve çok uzun bir süre boyunca hac merkezleri olarak kabul gören Azizlerin türbelerinin-özellikle 1538’de, Kraliyete karşı Kilise haklarının savunuculuğunu yapmış olan ve şehit olarak kabul gören Thomas Becket’in türbesi- yıkılmasına karar veren Kral ve onun Genel Vekili olan Thomas Cromwell’dir. Bu dönemde Manastırlar feshedilmiş, binaları yıkılmış, tarihi kütüphaneler dağıtılmıştır. Kiliselerin feshi toprak mülkiyetinde de değişikliklere yol açmıştır. Kilise topraklarına el konulmasından en çok yararlananlar, özellikle asilzadeler ve beyefendiler olmuştur. 1530’ların ortalarında yaklaşık yedi bin keşiş, rahibe ve rahip mülksüzleştirilmiştir. Dindar erkeklerin önemli bir kısmı laik ruhban sınıfının görevlerini üstlenmiş; bazı eski hahambaşılar piskoposluklara atanmış ya da yeni katedral bölümlerinin başına geçmiş, diğerleri ise taşra eşrafı olarak emekliliklerinde rahatça yaşamıştır. Büyük manastırların yıkılmasının yol açtığı travmalara ve eski düzeni yeniden tesis etmeye yönelik, acımasızca bastırılan yerel girişimlere rağmen 1536’daki Lütuf Yolculuğu’ndan (Pilgrimage of Grace)⁶ sonra Protestan propagandası, manastır yaşamına karşı on dokuzuncu yüzyıla kadar süren bir düşmanlığı beslemiştir.

---

⁶ Pilgrimage of Grace (Lütuf Haccı,1536), İngiltere'nin kuzey ilçelerinde Kral 8. Henry'nin Reform yasalarına karşı gösterilen tek açık hoşnutsuzluk olan bir ayaklanma. Kızgınlığın bir kısmı, özellikle Henry'nin bakanı Thomas Cromwell'in kuzeyde hükümet kontrolünü artırma girişimlerinden kaynaklanıyordu; mera için yapılan çitlemelere karşı bir tarımsal muhalefet unsuru vardı ve özellikle o sırada devam etmekte olan manastırların feshedilmesiyle ortaya çıkan dini bir unsur vardı. <https://www.britannica.com/event/Pilgrimage-of-Grace>

VIII. Henry, teolojik ve ayinsel açıdan muhafazakâr kalmıştır. 'Altı Sicimli Kırbaç' olarak adlandırılan 1539 tarihli Altı Maddelik Yasa uyarınca, transubstantiasyonun (ekmek ve şarabın İsa'nın eti ve kanına dönüştüğü inancı) inkârı otomatik olarak yakılarak cezalandırılır hale gelmiştir, komünyon sadece tek çeşit olarak kalmış ve ruhban bekârlığı ilkesinin güçlendirilmesi Başpiskopos Cranmer'i bile gizlice edindiği karısını Almanya'ya geri göndermek zorunda bırakmıştır. Ancak Henry Ocak 1547'de öldüğünde, daha önce oğlunun eğitimini ikna olmuş Protestanlara emanet etme kararı, yeni hükümdarlık döneminde Kilise Reformunun hızlanması anlamına gelmiştir.

VI. Edward, tahta çıktığında 9 yaşındaydı. Kral olarak çalkantılı bir altı yıl geçirdi. Bu süre boyunca ona danışmanlık yapan güçlü Protestan aristokratların, bazılarına göre ise çeteleşmiş baronların etkisi altında kalmıştır. Onun döneminde Özel Konsey'in emriyle, resimler kiliselerden zorla çıkartılmış, ruhban evlilikleri tanınmış ve diğer önemli dini bağışlara Kraliyet tarafından el konulmuştur. Lollardy'ye karşı Parlamento Yasaları ve Altı Madde Yasası yürürlükten kaldırılmış ve 1549'da bir Tekdüzelik Yasası, yeni Ortak Dua Kitabı (Book of Common Prayer)'nda belirtildiği gibi İngiliz ayinini tüm kilise ve katedrallere dayatılmıştır.

1553'te Hastalıklı Edward öldüğünde, dindar 'Katolik' kız kardeşi ve halefi Mary sistematik olarak kendisinden önceki iki hükümdarın reform gayretini geri almaya çalışmıştır. Mary'nin hiç kuşkusuz sapkınlık olarak gördüğü şeyleri ortadan kaldırma girişimlerine karşı çıkma cesareti gösteren kilise adamları ve kadınları ya inançları uğruna kazıkta can vermiş ya da yurtdışına kaçarak canlarını kurtarabilmişlerdir. İngiltere'yi Katolik inancına döndürme arayışında olan kraliçe, sapkınlara zulmettiği ve yüzlerce Protestan kazığa bağlayıp yaktığı için Kanlı Mary lakabını kazanmıştır. Almanya ve İsviçre'deki güvenli Protestan yerleşim bölgelerinde, İngiliz sürgünler daha da ateşli bir dini reform ruhu aşırlarken, 1555-56'da Başpiskopos Cranmer ve Londra, Worcester ve Gloucester'ın eski piskoposları- Nicholas Ridley, Hugh Latimer ve John Hooper- bir zulüm dalgasının en önde gelen kurbanları olmuşlardır. Mary'nin kısa süren İngiltere'yi Roma ile uzlaştırma girişimi Kasım 1558'de kendisiyle birlikte ölmüştür. Arkasında, daha sonraki Protestan tarihçilerin ve propagandacıların hevesle istismar ettiği bir acı ve bağnazlık mirası bırakmıştır.

Mary'nin saltanatının dini ve siyasi olumsuzluklarının ardından tahta geçen, VIII. Henry'in hayatta kalan üçüncü çocuğu Elizabeth, Mary'nin yaptıklarını uzun uğraşlar sonucunda tersine çevirmiştir. I. Elizabeth, saltanatı boyunca Protestan ulusal bir Kilise şekillendirmek ve sağlamlaştırmak için çaba sarfetmiştir. Edward'ın saltanatının ikinci Dua Kitabı 1559'da bazı önemli 'Protestan' nüanslar çıkarılarak yeniden yayınlanmış ve 1562'de, daha sonra 'Otuz Dokuz Madde' olarak bilinen ve genellikle belirsiz olan doktrinel formüller, Elizabeth'in iki tanesinin ifadesine bizzat müdahale etmesinin ardından Konvansiyon tarafından onaylanmıştır. İngiltere Kilisesi'nin orta yolu olan “via media”⁷, Elizabeth dönemi dini yaşamının yerleşik normu haline gelmiştir, yasalarla dayatılmış ve genel olarak halk kitleleri tarafından kabul görmüştür. I. Elizabeth tahtta olduğu sürece hem papa V. Pius hem de İspanya Kralı II. Philip'in İngiltere'de kendi canına kasteden komplolarla ve Katolik İspanya işgali tehlikesi ile baş etmeye çalışmıştır.

1588 Mayıs'ında İspanya'nın Büyük Armada'sını bozguna uğrattıktan sonra bu tehlike büyük ölçüde bertaraf edilmiştir, 1603'teki ölümünden önce I. Elizabeth, kendisini bir erkekle değil ülkesiyle evlendiren ‘Gloriana’⁸ olarak selamlanmıştır. İngiltere'nin İspanya ile olan düşmanlığı Philip ve Elizabeth'in ölümleriyle sona ermiş, İskoç Kraliçesi Mary'nin oğlu Kral I. James 1604 yılında bir barış anlaşması imzalayarak 15 yıldan fazla süren çatışmalara son vermiştir (Andrew, 1994).

I. Elizabeth döneminde Ülkede yaşayan siyahları çok yakından ilgilendiren bir olay da onların Ülke dışına zorla çıkarılmaları ve satılmaları üzerine birkaç kez yayınlanan fermanlar olmuştur.

1601 tarihli bu taslak bildiri, Elizabeth dönemi İngiltere'sinde önemli bir oranda farklı etnik kökenden insanların yaşamış olması gerektiğini ortaya koyan önemli bir belgedir. Ancak bildiri, 'Moor ve Black Moor' olarak tanımlanan siyahların İngiltere krallığından sınır dışı edilmesini istiyor. Bu eylem, bu insanların, "kıtık" veya zorluk anında

---

⁷ Via Media: "Orta yol" veya "iki uç arasındaki yol" olarak tercüme edilen Latince ifade. Aristoteles'in felsefesinden gelmektedir. Nikomakhos'a Etik adlı eserinde, adalet ve cesaret gibi erdemleri her iki tarafın aşırı uçları arasındaki orta yol olarak görmüştür. Dolayısıyla "cesaret", ahmaklık ve korkaklık arasındaki orta yoldu. Via media, Anglikanlar İngiltere Kilisesi'ni Roma Katolikliği ve Püritanizm'in aşırı uçları arasında bir orta yol olarak adlandırmaya başladığında dini kullanıma girdi. <https://www.episcopalchurch.org/glossary/via-media/>

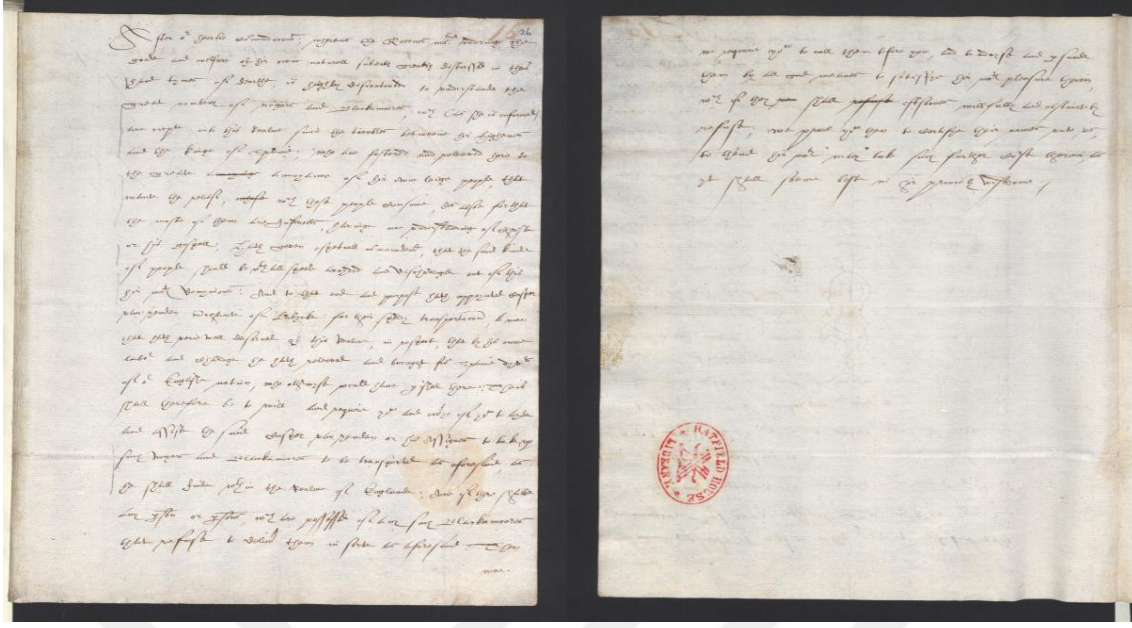
⁸ Gloriana, 16. yüzyıl şairi Edmund Spenser tarafından The Faerie Queene adlı şiirinde Kraliçe I. Elizabeth'i temsil eden karakterine verilen isimdi. I. Elizabeth'e verilen popüler isim haline geldi. <https://en.wikipedia.org/wiki/Gloriana>

Kraliçe'nin "kendi doğal tebaasının" ihtiyaç duyduğu kaynakları tüketen Müslüman "kâfirler" olarak görüldükleri gerekçesiyle yapılmıştır.

16. yüzyılın sonlarında, art arda başarısız olan hasatlar, yoksulluk, açlık ve serserilikte artışa neden olmuştur. Siyahların sınır dışı edilmesi günümüz okuyucularının tüylerini diken diken edebilecek derecede rahatsız edebilecek bir çözüm olarak sunulmuştur. Aslında o dönem İngiltere nüfusuna oranla sayıları o kadar azdı ki, yoklukları İngilizlerin çektiği acıyı pek de hafifletemezdi.

Elizabeth dönemi İngiltere'sinde Kraliçe Elizabeth'in sarayının da dahil olduğu pek çok soylu ve varlıklı kişilerin evlerinde hizmetçi olarak ya da evlerinde verilen davetlerde müzisyen olarak hizmet eden pek çok Afrikalı zaten mevcuttu. Araştırmacılar o dönemlerin kilise kayıtlarında siyahların Londra ve çevresinde çalıştığına dair pek çok kanıt bulmuşlardır. Fakat saltanatının sonlarına doğru Kraliçe, 'Blackamoor'ların krallığından uzaklaştırılmasını talep eden birkaç yıl arayla resmi emir yayınlamıştır. 1596'da Londra ve diğer şehirlerin belediye başkanlarına gönderilen bir mektupla Caspar van Senden adlı Lübeckli bir tüccarın 'çok sayıda Blackamoor'u taşıması (ve satması) ayarlanmıştır. Bu, van Senden'in İspanyol ve Portekiz hapishanelerinden serbest bırakılmasına yardım ettiği 89 İngiliz mahkûm karşılığında yapılmıştır.

Ancak ülkeden çıkarılması istenen siyah işçilerin efendileri bu işe pekte rıza göstermeyince aynı talep 1596'da ve 1601'de yenilenmiştir. Siyahların ülke dışına çıkarılmalarını isteyen bu belgelerin dili, birçok açıdan ırksal önyargıya ait referanslar içeren rahatsız edici imalara sahiptir. İngiliz Ulusal Arşivler web sitesinde bu el yazmasının tam bir kopyası bulunmaktadır.

Fotoğraf 3: 1601 Taslak Bildirisi

Kaynak: (Historical Manuscripts Commission, Salisbury)

3.2.6. Dönemin Tiyatrosu

Rönesans ve reform zamanı İngiltere’inde Tiyatro halkın ucuza eğleneceği, öğreneceği, siyasi ve politik düşüncelerinin yansımalarını göreceği bir mecraydı. Açık hava tiyatrolarında oyunu seyrettiğiniz mevkiye göre değişiyordu, en ucuz fiyat sadece 1 penny idi ve bu size sahnenin etrafındaki 'avluda' duran 'sahne kenarında' bir yer satın alıyordu (1 sterlinde 240 peni vardı). Bir penny daha ödeyerek avluyu çevreleyen alt galerilerde bir bankta oturabilirdiniz. Ya da bir penny kadar daha fazla ödeyerek bir minderde daha rahat oturabilirdiniz. En pahalı koltuklar 'Lord'un Odaları'nda olurdu. Kapalı tiyatrolara giriş 6 penny ile başlardı. Bir penny sadece bir somun ekmek fiyatıydı. Bunu bugünün fiyatlarıyla karşılaştırsak dönemin vatandaşlarının ne kadar düşük bir fiyata tiyatrolardan faydalanabildiklerini daha iyi anlayabiliriz. Düşük maliyet, tiyatronun bu kadar popüler olmasının nedenlerinden biriydi.

Bugün tiyatro biletlerinin alındığı yere gişe denmektedir. Shakespeare'in zamanında, seyirciler tiyatroya geldiklerinde ya da koltuklarına giden merdivenleri tırmandıklarında,

paralarını orada bulunan bir kutuya koymak zorundaydı. Böylece seyircilerin ödeme yaptığı yer gişe olarak anılmaya başlandı.

Ucuz sıralarda oturanlar sahnedeki aksiyona çok yakındı. Gösteri sırasında pippin (elma), portakal, fındık, zencefilli çörek ve bira gibi yiyecek ve içecek satın alabiliyorlardı. Ancak tiyatrolarda tuvalet yoktu ve üzerinde durdukları zemin muhtemelen kum, kül ya da fındık kabuklarıyla kaplıydı. Bazı ziyaretçiler buraların sarımsak ve bira koktuğundan şikâyet etmekteydi. Bu yüzden daha fazla ödeme karşılığında zenginlere üzeri kapalı bir yer ve belki de minderli bir koltuk verilmekteydi. (Fact Sheet, 2023)

Fotoğraf 4: The Globe Theatre

Kaynak: (www.britannica.com)

3.2.7. Venedik ve Kıbrıs'ın Dönemsel Durumu

İnebahtı (Lepanto) Savaşı, 7 Ekim 1571 tarihinde Hristiyan devletlerden oluşan bir koalisyon olan Kutsal Birlik ile Osmanlı İmparatorluğu arasında yapılan bir deniz savaşıdır. Savaş Yunanistan'ın batı kıyısındaki Patras Körfezi'nde gerçekleşmiş ve Kutsal Birlik için kesin bir zaferle sonuçlanmıştır. Bu zaferin hem Avrupa hem de Osmanlı İmparatorluğu için önemli sonuçları olmuştur ve tarihteki en önemli deniz savaşlarından biri olarak kabul edilmektedir.

İnebahtı Savaşı sırasında Avrupa bir değişim içindeydi. Kıta hala Protestan Reformu ve Katolik Karşı Reformu'nun dini ve siyasi çalkantılarıyla sarsılmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu ise önceki yüzyıllar boyunca fetih ve diplomasi yoluyla topraklarını genişletmiş, gücünün zirvesindeydi. Osmanlılar Güneydoğu Avrupa'nın büyük bir

kısının yanı sıra Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın bazı bölgelerini de kontrol etmekteydi. İnebahtı Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa'nın Hristiyan devletleri arasında süregelen çatışma bağlamında gerçekleşmiştir. Osmanlılar Akdeniz'deki deniz güçlerini artırmaktaydı ve donanmaları o dönemde dünyanın en güçlü donanması olarak kabul edilmekteydi. Kutsal Birlik bu tehdide yanıt olarak kuruldu ve İspanya, Venedik ve Papalık Devletleri de dahil olmak üzere Katolik devletlerin koalisyonundan oluşmaktaydı.

Kutsal Birlik, İspanya Kralı II. Philip'in üvey kardeşi Avusturyalı Don John tarafından yönetilmekteydi. Don John deneyimli bir askeri komutandı ve daha önce Kuzey Afrika'da Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başarılı seferler düzenlemişti. Osmanlı donanmasına ise on yıllardır Osmanlı donanmasında görev yapmış deneyimli bir amiral olan Ali Paşa komuta etmekteydi.

Savaş 7 Ekim 1571 sabahı Osmanlı filosunun Patras Körfezi'ne girmesiyle başladı. Kutsal Birlik savunma pozisyonu almıştı ve Osmanlı saldırısına karşı hazırlıklıydılar. Savaş birkaç saat sürdü ve şiddetli ve kanlı bir çarpışma oldu. Osmanlılar daha fazla gemi ve daha deneyimli denizcilerle daha büyük bir filo sahipti, ancak Kutsal Birlik daha üstün ateş gücüne ve daha iyi taktiklere sahipti.

Kutsal Birlik'in gemileri Osmanlı gemilerinden daha büyük toplarla donatılmıştı ve Osmanlı filosuna önemli ölçüde hasar verebilmişti. Öte yandan Osmanlılar, düşman gemilerine çıkmaya çalıştıkları ve göğüs göğüse çarpıştıkları bordalama harekâtlarına güveniyorlardı. Bu taktik Kutsal Birlik'e karşı etkisizdi çünkü gemileri ağır bir şekilde tahkim edilmişti ve bordalanmaları zordu.

Sonunda Kutsal Birlik galip geldi ve Osmanlı donanması ağır kayıplar verdi. Osmanlılar 200'den fazla gemi ve 20.000'den fazla adam kaybederken, Kutsal Birlik gemilerinin ve denizcilerinin sadece bir kısmını kaybetti. İnebahtı Savaşı Kutsal Birlik için önemli bir zafer, Osmanlı İmparatorluğu için ise büyük bir gerilemeydi.

İnebahtı Savaşı'nın hem Avrupa hem de Osmanlı İmparatorluğu için önemli sonuçları olmuştur. Avrupa için, topraklarını güçlü bir düşmana karşı başarıyla savundukları için bir zafer ve gurur anıydı. Aynı zamanda Osmanlılar ile Avrupa'nın Hristiyan devletleri

arasındaki çatışmada bir dönüm noktasına işaret ediyordu çünkü Osmanlılar artık yenilmez olarak görülmüyordu.

Osmanlı İmparatorluğu için İnebahtı Savaşı deniz gücüne ve prestijine indirilmiş önemli bir darbeydi. İmparatorluklarının yenilmez olmadığını ve düşmanları tarafından yenilebileceklerini hatırlattı. Ayrıca, kaynaklarını imparatorluklarını genişletmek yerine topraklarını savunmaya odaklamak zorunda kaldıkları için Osmanlı gücünde bir düşüşün başlangıcına işaret etmekteydi.

İnebahtı Savaşı'nın ardından Avrupa'da birkaç önemli gelişme yaşanmıştı. Üyeleri artık Osmanlı İmparatorluğu'na karşı birleşik bir askeri cepheye ihtiyaç duymadığı için Kutsal Birlik feshedilmişti. Ancak İnebahtı zaferinin Avrupa'nın siyasi ve dini manzarası üzerinde kalıcı bir etkisi olmuştu.

Savaşın ilk sonuçlarından biri Habsburg hanedanının Avrupa'daki konumunun güçlenmesi olmuştu. Habsburglar İspanya'nın yönetici ailesiydi ve Kutsal Birlik'de önemli bir rol oynamışlardı. Lepanto'daki (İnebahtı) başarıları prestijlerini ve güçlerini artırdı ve gelecek yüzyıl boyunca Avrupa'daki baskın siyasi güçlerden biri haline gelmiştiler.

Savaş aynı zamanda Avrupa'nın dini yapısı üzerinde de etkili olmuştu. Kutsal Birlik Katolik devletlerin bir koalisyonu olarak kurulmuştu ve Lepanto'daki zaferleri Katoliklik için bir zafer olarak görülmüştü. Hristiyanlık için bir tehdit olarak görülen Osmanlı İmparatorluğu için de önemli bir gerilemeydi. Savaş aynı zamanda Katolik Kilisesi'nin Avrupa'daki konumunun sağlamlaşmasına da yardımcı olmuştu, çünkü Kilise'nin Avrupa devletlerini ortak bir düşmana karşı birleştirme gücünü göstermişti.

Lepanto Savaşı'nın Avrupa kültürü ve toplumu üzerinde kalıcı bir etkisi olmuştur. Şiir, sanat ve müzikle kutlanmış ve Avrupa birliğinin ve Hristiyan zaferinin bir sembolü haline gelmişti. İnebahtı zaferi sadece tek tek uluslar için değil, tüm Avrupa için bir zafer olarak görüldüğünden, bir Avrupa kimliği duygusu yaratılmasına da yardımcı olmuştu.

Osmanlı İmparatorluğu'nda İnebahtı Savaşı'nın askeri ve siyasi durum üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. İnebahtı yenilgisi Osmanlı deniz gücüne bir darbe olmuş ve Osmanlı askeri gücünde bir düşüşün başlangıcına işaret etmişti. Osmanlılar kaynaklarını

imparatorluklarını genişletmek yerine topraklarını savunmaya odaklamak zorunda kaldılar ve askeri seferlerinde daha temkinli oldular.

Savaşın Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile ilişkileri üzerinde de etkisi olmuştu. İnebahtı yenilgisi Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştu, çünkü artık yenilmez bir güç olarak görülüyorlardı. Osmanlılar Avrupalı devletlerle ilişkilerinde daha temkinli davranmaya ve askeri fetihler yerine diplomasi ve ticarete daha fazla odaklanmaya başlamışlardır.

Sonuç olarak, İnebahtı Savaşı Avrupa tarihinde önemli bir olaydır. Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa'nın Hristiyan devletleri arasındaki çatışmada bir dönüm noktası olmuş ve Avrupa'nın siyasi ve dini manzarası üzerinde kalıcı bir etki yaratmıştır. İnebahtı zaferi Habsburg hanedanının prestijini arttırmış, Katolik Kilisesi'nin konumunun sağlamlaşmasına yardımcı olmuş ve bir Avrupa kimliği duygusu yaratmıştır. İnebahtı yenilgisi Osmanlı deniz gücüne bir darbe olmuş ve Osmanlı askeri gücünde bir gerilemenin başlangıcına işaret etmiştir. Savaş aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile olan ilişkilerini de etkilemiştir, zira artık yenilmez bir güç olarak görülmemektedir. Genel olarak, İnebahtı Savaşı Avrupa tarihinde önemli bir andı ve günümüzde de önemli bir olay olmaya devam etmektedir.

3.2.8. Lepanto Savaşı Sırasında Venedik Dükalığı'nın Genel Politikası ve Kıbrıs'ın Bu Savaşta Önemi

İnebahtı Savaşı, 7 Ekim 1571'de Doğu Akdeniz'de İspanya, Venedik ve Papalık Devletleri liderliğindeki Hristiyan Kutsal Birliği ile Osmanlı İmparatorluğu arasında meydana gelen bir deniz çatışmasıdır. Savaş esas olarak Osmanlı'nın Avrupa'ya yayılmasını durdurmak ve Hristiyan topraklarını Müslüman akınlarından ve istilalarından korumak için yapılmıştır. Kutsal Birlik'in İnebahtı savaşındaki zaferi, Osmanlı-Hristiyan ilişkilerinde önemli bir dönüm noktası ve Hristiyan güçler için, özellikle de çatışmanın ana aktörlerinden biri olan Venedik Cumhuriyeti için bir zafer olarak kabul edilmiştir.

1571'deki İnebahtı Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu gücünün zirvesindeydi. İmparatorluk önceki yüzyıllar boyunca topraklarını genişletmişti ve donanması Akdeniz'deki en güçlü donanmaydı. Osmanlı İmparatorluğu, 1566 yılında iktidara gelen Sultan İkinci Selim tarafından yönetilmekteydi.

Venedik Cumhuriyeti olarak da bilinen Venedik Dükaliğı, çeşitli Akdeniz adaları ve kıyı şehirleri de dâhil olmak üzere geniş bir ticaret imparatorluğunu kontrol eden güçlü bir deniz devletiydi. Cumhuriyet, yetenekli diplomasisi, deniz gücü ve kültürel başarılarıyla tanınıyordu ve bu da onu Akdeniz bölgesinin siyasi ve ekonomik arenasında lider bir oyuncu haline getirmekteydi. On altıncı yüzyıl boyunca Venedik, özellikle Doğu Akdeniz üzerindeki etkisini ve kontrolünü genişletmeye çalışan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı olmak üzere birçok savaş ve çatışmaya dahil olmuştur.

Kıbrıs'ın Lepanto (İnebahtı) Savaşı'ndaki önemi, Hristiyan filosunun savaşa giderken Kıbrıs'ta mola vermesiyle ortaya çıkmıştır. Kıbrıs halkına desteklerini ve adayı Osmanlılardan geri alma konusundaki kararlılıklarını göstermek istemişlerdir. Bu savaş, Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa'nın Hristiyan güçleri arasındaki çatışmada önemli bir dönüm noktası olmuş ve ortak bir düşmana karşı birleşik bir cephenin gücünü göstermiştir.

Kıbrıs, 1489'dan beri adayı kontrol eden ve burayı hayati bir ticaret merkezi ve stratejik bir askeri ileri karakol olarak kullanan Venedik Cumhuriyeti için kilit bir konumdaydı. Osmanlı'nın 1570 yılında Lala Mustafa Paşa önderliğinde Kıbrıs'ı işgal etmesi, Venedik Cumhuriyeti'nin çıkarlarına önemli bir darbe olmuş ve Doğu Akdeniz'deki kontrolünü tehdit etmiştir. Venedikliler Kıbrıs'ın öneminin farkına vardılar ve adayı savunmak ve Osmanlı kuvvetlerini geri püskürtmek için büyük bir sefer başlattılar.

Kıbrıs, 15. yüzyılın sonlarından beri Akdeniz'de büyük bir deniz gücü olan Venedik Cumhuriyeti'nin kontrolü altındaydı. Ancak 1570 yılında Osmanlılar, Avrupa'nın Hristiyan güçleri tarafından büyük bir provokasyon olarak görülen Kıbrıs'ı işgal etmişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'ı kontrol etmesi onlara Akdeniz'de stratejik bir avantaj sağlamış ve Avrupa'nın Hristiyan güçlerini tehdit etmelerine olanak tanımıştır. İspanya, Venedik ve Papalık Devletleri de dahil olmak üzere Avrupa'nın Hristiyan devletleri Kıbrıs'ı yeniden ele geçirmeye ve topraklarını Osmanlı tehdidine karşı savunmaya kararlıydı.

İnebahtı Savaşı büyük ölçüde Akdeniz'deki Hristiyan topraklarını savunmak ve Kıbrıs'ı Osmanlılardan geri almak için yapılmıştır. Hristiyan filosuna Kutsal Roma İmparatoru V. Charles'ın gayrimeşru oğlu Avusturyalı Don John liderlik etmekteydi. Don John, askeri deneyimi ve Katolik davasına bağlılığı nedeniyle filoya liderlik etmek üzere seçilmişti.

Savaş Yunanistan açıklarında, Patras Körfezi yakınlarında yapılmıştır. Osmanlı filosu yaklaşık 250 gemiden oluşurken, Hristiyan filosu yaklaşık 200 gemiye sahipti. Savaş şiddetliydi ve birkaç saat sürmüştür, ancak sonunda Hristiyan filosu galip gelmiştir.

İnebahtı Savaşı sırasında Venedik Cumhuriyeti'nin genel politikası, Doğu Akdeniz üzerindeki kontrolünü sürdürmek ve ticari ve stratejik çıkarlarını korumaktı. Venedik, Kutsal Birlik'in deniz gücüne önemli bir gemi filosu, asker ve kaynak sağlayarak katkıda bulunan başlıca ülkelerden biriydi. Venedikliler bu çatışmayı Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünü zayıflatmak ve Doğu Akdeniz'deki nüfuzlarını genişletmek için bir fırsat olarak görmüşlerdi. Venedik'in Osmanlılarla uzun bir çatışma geçmişi vardı ve İnebahtı Savaşı geçmişteki yenilgilerin intikamını almak ve bölgede Venedik üstünlüğünü kurmak için bir şans olarak görülmektedir. Venedik Cumhuriyeti'nin İnebahtı Savaşı'na katılımı sadece kendi çıkarları için değil, aynı zamanda Papalık ve İspanya İmparatorluğu ile olan yakın ilişkisinden de kaynaklanmaktaydı. Kutsal Birlik, 1571 yılında Papa V. Pius ve İspanya Kralı II. Philip'in desteğiyle, Osmanlı tehdidine karşı Hristiyan güçlerini birleştirmek amacıyla kurulmuştu. Venedik bu ittifakı, konumunu güçlendirmek ve Akdeniz bölgesinde müttefikler kazanmak için bir fırsat olarak görülmektedir. Venediklilerin Kutsal Birlik'in başarısına katkısı kritiktir; donanmaları Osmanlı donanmasının yenilgiye uğratıldığı Lepanto (İnebahtı) savaşında hayati bir rol oynamaktaydı. İnebahtı Savaşı sırasında Venedik Cumhuriyeti'nin stratejisi topraklarını savunmak, Kutsal Birlik'in çabalarını desteklemek ve Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünü zayıflatmaktır. Venedikliler, Venedikli Amiral Sebastiano Venier'in komuta ettiği 100'den fazla kadırgadan oluşan filolarıyla Lepanto (İnebahtı) deniz savaşında önemli bir rol oynamaktaydılar. Venedikliler, deneyimli denizciler ve gelişmiş deniz teknolojisiyle iyi eğitilmiş bir donanmaya sahipti ve bu da onları Akdeniz'de zorlu bir güç haline getirmekteydi. Savaş sırasında Venedik filosu Osmanlı hatlarının yarılmasında çok önemli bir rol oynamış ve Kutsal Birlik'in diğer filolarının Osmanlı donanmasıyla kararlı bir savaşa girmesini sağlamıştır. Venedikliler yaklaşık 7,000 denizci ve askerin ölümü ya da yaralanmasıyla bazı kayıplar vermiştir, ancak Kutsal Birlik'in zafer kazanmasında onların katkısı hayati önem taşımaktaydı.

Sonuç olarak, İnebahtı Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu gücünün zirvesindeydi ve Kıbrıs gibi stratejik yerleri kontrol etmesi ona Akdeniz'de önemli bir avantaj sağlamıştı. Savaş büyük ölçüde Akdeniz'deki Hristiyan topraklarını savunmak ve Kıbrıs'ı

Osmanlılardan geri almak için yapılmıştır. İnebahtı zaferi, Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa'nın Hristiyan güçleri arasındaki çatışmada önemli bir dönüm noktası olmuş ve Akdeniz'deki güç ve kontrol mücadelesinde Kıbrıs gibi stratejik yerlerin önemini ortaya koymuştur.

3.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu araştırma özellikle William Shakespeare'in Othello oyununa odaklanmakta ve metindeki ırkçı söylemin varlığını incelemeyi amaçlamaktadır. Genellikle Shakespeare'in en büyük trajedilerinden biri olarak gösterilen Othello, aşk, kıskançlık, ihanet ve gücün karmaşık bir incelemesini sunmaktadır. Ancak bu çalışma, edebi görkeminin yanı sıra, oyunda yer alan ırkçı dil, imge ve temaların potansiyel örneklerini eleştirel bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın temel odak noktası, Othello'daki ırkçı retorik örneklerini, özellikle ırk ve etnik kökenle ilgili olarak tespit etmek ve incelemektir. Çalışma, yakın okuma ve metin analizi yoluyla, ırksal stereotipleri veya önyargıları devam ettirebilecek belirli pasajları, diyalogları ve açıklamaları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma, kullanılan dili, karakterlerin tasvirini ve tematik unsurları inceleyerek, Othello'da mevcut olan potansiyel ırkçı unsurların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma Othello'daki potansiyel ırkçı retoriğin derinlemesine bir analizini sunmaya çalışırken, bulguların kapsamını ve yorumlanmasını etkileyebilecek bazı sınırlamaları kabul etmek önemlidir. Bu sınırlamalar şunlardır:

Tarihsel Bağlam: Othello 17. yüzyılın başlarında, ırksal tutum ve algıların günümüzden önemli ölçüde farklı olduğu bir dönemde yazılmıştır. Irk ve etnik kökene yönelik toplumsal tutumlar büyük ölçüde farklı olduğundan, oyunun yazıldığı tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmak çok önemlidir. Bugün anlaşıldığı şekliyle ırkçılık, Shakespeare'in döneminde aynı çerçeveye veya terminolojiye sahip değildi. Bu nedenle, Othello'daki ırksal unsurların yorumlarına tarihsel bağlamın merceğinden bakılmalı ve ırkın tasvirinin dönemin hâkim inançlarını ve stereotiplerini yansıtabileceği anlaşılmalıdır. Araştırma süresince Shakespeare'in Othello özelinde ayrımcılık, ırkçılık temalarının yanı sıra, Desdomona ve Emilia karakterleri ile kadın hakları ve cinsiyet ayrımcılığı konusunda yapılan pek çok çalışma vardır, öncelikle Othello'nun bu konularda yapılan çalışmalara kaynak olacak malzemeler de içermesine rağmen konunun

bu tez konusu olan ırkçı, ayırıcı ifadelerin analizi ve Othello'nun yaşadığı toplumda ten renginden ötürü dışlanması, aşağılanması olduğundan araştırmalar bu konuyla sınırlandırılmıştır.

Bir terim olarak ırkçılığın ortaya çıkışının çok öncesinde ırklar arasındaki üstünlük ya da alçaklık meselesinin varlığı özellikle erken modern dönem İngiltere'sinde her alanda olduğu gibi edebiyat ve sanatta da kendisini göstermekteydi. Bugünkü anlamda ırkçılığın temellerinin özellikle İngiltere'de köle ticaretinin başladığı 16. yüzyıl ortalarından itibaren, dinsel, coğrafik ve biyolojik çalışmaların ve söylemlerin katkısının olduğu da kaçınılmaz bir şekilde açıktır. İngiltere ve diğer Batı ülkeleri yeni coğrafi keşiflerin hemen arkasından keşfettikleri yeni dünyalardaki insanları ötekileştirmeye başlamış gerek dini inançlarını gerek ten renklerini ve gerekse biyolojik yapılarını öne sürerek onları farklı, insan benzeri yaratıklar gibi kategorilere ayırarak sınıflandırmışlardır. Bunların arasında Carl Linneus'un (1707-1778) 1735 yılında ilk baskısını yayınladığı 'Systema Naturae'yı, yine hazırladığı 'Civilization Map' (Medeniyet Haritası,1821) eserinde dünyayı coğrafi bölgelere ayırarak gösteren ve her bir kıtadaki yaşayan insanları dinleri, yönetim şekilleri açısından sınıflandıran ve bu coğrafyalarda yaşayan insanları medeni, barbar, yarı medeni vb. tasnif eden William Channing Woodbridge'yi sıralayabiliriz.

Yorumlama ve Öznellik: Edebi analiz ve yorumlama, araştırmacının bakış açısı ve anlayışından etkilenen öznel süreçlerdir. Farklı akademisyenler ve eleştirmenler aynı metne farklı yorumlar getirebilirler. Othello'daki ırkçı retoriğin incelenmesi durumunda, ırkçı dil, imgeler veya temaları neyin oluşturduğu konusunda yorumlar farklılık gösterebilir. Sonuç olarak, bu araştırma edebi metinleri analiz etmenin doğasında var olan öznelliği kabul etmekte ve alternatif bakış açılarının olasılığını kabul ederken iyi desteklenmiş ve incelikli bir yorum sunmayı amaçlamaktadır.

Karmaşık Karakterizasyon: Shakespeare'in karakterleri derinlikleri ve karmaşıklıklarıyla ünlüdür ve Othello da bir istisna değildir. Mağribi bir general olan Othello karakteri, oyunun ırk ve etnisite üzerine yaptığı araştırmanın merkezinde yer alır. Oyunu analiz ederken, Othello'nun karakterinin çok yönlü doğasının yanı sıra Iago ve Desdemona gibi diğer karakterleri de göz önünde bulundurmak önemlidir. Karakterlerin motivasyonları, eylemleri ve etkileşimleri çeşitli şekillerde yorumlanabilmekte, bu da irksal önyargının tasvirine ilişkin kesin sonuçlara varmayı zorlaştırmaktadır.

Tek Oyuna Odaklanma: Bu araştırma sadece Othello'ya ve onun potansiyel ırkçı söylemine odaklanmaktadır. Diğer Shakespeare oyunları da ırksal önyargı veya stereotip unsurları içerebilse de bu çalışma, ırksal olarak marjinalleştirilmiş bir kahramanı önemli ölçüde tasvir etmesi nedeniyle araştırmasını Othello ile sınırlandırmaktadır. Shakespeare'in diğer eserlerinin ırk ve etnisitenin temsiline ilişkin farklı içgörüler sunabileceğini kabul etmek önemlidir, ancak bunlar bu araştırmanın kapsamı dışında kalmaktadır.

Sınırlı Kültürel ve Coğrafi Bağlam: Bu araştırma öncelikle Othello'yu, içinde üretildiği kültürel ve coğrafi bağlamdan etkilenen Batılı bir perspektiften incelemektedir. Shakespeare'in eserlerinin küresel erişimini kabul etmekle birlikte, analiz öncelikle Batılı bir çerçeve içinde yer almaktadır. Othello'nun yorumlanması ve alımlanmasında kültürel ve bölgesel farklılıklar olabilir ve bu araştırma olası tüm bakış açılarını veya kültürel bağlamları temsil etme iddiasında değildir.

Çağdaş Uygunluk: Othello günümüzde sahnelenmeye ve incelenmeye devam ederken, ırkçı unsurlarının yorumlanması farklı zaman dilimlerinde ve bağlamlarda değişiklik gösterebilir. Bu araştırma, ırk ve ırkçılığın çağdaş anlayış ve yorumunun oyunun yaratılışından bu yana geliştiğini kabul etmektedir. Bu nedenle, Othello'nun ırkçı retoriğinin analizi, oyunun yazıldığı tarihsel bağlamı göz önünde bulundururken bulguların günümüzdeki geçerliliğini de dikkate almalıdır.

Sonuç olarak, çalışma özellikle Othello'ya odaklanmakta ve oyundaki ırkçı retorik örneklerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Tarihsel bağlam, yorumlama öznelliği, karmaşık karakterizasyon, tek bir oyuna odaklanma, sınırlı kültürel ve coğrafi bağlam ve günümüze uygunluk ile ilgili sınırlamaların farkındadır. Bu sınırlamaları kabul ederek, bu araştırma, edebi metinlerin yorumlanmasının doğasında var olan karmaşıklıkları kabul ederken, Othello'daki ırkçı retoriğin anlaşılmasına katkıda bulunan farklı bir analiz sağlamayı amaçlamaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu tezin amaçlarına ulaşmak için, oyunun analizinde nesnel yaklaşım uygulanmıştır. Nesnel yaklaşım, metnin dışsal yönlerini eleterek edebi eserin kendisinin analizine vurgu yapmaktadır.

Bu teoriyi kullanarak bir sanat eserini analiz ederken okuyucu, personalar (anlatıcı veya konuşmacı) tarafından söylenen metni yorumlamalı ve metnin önemli kısımlarını ve bu kısımların oyunun temasının oluşturulmasına nasıl katkıda bulunduğunu bulmalıdır. Okuyucu daha sonra metnin değerini görebilmeli ve hangi karakterlerin temayı desteklediğini tanımlayabilmelidir ki bu durumda tema ırksal meselelerdir. Bu değerlendirme, kullanılan sembollerin türünü veya bir konuşmacı tarafından söylenen ifadelerle atıfta bulunan terimleri içerir. Nesnel bir yaklaşımla metinde bu bilgiler bulunarak okuyucular ve oyunun yazıldığı dönemdeki sosyal politik ortam hariç olmak üzere oyunun teması tanımlanabilir.

Söylem yani Retorik Aristoteles ile tanımlanmıştır. Aristoteles söylemi "herhangi bir durumda mevcut tüm ikna araçlarını keşfetme" sanatı olarak tanımlamıştır (Abrams, 1999). (Burke, aktaran Kamwi, 2014, s. 6) Retoriği "belli bir amaç doğrultusunda fail olan insanın diğer fail insanlarda istendik tutum oluşturmalarını sağlamak ya da istendik eylemlere teşvik etmek için kelimelerin kullanması" olarak tanımlamaktadır. Kısaca tanımlamaya çalışırsak; retorik, birilerini ikna etme ve bu iknanın sorular, paradox, ironi ve farklı benzer retorik araçlarla nasıl gerçekleştirilebileceği ile ilgilenmektedir (Salahat, 2017).

Retorikle en ilgili teorilerden biri retorik analiz teorisidir. (Rice ve Waugh, aktaran Kamwi, 2014, s. 8) bunu "öykünün dilsel aracılığının anlamını ve etkisini nasıl belirlediğini göstermek için anlatı metinlerinin yapısını analiz etmek" olarak tanımlamaktadır.

Cronick (2002), genel olarak retorik analizi, yazarların metinlerini nasıl yapılandırdıkları, üsluplarını nasıl kullandıkları, anlamsal ve ekstra semantik anlamları nasıl kullandıkları ve genel olarak kanıtlarını ve hikayelerini nasıl sundukları ile ilgilendiğini belirtmektedir. Örneğin, edebi bir metinde ya da oyunda kullanılan "orada bir kara kedi bekliyor" cümlesi normalde okuyucu ya da izleyici tarafından semantik olarak anlaşılır, ancak dinleyiciler ya da okuyucular bu cümle ile söylenenler hakkındaki fikirlerine geniş sarı gözler, şeytani bir ifade veya bir mırıltı ekleyebilirler. Öte yandan, "Kedi çitin üzerinde somun gibi uyudu" ifadesi, dinleyicinin hayvanın yuvarlak sırtını ekmek şekliyle eşleştirmesini gerektirir. Her türlü yorumlama faaliyeti, konuşmacı ve dinleyicileri arasında aktif bir iş birliği gerektirir (Cronick, 2002).

Shakespeare'in Othello oyunu içerisinde diğer karakterlerin söylemlerinde Othello'yu tarif eden "iri dudaklı", "korku veren bir herifin kurum karası kucağı", "hırsız", "kocamış bir kara koç", "kara Othello" ve o dönem de halkın gözü önünde olan Mağribilerin görünüş ve tutumları ile ilgili ön yargılara hitap edecek metaforlar kullanması seyircide oluşabilecek ve onları belli fikirlere yöneltecek ve söylemlerin üzerine eklemeler yapmalarını sağlayacak ustalıkta kullanıldığı çok aşikardır.

Araştırma hedeflerine ulaşmak için bu çalışmada nitel bir araştırma yaklaşımı benimsenecektir. Birincil analiz yöntemi, dil, karakter gelişimi ve tematik unsurlara odaklanarak Othello'nun yakın okuması ve metinsel analizi olacaktır. Buna ek olarak, oyunun yorumlanmasını desteklemek için bilimsel makalelere, eleştirel denemelere ve ilgili edebi analizlere başvurulacaktır.

3.5. Veri Toplama

Veriler kütüphane araştırması, internet araştırması ve birincil verilerin metnin yakın okumasından elde edilmesiyle toplanmıştır. Yakın okuma, oyunda makalenin ana tartışması olan ırkçı duyguların ifadesi olarak kabul edilen ifadeleri bulmak için gerçekleştirilmiştir.

İrksal konuların bu oyunun olay örgüsünde bulunan önemli konular olduğu ve ana karakterin başına gelen trajedinin önemli bir faktörü olarak kabul edildiği açıkça görülmektedir.

İrksal meseleler olarak değerlendirilen ifadeler daha sonra, bu meselelerin ana karakterin hayatını nasıl etkilediğini bulmak için, karşılaştığı sorunlara tepki olarak yaptığı eylemler aracılığıyla analiz edilmektedir.

3.6. Bulgular

Dönemin en önemli edebi eserlerinden biri olarak incelenmesi sonucu oyunun ırkçı söylemler bakımından daha önce yapılan çalışmalarında literatür taramalarında elde edilen bulguları nesnel olarak analiz edildiğinde çeşitli başlıklar altında toplanarak ifade edilmiştir.

3.6.1. Shakespeare'in "Othello" Oyununda ırkçı Söylemler

Araştırma sorularından;

- 1- Othello'da, ırk ve etnik kökenle ilgili klişeleri sürdüren ırkçı bir dil ve imgeler kullanılıyor mu?
- 2- Othello'daki karakterler ırksal önyargının tasvir edilmesine nasıl katkıda bulunur?
- 3- Othello'daki ırkçı söylemin oyunun yorumlanması ve alımlanması üzerindeki etkisi nedir?

Sorularına karşılık elde edilen bulgular şöyle olmuştur:

İrkçilik, tarih boyunca edebiyat da dahil olmak üzere toplumun çeşitli yönlerine nüfuz eden kalıcı bir mesele olmuştur. William Shakespeare'in "Othello" adlı oyunu, ırksal önyargı ve stereotipleri tasvir etmesi nedeniyle uzun süredir akademik söylemin konusu olmuştur. Bu tez, oyunda ırkçı söylemlerin varlığına işaret eden kanıtları keşfetmeyi, önyargılı bakış açılarını pekiştiren ve ırksal hiyerarşileri sürdüren dili, karakterizasyonu ve temaları incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, birincil ve ikincil kaynakların derinlemesine analizi yoluyla, Shakespeare'in "Othello" trajedisindeki ırkçılığın rahatsız edici varlığına ışık tutmaktadır.

Ötekiliğin Dili ve İrksal Hakaretler

"Othello "da ırkçı söylemlerin varlığına katkıda bulunan kilit unsurlardan biri, karakterlerin kullandığı dildir, özellikle de Othello için yaptıkları tanımlamalar ve yakıştırmalardır. Baş düşman Iago, Othello'nun ırksal geçmişini küçük düşürmek için aşağılayıcı bir dil kullanmaktadır. I. Perde, 1. Sahnede Iago, Othello'dan "yaşlı bir kara koç" (I.1.s.4) ve "kalın dudaklı" (I.1.s. 3) olarak söz etmektedir. Bu sıfatlar yalnızca Othello'nun ten rengine dikkat çekmekle kalmaz, aynı zamanda olumsuz özellikleri ve stereotipleri ırksal kimliğiyle ilişkilendirmektedir. Bu tür bir dil Othello'yu ötekileştirmeye ve insanlıktan çıkarmaya hizmet ederek dönemin ırksal önyargılarını pekiştirmektedir.

Dahası, Roderigo Desdemona'nın babasını uyarırken, Desdemona'nın Othello ile olan ilişkisinden duyduğu şoku dile getirmek için Desdemona'yı kastederek: "Saygısını, güzelliğini, aklını, zenginliğini / Göçebe bir yabana bağışladı" (I.1.s. 6) der. Bu tanımlama Othello'nun "ötekiliğini" vurgulamaktadır ve onun bir yabancı olarak statüsünü öne çıkarmaktadır. Roderigo, Othello'yu egzotik ve öngörülemez bir figür olarak niteleyerek ırksal klişeleri sürdürmekte ve Desdemona'nın Othello ile birlikteliğinin sapkın olduğunu ima etmektedir.

Tablo 1: Othello’da ırkçı, aşağılayıcı ve ötekileştirici ifade kullanan karakter tablosu.

Karakter İsmi	Perde	Sahne	Sayfa	Kullanılan ifade
Roderigo	1	1	3	O kalın dudaklı herif....
Roderigo	1	1	6	Şehvetten gözü dönmüş bir Mağriplinin iri pençelerine sığındı.
Roderigo	1	1	6	Saygısını, güzelliğini, aklını, zenginliğini/Göçebe bir yabana bağışladı.
Brabantio	1	2	11	Yakalayın hırsızı
Brabantio	1	2	12	Seni aşağılık hırsız, nereye tıktın kızımı?
Brabantio	1	2	12	Büyüledin onu, lanetli olman yetmezmiş gibi..
Brabantio	1	2	12	Senin gibi zevk yerine korku veren bir herifin/Kurum karası kucağına kaçır mıydı?
Brabantio	1	2	13	Böyle hareketler hoş görülürse eğer/Devletin başına kölelerle dinsizler geçer.
Brabantio	1	3	17	Karakterine karşın, yüzüne bile bakmaya korkacağı birine âşık olsun.
Emilia	5	2	144	İftira ediyorsun ona iblis seni
Emilia	5	2	144	Siz de iblislerin en karasısınız öyleyse
Emilia	5	2	149	Ah, sen, kafasız Mağripli...
Emilia	5	2	150	Ah, katil soytarı...
Emilia	5	2	151	Taş yürekli Mağripli!
Iago	1	2	4	Kocamış bir karakoç, sizin ak kuzunuza atlıyor.
Iago	1	1	4	Yoksa şeytan dede yapıverecek sizi
Iago	1	1	5	Bir Berberi küheylanı çullanacak kızınıza
Iago	1	1	6	Kızınızla Mağripli, iki kıçlı bir hayvan durumundalarşimdi.
Iago	1	3	26	Bu Mağripliler maymun iştahlıdırlar
Iago	1	3	26	Bir de vahşi bir göçebeyle oynak bir Venedikli kadın
Iago	1	3	27	Nefret ediyorum Mağripliden

Iago	2	1	39	...herşeyden önce yüz güzelliği ister, yaş görgü ve zevk uyumu ister. Mağriplide ise bunların hiçbirisi yok.
Iago	2	1	39	...Mağripliden tiksinecek, midesi bulanacak...
Iago	2	1	39	O zebaniye bakmaktan ne zevk alacak ki?
Iago	2	1	41	Çünkü şehvet düşkünü Mağriplinin benim yatağıma da atlamış olduğundan şüpheleniyorum.
Iago	2	3	44	Dışarıda da kara Othello'nunonuruna içmek isteyeniki üç Kıbrıslı yiğit bekliyor.
Iago	3	3	74	Kendi soyundan erkekleri canı çeler belki
Iago	3	3	74	Kendi ülkesinden, kendi huyundan, kendi seviyesinden/Birçok evlenme teklifini geri çevirdi/ Oysa doğada her şey dengi denginedir.
Iago	3	3	74	Sizi kendi ülkesinin erkekleriyle/Karşılaştırır diye kaygılıyım hani.
Venedik Dukası	1	3	24	Damadımız kara olmaktan çok aktır.

Kaynak: (Shakespeare, W. (2008) Othello.)

Tablo 2. Sayılarla oyundaki karakterlerin kullandığı İrkçi, aşağılayıcı ve ötekileştiren ifadeler.

Iago	15
Brabantio	6
Roderigo	3
Emilia	5

Kaynak: (Shakespeare, W. (2008) Othello.)

Tablodan da anlaşılacağı gibi oyunda Othello'ya karşı en çok ırkçı ve aşağılayıcı ya da ötekileştirici ifade kullanan karakter Othello'nun trajedisinin baş kahramanı olan Iago'dur. İkinci sıradaki Brabantio kızının kaçarak Othello ile evlendiğini öğrendikten sonra ırkçı, aşağılayıcı ve ötekileştirici ifadeleri kullanmıştır. Hanımı Desdemona'nın Othello tarafından öldürüldüğünü öğrendikten sonra ise özellikle Emilia ırkçı, aşağılayıcı sözler kullanmaya başlamıştır. Ayrıca Oyunda Othello'dan bahsetmek için isminin yerine

63 kez Mağribi (Moor) ifadesi kullanılmıştır, bu da oyun içerisinde Damgalamanın ne ölçüde ön planda olduğunu açık bir ifadesidir.

Othello'yu tanımlamak için kullanılan bu aşağılayıcı dil ve ırkçı hakaret örnekleri, Shakespeare'in ırkçı söylemleri oyuna nasıl dahil ettiğini, önyargılı bakış açılarını nasıl sürdürdüğünü ve karakterlerin ırklarına göre ötekileştirilmesine nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir.

3.6.2. Hayvani İmgeler ve İnsanlıktan Çıkarma

"Othello "daki ırkçı söylemlerin bir diğer önemli yönü de Othello'yu tasvir etmek için hayvani imgelerin yoğun bir şekilde kullanılmasıdır. Iago, Othello'yu hayvanlarla karşılaştıran canlı metaforlar kullanarak onu daha da insanlıktan çıkartmakta ve ırksal stereotipleri güçlendirmektedir. Birinci Perde, Birinci Sahne'de Iago şöyle demektedir:

Iago:

Şu anda evet tam şu anda, soylu sinyor,
Kocamış bir kara koç, sizin ak kuzunuza atlıyor.
Kalkın Çan çalıp uyandırın horlayan kentlileri,
yoksa şeytan, dede yapıverecek sizi. "

(I.1.s. 4)

Bu metaforik tasvir Othello'yu cinselleştirilmiş bir canavara, sonrasında İncilde Âdem ve Havva'yı kışkırtarak ilk günahı işlemeleri için onları kandıran ve manipüle eden şeytana benzeterek tüm insanlığın düşmanına, Desdemona'yı ise pasif ve çaresiz bir nesneye indirgemektedir.

Benzer şekilde, III. Perde, 3. Sahne'de Othello kendi yüzünü "Bakire Tanrıça Diana'nın yüzü kadar temiz olan adı, /Şimdi artık kirlendi, karardı suratım gibi. " (III.3.s. 81) olarak tanımlayarak Desdemona'yı iyilik, saflık ve güzelliği temsil eden Diana'ya benzetirken, kendi yüzünün karalığını ve koyu tenini bir leke ya da kirlilik işareti olduğunu ima eder. Bu kendini küçümseyen dil, ırksal önyargının içselleştirildiğini ve Othello'nun yaşadığı insanlıktan çıkarılmayı göstermektedir.

Othello ile ilgili olarak hayvani imgelerin kullanılması sadece onun insanlığını değersizleştirmekle kalmaz, aynı zamanda onu bir vahşi ya da tehlikeli bir yabancı olarak konumlandırarak ırksal hiyerarşi kavramını da sürdürür. Bu imgeler, ırksal stereotiplerin inşasına katkıda bulunmakta ve oyunda mevcut olan ırkçı söylemleri pekiştirmektedir.

3.6.3. "Öteki" Olarak Othello ve Irksal Önyargı

Othello'nun "Öteki" olarak karakterize edilmesi, "Othello "daki ırkçı söylemlerde merkezi bir unsurdur. Oyun boyunca Othello, ırksal geçmişi nedeniyle ötekileştirilen bir yabancı olarak tasvir edilmektedir. Roderigo, Desdemona'nın Othello ile ilişkisini keşfettikten sonra, ondan " Saygısını, güzelliğini, aklını, zenginliğini / Göçebe bir yabana bağışladı " (I.1.s. 6) olarak bahseder. Bu betimleme Othello'nun yabancılığını ve varlığının yarattığı tehdit algısını vurgulamaktadır.

Dahası, Iago sık sık Othello'nun ırksal farklılığını vurgulamakta ve Venedik toplumundaki meşruiyetini sorgulamaktadır. I. Perde, 3. Sahne'de Iago şöyle demektedir: "Dürüst sanır budala, dürüst görünenleride/ Burnuna halkayı geçirdin mi/ götürürsün istediğin yere." (I.3.s. 28). Bu, Othello'nun güven dolu doğasının ırksal geçmişinin bir sonucu olduğunu öne sürmekte ve ırkından dolayı karakterinde içkin kusurlar olduğunu ima etmektedir.

Shakespeare, Othello'yu bir yabancı olarak tasvir ederek ve ırksal farklılığını vurgulayarak, ırksal önyargıları pekiştirmekte ve ırksal hiyerarşi kavramını sürdürmektedir. Othello'nun "Öteki" olarak nitelendirilmesi, onu oyun içinde marjinalleştirmek ve yabancılaştırmak için bir araç olarak hizmet etmektedir.

3.6.4. Irksal Stereotiplerin ve Hiyerarşilerin Güçlendirilmesi

Shakespeare'in "Othello "su da karakterlerin etkileşimleri ve algıları aracılığıyla ırksal stereotipleri ve hiyerarşileri sürdürmektedir. Trajedinin başlıca kışkırtıcısı olan Iago, başkalarını manipüle etmek ve Othello hakkındaki düşüncelerini şekillendirmek için sürekli olarak aşağılayıcı bir dil ve stereotipler kullanmaktadır. I. Perde, 1. Sahnede Iago, Othello'dan "Bir Berberi küheylanı" (I.1.s. 5) ve "o kalın dudaklı herif..." (I.1.s. 3) olarak bahsederek ırksal farklılığını vurgulamakta ve onu bir alay nesnesi olarak sunmaktadır. Buna ek olarak, Desdemona'nın beyazlığının tasviri ve Othello ile olan ilişkisi ırksal hiyerarşileri daha da pekiştirmektedir. Perde III, Sahne 3'te Othello şöyle der: " Evet, karayım belki. O kibar züppeler gibi/ Bilmiyorum konuşma inceliklerini. " (III.3.s.75). Othello siyahlığının beyaz bireylerle ilişkilendirilen incelikli niteliklere sahip olmasını engellediğine inanmaktadır Bu, oyunda ırksal önyargıların içselleştirilmesini ve beyazlığın algılanan üstünlüğünü vurgulamaktadır.

"Othello "da ırksal stereotiplerin ve hiyerarşilerin pekiştirilmesi yalnızca dönemin hâkim tutumlarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda karakterlerin ırklarına dayalı olarak ötekileştirilmesini de sürdürmektedir. Shakespeare'in bu dinamikleri kasıtlı olarak inşa etmesi, oyundaki ırkçı söylemlerin varlığına katkıda bulunmaktadır.

3.6.5. Sıfatlarla Damgalama

Oyunun başlangıcında sadece ırkıyla tanımlanan "Mağribi", Iago, Roderigo ve Brabantino'dan bir dizi ırkçı söylemlere maruz kalır: "kalın dudaklı"(I.1.s. 3), "kocamış bir kara koç"(I.1.s. 4), "şeytan"(I.1.s. 4), "Berberi küheylanı"(I.1.s. 5). Shakespeare, Mağribi Aaron gibi "ruhu da yüzü gibi siyah olacak" bir karakter yaratmıştır. Kızının Othello'yu sevmesinden rahatsız olan Brabantino, Moor'u büyücülükle suçlamıştır; ancak Brabantio diğer taraftan önceden Moor'u evine defalarca kez davet etmiş ve maceralarını anlatmasını istemiştir. Brabantino karşılaştığı durum karşısında olaylara bakışını siyah-beyaz terimlere anlatır: şeytana karşı insan, ötekine karşı benlik, Afrikalıya karşı Avrupalı, siyaha karşı beyaz. "Yiğit Othello" nihayet 1. Perdenin sonlarında sahneye çıktığında, ırksal sıfatlarla betimlenmeden, bir birey olarak konuşmaları ve tavırları ile ele alındığında, kibar, dürüst, alçakgönüllü, sabırlı, cesur, kahraman ve dünyevi açıdan bilge diyebileceğimiz biri olduğunu gösterir.

Fiziksel bir anormalliği olmamasına rağmen oyunda Othello Shakespeare tarafından kötülük, büyücülük, günah ve kıskançlık bakımından adeta "Siyah/Kara" kelimesi ile adeta damgalanmıştır ve Othello bunu en sonunda kendisini öldürmeden önce başka bir damgalı Türk'e atıfta bulunarak yani bu ırkçı damgalamayı kendisi de yaparak ve kabul ederek bir kez daha ortaya koyar. Othello'nun ağzından seyircilerin Türklerle ilgili o dönemde en ön plandaki damgalardan birisi olan "sünnetli" olmaktadır:

Othello:

Durun biraz. Size bir çift sözüm var ayrılmadan önce.

Devlete bazı hizmetlerim oldu, bilinir bu.

Duracak değilim bunun üstünde.

Ama yalvarırım, mektuplarınızda bu üzücü olayları anlatırken

Nasılsam öyle söz edin benden.

Hiçbir şeyi hafifletmeyin, ama hiçbirini de

Anlatmayın kötü niyetle.

Benim için, akılsızca ama çok seven biri deyin,

Kolayca kıskanmayan, ama bir kez de kıskandı mı
Kendini kaybeden biri diye söz edin benden.
O deyin, aşağılık bir Hintli gibi,
Kendi kavminden daha değerli bir inciye
Fırlatıp attı.
Alışık değildi ağlamaya, ama tutsak olunca gözleri,
Arabistan ağaçlarının her derde deva zamkı kadar çok gözyaşı döktü.
Böyle yazın. Şunu ekleyin sonra:
Bir gün Halep'te dolaşırken
Rastlamıştım zorbalık eden bir sarıklıya,
Bir Venedikliyi dövüyor, devlete küfrediyordu,
Gırtlığından yakalayıp sünnetli köpeği
Gebertmiştim... işte böyle.
(Kendini hançerler.)
(5.Perde. 2. Sahne. s. 155)

Oyun boyunca Othello'nun kötülüğü ve trajedisi bu damgalanma retorikleriyle örülmüştür. Sonunda Shakespeare'in işaret ettiği nokta, Othello gibi bedenleri karalıklarla damgalanmış olanların hayatlarına damga figürünün dışında bir rota çizme potansiyeline sahip olamadıkları, Iago gibi beyaz olanların ise kötü olsalar bile onları kötülüğün doruklarına ulaştırabilecek zekaya, motivasyona ve manipülasyon gücüne doğal olarak sahip oldukları anlayışı gibi görünmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, Shakespeare'in "Othello" oyununda ırkçı söylemlerin yadsınamaz varlığını ortaya koymaktadır. Karakterler tarafından kullanılan, aşağılayıcı sıfatlar ve ırksal hakaretlerle karakterize edilen dil, Othello'nun ırkı temelinde ötekileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Dahası, hayvani imgelerin yoğun kullanımı ve Othello'nun "Öteki" olarak tasvir edilmesi, ırksal stereotipleri daha da güçlendirmekte ve ırksal hiyerarşileri sürdürmektedir.

Shakespeare'in bu unsurları kasıtlı olarak kurgulaması, oyunun yazıldığı ve sahnelendiği dönemde ırksal önyargıların yaygınlığını vurgulamaktadır. Irkçı söylemlerin "Othello"ya dahil edilmesi, toplumumuzu etkilemeye devam eden önyargı ve stereotiplerin bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmektedir. Aşağılayıcı sıfatların kullanımı, hayvani imgeler ve Othello'nun "Öteki" olarak tasvir edilmesi, önyargılı bakış açılarının pekiştirilmesine ve ırksal önyargıların sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Edebi eserlerde ırkçılığın

varlığını eleştirel bir şekilde analiz etmek ve anlamak, toplumsal meseleler hakkında anlamlı tartışmalara girmemizi ve daha kapsayıcı bir gelecek için çabalamamızı sağlamak açısından çok önemlidir.

3.7. Othello'nun Irk ve Renk Önyargısı Üzerine Söylem Analizi

William Shakespeare'in "Othello" adlı oyunu, kişisel çıkarlar, kıskançlık, ihanet ve ırkçılık temalarını işleyen bir trajedidir. Oyunda ırkçı inançları benimseyen ve ırkçı söylemlerde bulunan birçok karakter bulunmaktadır; bunların arasında ana düşman Iago ve diğer bazı karakterler de yer almaktadır. Bu bölümde, "Othello" oyunundaki ırkçı karakterleri ve konuşmalarını incelenecektir.

Ayrıca, Othello oyun boyunca ırkçılığın kurbanı olurken, kendisinin de hatasız olmadığını belirtmek gerekir. Irkı ve Venedik toplumundaki konumu hakkındaki güvensizliği onu Iago'nun manipülasyonlarına karşı savunmasız hale getirir. Othello aynı zamanda her ne kadar önceleri belli etmese de şiddete meyilli ve kıskanç bir yapıya sahiptir ve Iago'nun manipülasyonları ile bunlar eylemsel olarak açığa çıkar ve bu da oyunun trajik bir şekilde sona ermesine sebep olur. Karşılaştığı ırkçılığı bir ölçüde kabul etmesi gerçeği ile birlikte onun özünde karmaşık ve kusurlu bir karakter olduğunu kabul etmek de aynı derecede önemlidir.

Iago

Shakespeare'in "Othello" oyununda Iago bir antagonisttir, Othello'nun yakın arkadaşı ama aynı zamanda Othello'nun baş düşmanıdır ve oyunun başında anlaşıldığı gibi Othello tarafından sancaktarlığa seçilmediği için Othello'ya kin güder ve Onun özünde olan saflık ve kıskançlık duygularını ustaca manipüle ederek kendisini ve dolaylı olarak karısı Desdemona'yı hedef alır. Iago, Othello'ya karşı kendisinin yerine başka birisini sancaktarı olarak seçtiği için duyduğu kin ile birlikte sarfettiği sözlerin yanısıra ırkçı ve aşağılayıcı söylemler de kullanır. Sinsice önce Othello'nun güvenini kazanır ve sonra onu kendi amaçları için kullanır. Iago'nun bu ırkçı söylemleri oyunun ana temalarından biri olan ırk ve cinsiyet ayrımcılığına dair oyunun yazıldığı dönemin fikirlerini yansıtmaktadır.

Shakespeare oyununda kullandığı Protogonist ve antagonist karakterlerini davranış karakter ve söylemler bakımından değil aynı zamanda ten rengi ile de adeta siyah ve beyaz ayrımı kadar net olarak ortaya koymuştur. Othello her türlü durum karşısında ne kadar, dürüst, içi dışı bir, cesur, korkusuz ise Iago da ona o kadar zıttır. Yani Shakespeare

burada birbirinden siyah ve beyaz kadar belirli bir şekilde zıt iki ayrı karakter kullanarak metaforik manada siyah ve beyazın ayrımını da belirtmek istemiştir adeta. Iago iki yüzlü, çıkarı için her şeyi yapabilecek kadar karakersiz, yalancı, düzenbaz ve para ve makam düşkünüdür. Fakat oyunda ikisinin de ortak tek yönü vardır, Iago, Othello'nun kendi karısı ile ilişki yaşadığına inanmakta ve ona renginden dolayı duyduğu nefretle birlikte Othello'nun kendi karısı ile yattığına dair şüphesinden dolayı duyduğu kıskançlık tarafından da ayrıca motive olmaktadır. Bu kıskançlık duygusu Iago'nun yalanları ve kışkırtmaları tarafından Othello'nun da karısının kendisini Cassio ile aldattığına inanarak kapıldığı kıskançlık duygusu ile aynıdır. Ama Iago bu kıskançlığının kendisini karısını öldürme seviyesine çıkartmamaktadır, çünkü onun için para ve makam karısından daha önemlidir, Othello'ya göre daha pragmatiktir, ama bu ihanetin hesabını da almayacak biri değildir. Fakat bu ihanetin intikamını kendi karısından almaz; karısının kendisini Othello ile aldatması ihtimali karşısında duyduğu kin ve öfkeyle Othello'nun mutlu evliliğini, çok sevdiği karısını bizzat Othello'ya öldürtür bu sayede hem Othello'nun kendisi yerine Cassio'yu sancaktarı seçmesinin hem de karısıyla birlikte olmasının intikamını almıştır. Oyundaki en belirgin ırkçı karakterlerden biri Iago'dur. Venedik ordusunda güçlü bir konuma yükselen siyah bir adam olan Othello'ya karşı kendi gerekçelerinden ötürü derin bir nefret beslemektedir. Iago, Othello'nun itibarını ve karısı Desdemona ile ilişkisini yok etme planında kendisine yardım etmeleri için başta Roderigo olmak üzere diğer karakterleri manipüle etmek ve etkilemek için ırkçı bir dil ve metaforlar kullanır.

Oyun boyunca Iago, Othello'dan "siyah bir koç" ve "Barbar bir at" olarak bahsederek Othello hakkında birçok ırkçı yorumda bulunur. Bu hayvani tanımlamalar Othello'yu insanlıktan çıkarır ve siyahların vahşi ve medeniyetsiz olduğuna dair olumsuz klişeleri pekiştirir. Iago ayrıca Othello'nun ten rengini ve ait olduğu eski kültürü liderliği konusunda şüphe uyandırmak için kullanır: "Mağripli olsaydım eğer, Iago olamıyacağım kesin. / Kendime hizmet ediyorum, ona hizmet ettiğim için" (1. Perde, 1. Sahne, 58-59. satırlar). Iago, içten içe ve dışa vurduğu söylemleriyle Othello'nun ırkının onu aşağı kıldığını öne sürer: "Mağripliler maymun iştahlıdırlar..." (I.iii, s. 26). Bu sözleri ile Othello'nun hem diğer karakterlerin gözündeki insani statüsünü hem de Venedik ordusu içindeki otoritesini ve konumunu zayıflatmaya çalışmaktadır.

Iago, Othello'yu sık sık "Moor", yani Afrika kökenli biri olarak tanımlar. Iago bu terimi Othello'nun ırkını aşağılamak için kullanmış ve onu diğerlerinden ayırmaya çalışmıştır.

İlk sahnelerden birinde Iago, Brabantio'ya Othello'nun kızı Desdemona ile evlendiğini söyler ve şöyle der: "Kızınızla Mağripli, iki kıçlı bir hayvan durumundalar şimdi (1. Perde, 1. Sahne, s. 6). Bu cümle Othello'yu aşağılamak ve evliliğini beyaz bir kadınla siyah bir adam arasındaki çarpık ve uygunsuz bir ilişki olarak göstermek için kullanılır. Iago, Othello'yu aşağılamak için yalnızca "Moor" terimini kullanmakla kalmaz, aynı zamanda onu "şeytan" olarak nitelendirir. Iago, Othello'nun cinsel arzularının şeytani olduğunu ima ederek onu daha da aşağılar. Iago onun ırkını ve cinsiyetini aşağılayan birçok cümle sarf eder. Örneğin, "Kocamış bir kara koç, sizin ak kuzunuza atlıyor" (1.Sahne, 1.Perde, s.4). Ayrıca Othello'dan bahsederken kullandığı hayvanları tanımlarken kullanılan sıfatlar da Othello'nun ten rengine atıflar vardır. "kara koç"(I.i, s.4), "berberi küheylan" (I.i,s. 5) , " iki kıçlı hayvan"(I.i, s.6) ve " iri pençeler"(I.i, s.6) diye söz ederek, Othello'nun Brabantio'nun kızının saflığına tecavüz eden bir vahşi ve cinsel yırtıcı olduğunu ima eder.

Othello güçlü bir lider olmasına rağmen, Iago onu aşağılamaya ve Venedik soylularının gözünde onu değersizleştirme amacıyla Othello'yu manipüle etmeye devam eder. Diğer karakterlerle konuşurken Othello'nun ırkını ve cinsiyetini aşağılamak onu sevmeyenleri Othello'ya karşı manipüle ederken, Othello'yu da çok sevdiği karısı Desdemona'yı cinsiyet bakımından aşağılayarak manipüle etmektedir. Iago'nun ırkçı söylemleri oyunun diğer karakterleri tarafından da tekrarlanır. Brabantio'nun Othello'nun evliliğini kabul etmek istememesinin nedenlerinden biri de Othello'nun ırkıdır. Oyunun ana teması olan ırkçılık, Othello'nun kendisiyle de ilgilidir. Othello'nun özgüveni zayıftır çünkü "zavallı" olarak tanımlanmakta ve diğer insanlar onu bu şekilde görmektedir. Othello sürekli kendini kanıtlamaya çalışır çünkü beyaz toplumun bir parçası olarak kabul edilmeden önceki hayatından utanmaktadır.

Iago'nun ırkçı söylemleri Desdemona'ya da yöneliktir. Iago, Desdemona'nın beyaz bir kadın olduğu için kendisine olan ilgisinin Othello için doğal olmadığını düşünmekte ve onu da aşağılamaktadır. Örneğin "yaşlı siyah bir koç senin beyaz koyununu gütmektedir" (1.Perde, 1. Sahne) cümlesi Desdemona'nın Othello'ya olan ilgisinin sadece Othello'nun ırkından kaynaklandığını, Desdemona'nın şehvet düşkünü olduğunu ima eder çünkü oyunun yazıldığı dönem İngiltere'sinde siyah insanların şehvetlerinin ve erkeklik güçlerinin çok olması ile ilgili bir sürü söylenti yaygındı. Bu yaygın kanıyı Iago'nun Othello'nun Desdemona ile yaptığı gizli evliliğe engel olması için Brabantio'yu manupile

etmek için ustaca kullandığı şu sözlerinde görmek mümkündür: “Bir Berberi küheylanı çullanacak kızınıza” (1. Perde, 1. Sahne, s. 5).

Iago'nun ırkçı söylemleri oyunun ana teması olan ırk ve cinsiyet ayrımcılığını yansıtmaktadır. Shakespeare bu söylemleri kullanarak insanların birbirlerini dışlamalarının ve ötekileştirmelerinin sonuçlarına işaret eder. Iago'nun ırkçı söylemleri, insanların bunları başkalarını aşağılamak ve kontrol etmek için nasıl kullandığını gösterir. Sonuç olarak, "Othello" oyununda Iago'nun Othello'ya yönelik ırkçı söylemleri, oyunun ana teması olan ırk ve cinsiyet ayrımcılığına ilişkin fikirleri yansıtmaktadır. Iago, Othello'nun ırkını ve cinsiyetini aşağılayarak onu manipüle etmeye çalışmakta ve kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktadır. Shakespeare bu söylemleri kullanarak, insanların diğerlerini dışlamasının ve ötekileştirmesinin sonuçlarına işaret etmektedir.

Brabantio

Shakespeare'in "Othello" oyununda Brabantio karakteri, oyunun kahramanı Othello'ya karşı güçlü önyargıları olan ırkçı bir birey olarak tasvir edilir. Brabantio oyun boyunca ırkçı görüşlerini dile getirmekte, Othello'yu ve Othello'nun ırkından olanları tanımlamak için sık sık aşağılayıcı bir dil kullanmaktadır. Bu bölümde, Brabantio'nun Othello'ya karşı ırkçı söylemlerini oyundaki diyaloglardan alıntılar yaparak analiz edilecektir.

Iago'nun yanı sıra, oyundaki diğer birkaç karakter de Othello hakkında ırkçı söylemlerde bulunur. Desdemona'nın babası Brabantio, Othello'yu kızının sevgisini kazanmak için büyücülük yapmakla suçlar ve şöyle der:

Brabantio:

Benim için öldü. Aldatıldı. Benden çalındı,
Şarlatanlardan alınan büyüler, ilaçlarla baştan çıkarıldı,
Oysa büyücülük karışmasa işin içine,
Aklında bir eksiklik, körlük ya da ruhan sakatlık olmadan
Bu kadar olmayacak bir yanlış yapamaz insan.

(Perde 1, Sahne 3, 62-66. satırlar)

Brabantio, Othello'nun Desdemona'yı baştan çıkarmak için büyü kullanmış olması gerektiğini öne sürerek, Othello'nun ırkının ve sosyal statüsünün onu kızının sevgisine layık olmadığını ima etmektedir.

Oyunun ilk perdesinde Brabantio, kızı Desdemona'nın Mağribi bir general olan Othello ile kaçtığını öğrenince şok olan Venedik'teki güçlü bir senatör olarak tanıtılır. Brabantio'nun ilk tepkisi, kızının kendi ırkından olmayan biriyle evlenmesi fikrine karşı

duyduğu tiksinti ve öfke olur. Othello'yu "iğrenç bir hırsız" olarak adlandırmakta (1. Perde, 2. Sahne, s. 12) ve Othello'nun kızını çalan aşağılık bir hırsızdan başka bir şey olmadığını ima etmektedir.

Brabantio'nun ırkçı görüşleri ve bu görüşlerinin seviyesi, kaçırılan kızını aramaya gittiğinde Othello ile karşılaştığı zaman sözlerinden kolayca anlaşılmaktadır.

Brabantio:

Seni aşağılık hırsız, nereye tıktın kızımı?

Büyüledin onu, lanetli olman yetmezmiş gibi!

Aklı başında olan herkese sorarım:

Büyüyle zincirlenmiş olmasaydı eğer

Onun gibi nazlı, güzel, mutlu bir kız, Hiç geri çevirir miydi ülkemizin zengin, yakışıklı delikanlılarını

Bırakır mıydı onu koruyan babasını,

Sonra da göze alıp herkesin maskarası olmayı,

Senin gibi zevk yerine korku veren bir herifin

Kurum karası kucağına kaçır mıydı?

Bütün dünya hak versin, apaçık değil mi her şey?

Onu tuzağa düşürüp pis büyüler yaptın,

Kendini kaybettirecek ilaçlar, şuruplar içirip kıydın gençliğine,

Soracağım bunun hesabını sana!

Başka türlü olamaz bu böyledir mutlaka.

Aldatıp dünyayı uğraştığın için kanunsuz işlerle

Tutukluyorum seni.....

(1.Perde 2. Sahne s.12)

Bu sözleri söyleyen Brabantio evini sürekli Othello'ya açan, onu misafir eden birisidir. Muhtemelen Othello ile ilişkisi Venedik devletinde siyasi ve sosyal açıdan var olan konumunun gereği idi ve bu dostluğu bir gün çıkarına kullanabilmeyi ümit ederek Othello ile ilgili düşüncelerini dışa vurmaktan kaçınıyordu. Kızını kaçıranın Othello olmasından emin olduktan sonra onunla ilgili içerisinde tuttuğu düşünceleri bu olaydan sonra tutmak zorunda olmadığından kolayca su yüzüne çıkmıştır. Özellikle “Büyüledin onu, lanetli olman yetmezmiş gibi!” (I.ii,s. 12) sözünden anlaşılabileceği gibi Brabantio için Othello ten renginden dolayı İncil'deki söylemlere göre Tanrının lanetine uğramış Şeytan ile aynı kefededir ve tıpkı lanetli kara şeytan gibi oda karadır ve lanetli bir ırka aittir. Senin gibi zevk yerine korku veren bir herifin/Kurum karası kucağına kaçır mıydı?” (1.sahne, 1.

Perde, s.12) sözlerinde de Othello'nun ten rengine atıfta bulunur ve onunla ilgili kafasında oluşmuş ırkçı düşüncelerini ifade etmektedir. Tabi bu sözlerin incinmiş ve hayal kırıklığına uğramış bir babanın öylesine kızgınlıkla söylenmiş sözleri olduğunu düşünmek Shakespear gibi bir yazarın ustalığını küçümsemek olur. Bu ifadeler özenle seçilmiş ve Brabantio'nun ağzından seyircilere bir mesaj olarak gönderilmiştir.

Yine daha önceleri Othello'yu evinde defalarca kez misafir etmiş soylu Brabantio, Othello ile ilgili bir diğer yargısını şu sözleri ile açığa vurmaktadır:

Brabantio:

.....

Oysa büyücülük karışmasa işin içine

Aklında bir eksiklik, körlük ya da ruhen sakatlık olmadan

Bu kadar olmayacak bir yanlış yapmaz insan.

(1.Perde, 1.Sahne, s.16)

Brabantio için Othello o kadar aşağılık, kötü ve tiksindirici biridir ki bir insanın hele bu insan bir de kadınsa bir kadının Othello ile evlenmesi ancak onun büyülenmesi ile kandırılması yoluyla mümkündür. Burada Othello'nun Venedik devleti içerisindeki makamı ve mevkisinin aslında sadece mantıklı bir gerekçeden kaynaklandığı, yani hali hazırda var olan Türk tehlikesinin bertaraf edilmesi için Othello'nun yeteneklerine Venedik devletinin ihtiyaç duyması olduğu, onun bu iş için kullanılacak iyi bir aparat olduğu ama bir insan olarak sahip olduğu statünün sadece ihtiyaç duyulduğu iş için geçerli olduğu ama insanların düşüncelerinde ve vicdanlarında durumun aynı şekilde olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Shakespeare oyununda Brabantio gibi düşünmeyen kişiler de olduğunu Birinci Senatör, Cassio, Desdemona gibi karakterlerin sesinden bize göstermiştir ama oyunun genelinde bu sesler pek de duyulmaz ne yazık ki. Othello da zaten yaptıkları ile kendisini aşağılık görenleri haklı çıkartır. Zaten Shakespeare'in Othello'nun Iago tarafından sinsice kandırılarak, yaşadığı aşkın kendi ellerinde sonlanmasının verdiği acı olayın yanında vermek istediği ikincil bir mesaj da var gibidir yani; Avrupalı olmayan, Avrupalı anne babadan doğmayan kısacası Batılı olmayan ama öteki olan birisi sonradan din de değiştirirse, onlarla aynı hedef için de çalışsa, onlar için “ortak” düşmana karşı onların yanında savaşa bile asla gerçekten onlar gibi olamaz ve onun başarısız olması ile ten rengi ilişkilidir, hele hele evlilik ve evlilik yolu ile siyah ırkın beyaz ırk ile karışması kesinlikle tasvip edilmez ve oyunun sonunda seyircinin Othello ve Desdemona'nın Iago'nun kötülükleri yüzünden yaşadıkları trajediye karşı

duydukları üzüntünün yanı sıra Shakespear baştan beri hak etmediği Desdomana'yı bir beyazın eliyle avucunun içine alarak hayvansı dürtülerini açığa çıkartıp onu aslına döndürmüş, masum ve asil beyaz bir kadını zalimce seyircilerin önünde öldürtmüş, yine onların önünde günahlarını ve ne kadar aşağılık birisi olduğunu Othello'nun kendisine itiraf ettirmiş ve ustaca oyun süresince Othello'nun tüm bu güzellikleri, nimetleri, makam ve mevkiyi, özellikle de (eski bir köle olan bir Moor'un) evlendiği Desdemona'yı hak etmediğini düşünen seyircileri de içten içe sevindirmiştir.

Brabantio Venedik'te saygın bir aileden gelmektedir ve aynı zamanda devletin yönetiminde söz sahibi bir senatördür. Othello ile kızının evliliğinden haberi olmasından itibaren daha önce kızını istemesine rağmen vermediği Roderigo'ya 1. Perde 1. Sahne de “Kapıma musallat olma diye emretmemiş miydin sana?/ Kaç kez söyledim sana, kızım sana göre değil!” derken Kaçarak evlendiği kişinin evinde defalarca ağırladığı, kendisinin de seviyor görüldüğü, dürüst, yiğit, güçlü bir Venedik Generali olan Othello olduğunu öğrendikten sonra korku ve endişelerinin bir nebze olsa da dinmesi beklenirken, kullandığı sözler aslında kendisinin Othello'ya bakış açısı hakkında da bilgi vermektedir seyirciye:

Brabantio:

Gerçekten de doğruymuş bu uğursuz haber. Kızım kaçmış,

Geri kalan ömrüm, utanç ve acıyla geçecek artık.

Onu nerede gördünüz Roderigo? Ah talihsiz kızım benim!

Mağripli ile mi dediniz? Kim baba olmak ister şimdi?

Gördüğünüzün kızım olduğundan emin misiniz?

(1.Perde, 1. Sahne, s.7)

Öncelikle Ataerkil bir Venedik toplumunda kızının babasının onaylamadığı bir evlilik karşısında bir babanın endişelenmesi gayet doğal bir durumdur, ancak Brabantio'nun Roderigo ile yaptığı konuşmaları analiz edersek, Brabantio'nun bu evlilikle ilgili sadece bir babanın evleneceği kişinin statüsü, mal varlığı ve toplumdaki saygınlığı gibi kriterler haricinde endişeleri olduğu da çok açıktır çünkü varlıklı ve zengin Roderigo'yu daha önce kızını defalarca istemesine rağmen evinin önünde bile istememiştir ama Othello'yu evinde daha önce defalarca ağırlayan kendisidir, kendisini sevmese de değer verdiği biri olduğu açıktır. “Babası severdi beni çağırırdı sık sık evine, /Anlatmamı isterdi durmadan hayatımın hikayesini,” (1. Perde, 3. Sahne, s. 18). Kaldı ki Othello zamanın güçlü devletlerinden birinin ordu komutanı, cesareti ile nam salmış bir Venediklidir. Tüm bu

gerçeklere rağmen Brabantio kızının evlendiği kişinin Othello olmasından korkmaktadır çünkü Othello siyahtır ve Brabantio'nun dengi değildir, en önemlisi Brabantio neslinden gelecek torunlarının aşağı olarak görülen bir ırkla karışmasından çok korkmaktadır, “Geri kalan ömrüm, utanç ve acıyla geçecek artık” (I.i, s. 6) derken bu endişesini anlatmak istemiştir. “Mağripli ile mi dediniz? Kim baba olmak ister şimdi?” (I.i,s. 7) cümlesi ile bu ırksal karışımı hayal ettikçe hem kızı için hem de bu evlilikten dünyaya gelecek torunlarını düşünmekte, kendisi gibi siyah insanları aşağı ve hor bir tür olarak gören Venedik soylularının ve halkın genel görüşüne göre yargılanmaktan korkmakta ve en önemlisi bu gerçekle yaşama düşüncesi ile baba olmak bile istememektedir. Bu yüzden daha önce kızı ile evliliğini onaylamadığı Roderigo'ya “...keşke size vereydim kızımı!” (1.Perde, 1. Sahne, s. 8) diyerek bu ırklar arası evlilikten ise onaylamadığı birisi ile kızının evliliğine bile razı olacak kadar bir utançtan kurtulma arayışındadır. 1. Perde, 2. Sahnenin sonlarında “Hey Tanrım! Nasıl evden kaçır? Nasıl ihanet eder kendi soyuna?” derken aslında ırklar arası bu evliliği soyuna ihanet olarak görmekte, soylu ve temiz bir kana siyahi bir adamın kanının karışmasını bir ihanet olarak ifade etmektedir. Brabantio kızının Othello ile olan evliliğini duyduğu andan itibaren kabullenememiş, şüphe ile yaklaşmış ve sürekli bir yanlışlık olmasını temenni etmiş Othello ile evlenenin kızı olmaması ihtimalini yeğlemiştir. Ancak kızını evde bulamayıp bu evliliğin gerçekleşmesinin doğru olduğuna kanaat getirince bu sefer de kızının Othello gibi siyah, aşağı bir ırktan biri ile evlenmesinin ancak onun görme, düşünme yetisine sahipken, açıkçası aklı başında iken onunla evlenemeyeceği, bu yüzden Othello'nun kızını ancak büyücülerden aldığı büyülerle büyülemiş olabileceği fikrine sarılır, çünkü ona göre kızı da Othello'da onun gördüğü çirkinlikleri görüp tiksinnelidir.

Brabantio:

....

Gençliği de kızlığı da bozan böyle büyüler var değil mi?

Böyle şeyler olduğunu siz de okumuşsunuzdur Roderigo?

(1.Perde, 1. Sahne, s.8)

Brabantio:

Seni aşağılık hırsız, nereye tıktın kızımı?

Büyüledin onu, lanetli olman yetmezmiş gibi!

Aklı başında olan herkese sorarım:

Büyüyle zincirlenmiş olmasaydı eğer
Onun gibi nazlı, güzel, mutlu bir kız,
Hiç geri çevirir miydi ülkemizin zengin yakışıklı delikanlılarını,
Bırakır mıydı onu koruyan babasını,
Sonra da göze alıp herkesin maskarası olmayı,
Senin gibi zevk yerine korku veren bir herifin Kurum karası kucağına kaçır mıydı?
Bütün dünya hak versin, apaçık değil mi her şey?
Onu tuzağa düşürüp pis büyüler yaptın,
Kendini kaybettirecek ilaçlar şuruplar içirip kıydın gençliğine,
Soracağım bunun hesabını sana!
Başka türlü olmaz, bu böyledir mutlaka.

...

(1.Perde, 2. Sahne, s.12)

Brabantio için Othello denince her şey o kadar açık ve berraktır ki bu konuda tartışma ve şüphe bile olamaz: “Bütün dünya hak versin, apaçık değil mi her şey?” diyerek tüm dünyadaki kendisi gibi beyazların böyle düşüneceğine karşı da genel bir kabulü vardır. Ona göre Othello temsilinde bir beyaz kadının bir siyah ile evliliği, beyaz kadının aklında bir eksiklik ya da ruhen bir hastalık yoksa mümkün olamaz:

Brabantio:

Benim için öldü. Aldatıldı, benden çalındı,
Şarlatanlardan alınan büyüler, ilaçlarla baştan çıkarıldı,
Oysa büyücülük karışmasa işin içine,
Aklında bir eksiklik, körlük ya da ruhen sakatlık olmadan,
Bu kadar olmayacak bir yanlış yapamaz insan.

(1.Perde, 3. Sahne, s.16)

Tüm bu konuşmalarından anlaşılacağı gibi Brabantio’nun kendisinden izin alınmadan yapılan bu evliliği onaylamamasının altında, damadın kızımdan daha yaşlı olması, daha az soylu olması, toplumda saygın bir kişi olmaması askeri rütbesi ya da statüsü değildir. Sorun konuşmalarından anlaşıldığı üzere Othello’nun “kurum karası kucağı”dır, bu evlilikle yapılan “soya ihanettir” Othello, Brabantio’nun kendisini aramak üzere askerlerle geldiği haberini aldığı anda kendi açısından Brabantio’nun bu evliliğe karşı olmasının muhtemel sebepleri arasında ırksal sorunlar yoktur, olsa olsa Brabantio bu evliliğe Othello’nun soylu bir aileden gelmemesinden dolayı karşı çıkıyor olabilir:

Othello:

Elinden geleni ardına koymasın
Onun şikâyetleri hiç kalır devlete yaptığım
Hizmetler yanında
Henüz kimse bilmiyor: Böbürlenmenin şeref olduğunu gördüğümde ama,
Krallar yetiştirmiş bir soydan geldiğimi açıklayacağım
Bugün erişmiş olduğum, gurur veren yüksek makamı
Gösterdiğim büyük başarıları borçluyum yalnızca.
Şunu bil ki Iago, âşık olmasaydım eğer Desdemona'ya
Denizlerin tüm hazinelerini vereceklerini bilsem de
Bekârlığın sultanlığından ayrılıp sokar mıydım başımı sıkıya.
Şuraya bak, o ışıklar da ne?
(Cassio ve ellerinde meşalelerle askerler girerler.)

(1. Perde, 2. Sahne, s.9)

“Krallar yetiştirmiş bir soydan geldiğimi açıklayacağım”, cümlesi ile de Brabantio’nun ve diğer asilzadelerin yaptığı bu evlilikte statü denkliğine karşı çıkma ihtimallerini düşünüyordur sadece. Ten rengine karşı duyulan bir itiraz beklemiyordur Othello.

Brabantio’nun kendisinden izin alınmadan yapılan bu evliliğe karşı çıkmasının sebepleri arasında Othello’nun ten rengi, görüntüsü ve dahil olduğu ırk mensubiyeti olduğunu öğrendiğinde, Brabantio’nun ırkçı görüşlerine rağmen Othello sakinliğini ve soğukkanlılığını korur, onunla kavgaya tutuşmayı reddeder. Othello şöyle der:

Othello:
Çok kudretli, yüce, saygıdeğer sinyorlar,
Soylu, iyiliksever efendilerim.
Bu ihtiyarın kızını kaçırdığım doğru,
Onunla evlendim de suçumun hepsi bu,
Başka da bir şey yapmış değilim.
Öyle parlak sözler söyleyemem ben,
Dokunaklı cümlelerle yumuşatamam yürekleri,
Çünkü bundan dokuz dolunay öncesine kadar,
Şu kollar, yedi yaşımdan beri
Savaş alanlarında harcadılar tüm güçlerini,
Kavga, dövüş ve savaş dışında,

Pek az şey diyebilirim, bu koca dünya hakkında
Bu yüzden savunmak için kendimi
Süsleyip püsleyemem sözlerimi.
Ama lütfedip sabrederseniz eğer
Olduğu gibi, basitçe anlatayım
Başından sonuna kadar aşk serüvenimi
Büyücülükle suçlandığıma göre,
Anlatayım, kızını hangi ilaçlar, hangi efsunlar
Hangi büyü gücüyle elde ettiğimi.
(1.Perde, 3. Sahne, s.17)

Othello'nun sakin ve etkili konuşması, Brabantio'nun kaba ve ırkçı diliyle tam bir tezat oluşturarak iki karakter arasındaki büyük farkları vurgulamaktadır.
Fakat, Brabantio tüm ırkçı ve aşağılayıcı söylemlerini özetleyeceği şu cümleleri ile düşüncesini değiştirmeyeceğini ifade etmektedir:

Brabantio:
O kadar çekingen, sessiz sedasız,
En ufak hareketle utanıp kızaran bir kız,
Yaşını, ülkesini, şerefini, değerini unutsun da.
Karakterine karşın, yüzüne bile bakmaya korkacağı birine
âşık olsun!
"En mükemmel insan bile karşı gelerek
Tüm doğa kurallarına, hata yapabilir,
Diyenlerin sakat ve noksan bir mantığı olmalı
Bu işin kaynağını iblis büyülerinde aramalı.
Söylediklerimde ısrar ediyorum:
Kana işleyen ilaçlarla, özel şuruplarla çeldi kızımın aklını.
(1.Perde. 2. Sahne, s.17)

Shakespeare, Othello'nun yargılanma sahnesinin sonunda Brabantio'nun son bir konuşması ile Iago'nun bu evliliği bir trajediye dönüştüren söylemlerinin en büyük destekçisi olacak bir şüpheyi de Othello'nun bilinç altına yerleştirecektir:

Brabantio:
Aklın varsa gözünü dört aç Mağripli.

Babasını aldattı o, seni de aldatabilir.

(1.Perde. 3. Sahne, s.24)

Shakespeare'in "Othello" oyununda Brabantio'nun Othello'ya karşı ırkçı söylemleri son derece rahatsız edicidir ve farklı ırktan olanlara karşı önyargısının boyutunu ortaya koymaktadır. Brabantio, aşağılayıcı dili ve zararlı stereotipleri aracılığıyla zararlı önyargıları sürdürmekte ve belirli ırklardan insanların diğerlerinden daha aşağı olduğu fikrini pekiştirmektedir. Oyundaki tüm konuşmaları boyunca bir kez bile Othello'yu ismi ile anmaz, ismindense ona "Mağripli", "hırsız" gibi sıfatlarla hitap eder. Ancak Brabantio'nun ırkçılığına rağmen Othello ağırbaşlı ve soğukkanlı davranarak Brabantio'nun seviyesine inmeyi reddeder. Sonuç olarak, Shakespeare'in oyunu ırkçılığın tehlikelerine ve çok çeşitli ve çok kültürlü bir toplumda hoşgörü ve anlayışa duyulan ihtiyaca dair güçlü bir hatırlatma işlevi de görür aynı zamanda.

Roderigo

İrkçı söylemlerde bulunan bir diğer karakter de Desdemona'ya deli gibi âşık olan aptal ve zengin Venedikli Roderigo'dur. Roderigo, Othello'yu aşağılamak için ırkçı bir dil kullanır ve ona "kalın dudaklı", "şehvetten gözü dönmüş bir Mağripli" ve "Sevgisini, güzelliğini, aklını, zenginliğini Göçebe bir yabana bağışladı" der (1.Perde, 1.Sahne, s.6). Roderigo'nun kullandığı aşağılayıcı dil, Elizabeth dönemi toplumunda, ayrıcalıklı ve eğitilmiş kesimler arasında bile ırkçılığın ne kadar kökleşmiş olduğunu göstermektedir. Elizabeth döneminde, siyah ve beyaz bir çiftin evliliği kabul edilemez. Siyahlar şeytani vb. olarak klişeleştirilmiştir. O dönemde Venediklilerin çoğunluğu siyah ve beyazlar arasında ırklar arası evliliğin yaygın olmadığını düşünmektedir. Roderigo, Othello'nun evliliği sürdürebilirse çok şanslı olacağını bile söylemiştir.

Roderigo:

O kalın dudaklı herif kızı böyle kaçırabildiyse,

Ne zengin bir hazineye konu, düşünsene.

(1.Perde, 1. Sahne,s. 3)

Desdemona'yı kazanmanın sadece Othello için bir şans olduğuna inanmaktadır. İfadesinde siyahlara atıfta bulunan "kalın dudaklar" kelimesini kullanarak ırkçı bir yorumda bulunur. Roderigo, Othello'nun bir general olarak rütbesinin Desdemona'yı kazanmasında ona yardımcı olduğunu düşünmez, sadece şansının yaver gittiğini düşünmektedir. Roderigo için, teni siyah olduğu sürece rütbesinin hiçbir anlamı yoktur Roderigo, rütbesine ve zenginliğine rağmen Othello'nun evliliğini kurtaramayacağına

inanmaktadır. Evindeki çıkmaz çatışmayı büyüten onun ırkıdır. Roderigo sahip olduğu inançla, sadece serveti olmasına rağmen Desdemona'yı kazanma çabasını sürdürür. Onun için en önemli şey Desdemona gibi beyaz olmasıdır.

Roderigo kişisel olarak aktif bir ırkçıdır çünkü siyah bir insan olan Othello'nun Desdemona ile evliliğini sürdürebilecek entelektüel bilgi ve yetenek düzeyine sahip olmadığına inanmaktadır. Othello, Venediklilerin düşmanlarıyla savaşmasına yardım eden bir general olmasına rağmen, bir Venedikli olarak Roderigo'nun Othello'yu hala "göçebe bir yaban" olarak görmesi, Venediklilerin Othello'yu kabullenmelerinin sadece geçici olduğunu göstermektedir. Venedik devletine karşı görevi sona erdiğinde, Venediklilerin onu kabullenışı de sona erecektir.

Roderigo da ırkçı duygularını dile getiren ve ırkçılığın hedefindeki kişi olan Othello'dan kurtulmak için harekete geçen aktif bir ırkçı olarak görülmektedir. Önceki tartışmaya göre, Roderigo ırkçı duygularını Othello'ya "kalın dudaklı" diyerek ifade ettikten sonra, ırklar arası evliliği bozmak için Desdemona'nın babası Brabantio'yu uyandırır. Bu eylemi, Othello'ya karşı hissettiği ırkçı duygular nedeniyle yapmıştır. Othello gibi siyah bir adamın beyaz bakire Desdemona'yı hak etmediğine inanmaktadır.

Emilia

Iago'nun karısı ve Desdemona'nın hizmetçisi Emilia da oyundaki ırkçı söylemlerin sürdürülmesinde önemli bir rol oynar. Açıkça ırkçı olmasa da Emilia istemeden de olsa Othello'ya yönelik klişeleri ve önyargıları pekiştirir.

Emilia oyun boyunca Othello'ya ismi ile hitap etmez ondan bahsederken "mağripli demeyi tercih eder, öncesinde Othello'ya karşı açık ifadelerle ırkçı söylemlerde bulunmaz ama Desdemona'nın ölümünü öğrendikten sonra Othello'ya "iblislerin en karası" olarak hitap eder. Burada Othello'nun ten rengine karşı var olan dışlamasını ve ten renginden ötürü şeytana ve kötülüğe yakınlığı ile ilgili bir ön algısı olduğunu belli eder.

Othello'nun Desdemona'yı öldürdüğünü öğrendikten sonra Emilia, Othello'ya Desdemona'yı öldürdüğü için artık "daha kara bir şeytan" olmakla suçlar:

Othello:

Bir yalancı gibi gitti cehenneme:

Benim onu öldüren.

Emilia: Nee; o meleklerin meleğiye,

Siz de iblislerin en karasısınız öyleyse.

(5.Perde, 2.Sahne, s.144)

Emilia oyunun sonunda ırkçı olarak tasvir edilir, Othello, Desdemona'yı öldürdükten sonra Othello'ya "siz de iblislerin en karasısınız" dediği için Emilia tarafından her zaman siyah bir şeytan olarak görüldüğüne dair bir bilgi de sunar bu sözleri. Bu, daha önce Emilia'nın gözünde Othello'nun önce insan değil, siyah olduğu ve Desdemona'yı öldürdükten sonra daha da siyahlaştığı anlamına gelir. Emilia'nın gözünde Othello, ahlaksızlığı, şiddeti ve insanın hayatta kaçınması gereken bir şeyi çağrıştıran bir şeytandır.

Emilia; bireysel, pasif, bilinçsiz ırkçılıktan aktif ırkçılığa kadar kategorize edilir. Bu ırkçılık türleri onun durumuna bağlı olarak bir diğerine doğru değişir. İlk olarak, Othello'nun karısı Desdemona'yı öldürdüğünü öğrenmeden önce kayda değer bir ırkçılık duygusu göstermez. Bu oyunların bazı sahnelerinde Emilia'nın Othello ile daha az teması varmış gibi görünür. Pasif olmayı ve ırkçı duygularını gizlemeyi tercih eder. Bu pasif ırkçılık olarak kabul edilir çünkü Emilia pasif ırkçılığın özelliği olan ırkçı duygularını gizleme eğilimindedir. Emilia'nın aynı zamanda bireysel ırkçılığa da sahip olduğu düşünülür çünkü Othello'nun Desdemona'yı öldürene kadar siyah bir şeytan olduğuna inanır, sonra daha siyah bir şeytan olur. Emilia'nın ırkçı duyguları, Desdemona'yı yatağında Othello tarafından öldürülmüş olarak bulduğunda ortaya çıkar. Hanımının ölümüne duyduğu kontrolsüz duygu, bilinçsizce Othello'ya karşı ırkçı davranmasına neden olur. Kritik durum onu pasif ırkçılıktan aktif ırkçılığa taşır.

Venedik Dukası ve senatörler

Venedik'in otoritesi, Othello'dan Türklere karşı orduya liderlik etmesini istemeye karar verirler:

Brabantio:

İşte o adam- bu Mağripli,

Anlaşılan buraya çağırılmış kendisi,

Devlet işleri için özel emrinizle.

(1.Perde. 3.Sahne, s.16)

Hem Venedik Dukası hem de Brabantio'nun da içerisinde olduğu diğer senatörler Othello'nun diğer siyah Mağribilerden farklı olduğunu görmekte ve bu nedenle orduyu yönetmesi için ona güvenmektedirler. Oyunda Othello'ya ismi ile en çok hitap eden karakter Duka'dır. Ancak aşağıdaki cümle Othello'nun bir istisna olduğunu, saygı duyulan ve Venedik devletine hizmet etmek için görevlendirilen tek siyah Mağribi

olduğunu ama aynı zamanda Siyah olmasının getirdiği ötekiliğin ve aşağı görülmenin bir ifadesini göstermektedir:

Duka:

Öyle olsun, iyi geceler hepinize.

(Brabantio'ya)

Soylu sinyor, eğer erdem güzellikten yoksun değilse,

Damadınız kara olmaktan çok aktır.

(1.Perde. 3.Sahne, s. 24)

Bu satırlarda Venedik Dukası Othello'ya "siyahtan çok daha güzel" olduğu için iltifat eder, yani eğer değerlilik başlı başına güzel bir şeyse, alçak oğlunuz siyah olsa da güzelliğe sahiptir (Levin Richard 1960: 27). Burada Duka, Othello'nun erdemlerinin ırksal farklılığından daha ağır bastığını ima ederek Brabantio'nun endişelerini yatıştırmaya çalışır. Ancak Dukanın yanıtı ırkçılığa dair sınırlı bir anlayışı yansıtmaktadır. Duka, Othello'nun erdemli niteliklerini vurgulayarak, Othello'nun siyahlığının üstesinden gelinmesi ya da haklı çıkarılması gereken bir şey olduğu fikrini istemeden de olsa pekiştirmektedir. Bu yaklaşım, siyahlığın doğası gereği aşağı olduğu ve Othello'nun değerinin tam da ırkıyla ilişkilendirilen olumsuz stereotiplere uymadığı için istisnai olduğu inancını sürdürmektedir. Dolayısıyla, Dukanın Othello'yu görünüşte iyi niyetle savunması ırkçı söylemleri pekiştirmektedir. Venedik Dükası, oyundaki siyasi güç ve otoritenin bir temsilcisi olarak hizmet eder. Irkçılığın sürdürülmesine doğrudan dahil olmasa da eylemleri ve kararları dolaylı olarak toplumda hâkim olan ırkçı tutumları desteklemekte ve sürdürmektedir. Duka, Othello'yu artık siyah bir adam olarak değil, siyah derili beyaz bir adam olarak görmektedir. Öte yandan, Dukanın açıklaması ırkçıdır, çünkü damadının siyahtan çok daha adil olacağını söyleyerek Brabantio'yu sakinleştirmeye çalışmıştır, bu da Brabantio'nun damadının siyah olmasından dolayı endişelenmesine gerek olmadığı telkinidir ama bu da Othello'nun siyahlığının aslında sorun olduğu anlamına gelmektedir.

Venedik Dukası, siyahların beyazlardan daha az güzel olduğuna inandığı pasif ırkçılığı deneyimlemektedir. Duka, Othello'yu Brabantio'nun ırkçı hakaretinden kurtarmış gibi görünse de cümlesi ırkçıdır ya da en azından beyazların ırksal egemenliğini desteklemektedir çünkü ifadesinden yola çıkacak olursak; Othello siyahların geneline göre çok daha adil olsa da yine de beyazlarla eşit olamaz. Ayrıca, Dukanın Othello'yu

değerlendirmesine göre, Othello kendisini diğer siyahlardan ayıran bir erdeme ve iyi huylara sahip istisnai bir siyahtır.

Venedik Dukası olmasına rağmen, kurumsal ırkçılığa neden olacak ırkçı önyargısını kışkırtıcı bir şekilde göstermez, bireysel pasif ırkçı olmayı tercih etmektedir. Bunun nedeni, Dukanın Türkleri yenmek için Othello'nun yardımına ihtiyaç duyması olabilir.

3.8. Othello'da ırkçı söylemler ve dilbilgisi yapıları

William Shakespeare'in Othello oyunu, 1603 yılında yazılmış ve büyük bir başarı elde etmiştir. Oyun, Venedik'te geçmektedir ve Othello isimli bir Mağripli generalin hikayesini anlatmaktadır. Othello, yabancı bir ülkeden gelmiş ve farklı bir ırka mensup olduğu için, oyun boyunca diğer karakterler tarafından ırkçı söylemlere maruz kalır.

Oyunun başlangıcında, Iago isimli karakter, Brabantio'ya, Othello'nun kızı Desdemona'yı kaçırdığına dair bir haber taşır. Brabantio, kızının bir Moor ile evlenmesine karşı çıkar ve savaş için toplanan senato önünde Othello'nun "siyah olmasını İblisle ilişkili olması gerektiği" savıyla eleştirir. Aşağıdaki alıntıda Brabantio'nun Othello hakkındaki düşüncelerini görebiliriz:

Brabantio:

O kadar çekingen, sessiz sedasız,

En ufak hareketle utanıp kızaran bir kız,

Yaşını, ülkesini, şerefini, değerini unutsun da,

Karakterine karşın, yüzüne bile bakmaya korkacağı birine âşık olsun!

“En mükemmel insan bile karşı gelerek

Tüm doğa kurallarına, hata yapabilir,”

Diyenlerin sakat ve noksan bir mantığı olmalı,

Bu işin kaynağını iblis büyülerinde aramalı.

...

(1. Perde, 3. Sahne, s. 17)

Othello'da, ırkçı söylemler ve dilbilgisi yapıları, karakterlerin Othello'nun farklılıklarını ve "öteki" olarak görülen durumunu vurgulamak için kullanılmıştır. Bu yapılar,

Othello'nun aşağılanması ve onun diğer karakterlerin gözünde değersizleştirilmesini sağlamaktadır.

Öncelikle, "Moor" kelimesi, Othello'nun ırkını tanımlamak için kullanılan anahtar kelime olarak sık sık geçmektedir. "Moor" kelimesi, Orta Çağ İspanya'sında İslam'ı kabul etmiş Araplar ve Berberiler için kullanılan bir kelimeydi. Othello'nun bu kelimeyle tanımlanması, onun diğer Avrupalı karakterlerden ayrı bir yere konulmasını sağlamaktadır.

Othello'nun karanlık ten rengi de diğer karakterlerin onu aşağılaması için bir fırsat olarak kullanılır. Örneğin, Roderigo Othello hakkında "O kalın dudaklı herif." (I.i.s.3) der, Iago onun hakkında "Kocamış bir kara koç." (I.i. s. 4) olarak bahseder. Brabantio ise kızının Othello'nun "kurum karası kucağına" kaçmakla suçlar (I.i.s.12). Bu tarz ifadeler, Othello'yu aşağılamak, kötülükle özdeşleştirmek ve onun diğer karakterlerin gözünde değersizleştirmek ve seyircilerde derin bir olumsuzluk hissi yaratmak için kullanılır.

Diğer bir dilbilgisi yapısı da Othello'nun konuşmasındaki farklılık ve eksikliklerdir. Othello, Venedik'te yaşayan diğer karakterlerin dilini ve kültürünü bilmemektedir ve bu durum, diğer karakterler tarafından sıklıkla alay konusu yapılmaktadır. Örneğin, Roderigo, Othello'nun "göçebe bir yaban" olduğunu söylerken aynı zamanda onun dilsel yetersizliğine de atıfta bulunmaktadır (I.i.s.6).

Othello'nun karakteri de diğer karakterlerin ırkçı söylemleri tarafından şekillendirilir. Örneğin, Othello'nun öfkesi ve kıskançlığı, diğer karakterlerin ona yönelik aşağılayıcı söylemlerinden kaynaklanır. Bu şekilde, Othello'nun karakteri ve davranışları, kullandığı dil diğer karakterlerin ırkçı söylemlerinin bir sonucudur.

Iago karakteri, Othello'nun kara ten rengini kullanarak onu küçümsemekte ve aşağılamaktadır. Örneğin, Othello'nun Brabantio'nun kızı Desdemona ile evliliklerini engellemeye çalışırken:

Iago:

...Kocamış bir kara koç, sizin ak kuzunuza atlıyor.

Kalkın çan çalıp uyandırın kentlileri,

Yoksa şeytan dede yapacak sizi

Hadi çabuk hazırlanın!

(1.Perde, 1. Sahne, s. 4)

Gibi ifadeler kullanır. Iago ayrıca Othello'nun kara tenli olduğunu kullanarak, onu "zebanî" olarak adlandırır (2.Perde 1. Sahne, s. 39). Bu ifadeler, Othello'nun ten rengini kullanarak onu aşağılama ve küçümseme amacı taşımaktadır.

Bununla birlikte, Othello'nun kendi karakteri, ırkı ve ten rengi hakkında çok derin bir felsefî düşünceye sahip olduğu da açıktır. Othello, karısının kendisini Cassio ile aldatması hakkında yapılan yorumlara cevap verirken:

Othello:

....Karım aldatır diye beni noksanlarım yüzünden.

Gözleri görüyordu beni seçerken.....

(3.Perde 3.Sahne, s.71-72)

Othello, ten renginin Venedik toplumu için neler ifade ettiğinin farkındadır içten içe, ten renginden, eski dininden ve ait olduğu kültürden dolayı Venedik toplumuna göre kendisinin de "kusurlu" olduğunu kabul etmiştir. Bu ifadeleriyle Othello, ırkçılığı kabullenmiştir, kendisine göre kusur olmayan tabiatında olan şeylerin artık kendisinin de dahil olduğu ve hizmet ettiği toplumun yargılarına göre bir kusur olarak kabullenmiştir.

Sonuç olarak, Othello'daki karakterlerin dilbilgisel yapıları ve söylemleri, Othello'nun ırkını aşağılama ve küçümseme amacını taşır. Karakterler, Othello'nun ten rengini kullanarak onu aşağılamaya ve küçümsemeye çalışırlar. Othello'ya yapılan birçok hakaret, onun karanlık ve kötü niyetli olduğunu ima eden sıfatlarla yapılır. Örneğin, Iago Othello hakkında "kocamış bir kara koç" (I.i.s.4)) derken, Othello'nun siyahlığı kötü bir nitelik gibi sunulur. Benzer şekilde, Brabantio Othello'nun Desdemona'yı kaçırdığını söylerken "Karakterine karşın, yüzüne bile bakmaya korkacağı biri... " (I.i.s. 17)), diyerek Othello'yu iğrenç birisi olarak gördüğünü ifade eder ve aynı zamanda bu cümleyi duyan seyircinin zihnindeki tasvirleride manupüle etmektedir.

Bununla birlikte, Othello'nun kendisi de zaman zaman kendisini diğer beyaz karakterlerden aşağı görür ve bu düşüncelerini dile getirir. Örneğin, kendisine karşı açılan komployu öğrendikten sonra "Evet, karayım belki, O kibar züppeler gibi/ Bilmiyorum

konuşma inceliklerini." (III.iii.s.75) derken, beyazların kendisine karşı hem yapısal hem dil bilgisel anlamda üstünlüğünü kabul etmektedir.

Özellikle Iago, Othello'nun yanında dostça davranırken, onun arkasından Othello hakkında olumsuz söylemlerde bulunur. Aşağıdaki alıntıda, Iago'nun Othello hakkındaki düşüncelerini görmekteyiz:

Iago:

Nefret ediyorum Mağripliden,

Yatağıma benim yerime onun girdiği herkesin dilinde,

Yalan mı, doğru mu bilemem,

Ama doğruymuş gibi davranacağım ben.

Bana güveniyor ya yeter,

(1.Sahne, 3. Perde, s. 27)

Bu sözlerde, Iago Othello'yu "Moor/Mağripli" olarak tanımlarken, onunla ilgili olumsuz bir düşünceye sahip olduğunu ve ona karşı bir kin beslediğini ifade etmektedir.

Othello'daki ırkçı söylemler, aynı zamanda ikiyüzlülükle de ilişkilendirilir. Örneğin, Iago, Othello için:

Iago:

Mağripli ise mert ve açık yürekli,

Dürüst sanır budala, dürüst görünenleri de,

Burnuna halkayı geçirdin mi

Götürsün istediğin yere.

(1.Perde, 3. Sahne, s. 27)

derken, Othello'ya karşı sürekli olarak kötü niyetli düşünceler beslemektedir. Bu sözler, beyazların kara insanları aşağıladıkları ve onları yetersiz ve kötü niyetli olarak görüp dışladıkları bir dönemin yansımasıdır.

Othello'daki ırkçılık, aynı zamanda bazı karakterlerin diğerleri hakkında sahip oldukları önyargılar nedeniyle de ortaya çıkar. Mesela, Brabantio, Othello'nun kızı Desdemona ile evlenmesine şiddetle karşı çıkar, çünkü Othello'nun kara biri olduğunu düşünmektedir. Bu önyargılarından dolayı, kızının kara biriyle evlendiğini öğrendikten sonra bu evliliği istemez, hatta artık bir baba olmayı bile istemez:

Brabantio:

....

Mağripli ile mi dediniz? Kim baba olmak ister şimdi?

.....

(1.Perde, 1. Sahne, s. 7)

Ayrıca, Othello'ya karşı önyargılı olan diğer karakterler de bulunmaktadır. Mesela, Roderigo, Othello'ya karşı açıkça düşmanca davranır ve onun kara olduğu için Desdemona'ya uygun bir eş olamayacağını iddia eder. Othello'da siyahların temsili, o dönem İngiliz toplumundaki ırkçı söylemlerin etkisi altındadır ve bu ırkçı söylemler, karakterlerin dil kullanımında ve davranışlarında kendini göstermektedir. Othello'nun kahramanı siyah bir karakter olarak seçmesi, Shakespeare'in döneminde ırkçılıkla mücadele etme amacına sahip olduğu düşünülse bile o dönemdeki ırkçı düşüncelerin yansımaları olarak da okunabilmektedir. Othello'daki ırkçı söylemler, Shakespeare'in döneminde Afrikalıların ve diğer azınlıkların maruz kaldığı ayrımcılığı ve dışlanmayı yansıtmaktadır. Othello karakteri, hemen yanı başında kendisine dost görünen şeytan kadar sinsi ve kurnaz bir karakterin manipülasyonları karşısında eşinden nefret etmemeye çalışırken aynı zamanda kendisine karşı yöneltilen ırkçılığa ve önyargılara karşı mücadele etmek zorunda kalan bir kahraman olarak tasvir edilir.

Tüm bu örnekler, "Othello" adlı eserdeki karakterlerin ırkçı söylemlerinin önemli bir kısmını oluşturur ve bu söylemler, Othello'nun siyah olmasının toplumda nasıl algılandığına dair ipuçları vermektedir.

Ayrıca, "Othello" adlı eserde yazıldığı ve sahneye konduğu dönemle ilişkili olarak, ırkçı söylemlerin toplum üzerindeki etkisi de önemlidir. Shakespeare döneminde, siyahlar Avrupa'da özgür bireyler olarak nadir görülen bir grup olduğu için, siyahların toplumdaki yeri ve algılanışı oldukça farklıydı. Bu nedenle, eserdeki karakterlerin ırkçı

söylemlerinin, dönemin toplumunun ırksal algılamaları ve ön yargılarına yansımaları da kaçınılmazdır.

Sonuç olarak, "Othello" adlı eserdeki karakterlerin ırkçı söylemlerinin söylem analizi, eserin ırksal konulara yaklaşımını anlamamızı sağlar. Bu analiz, eserin toplumsal ve tarihsel bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde, Shakespeare'in dönemindeki ırksal ön yargıların nasıl bir rol oynadığını anlamamızı sağlamaktadır.

SONUÇ

Bu tez çalışması, William Shakespeare'in ünlü oyunu Othello'yu, ırkçılıkla ilgili söylemlerin analiz edildiği bir bakış açısı ile ele almıştır. Çalışmanın amacı, İngiliz edebiyatında ırkçı söylemlerin Shakespeare'in Othello'su özelinde bir inceleme yaparak oyunun ırkçı söylemler içerdiğini ve bu söylemlerin de ırkçılığı destekleyici bir etki yarattığını öne sürmektir. Bu sonuç bölümünde, analizlerin ve bulguların özeti verilerek bu teze ilişkin sonuçlar ve tartışmalar sunulacaktır. Eş zamanlı olarak oyunun metnini ve karakterlerin söylemlerini incelerken, bu çalışmanın ana teması olarak ırkçılık kavramının oyun içerisinde nasıl işlendiği ırkçılığa maruz kalan ve ırkçı ifadeler kullanan karakterlerin deneyimleri ve söylemleri araştırıldı. Ayrıca, ırkçılık söylemlerinin toplumda nasıl algılandığını, ne tür ön yargılara ve dramatik sonuçlara sebep olabileceği konusunda oyunun önemi değerlendirildi. Othello'nun oyun boyunca ten rengine dayalı olarak karşılaştığı ayrımcılık ve önyargı ırkçılık temasını güçlendiren bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Diğer karakterlerin Othello'ya karşı sergiledikleri kıskançlık, şüphe ve nefret dolu tavırları, ırkçı söylemlerin eyleme dönüştüğü bir ortamı oluşturmaktadır. Özellikle Iago gibi hem çıkarına düşkün hem de ırkçı bir karakterin, Othello'yu kendi emellerine ulaşmak için manipüle ederek kıskançlık ve şüphe duygularını körüklemesi, ırkçı söylemlerin ve ayrımcılığın derinlemesine işlediği bir tabloyu ortaya koymaktadır.

Bu tez çalışmasının bir diğer önemli bulgusu, ırkçı söylemlerin ve ayrımcılığın oyunun dramatik gelişimi üzerindeki etkisidir. Othello'nun karakterinde yaşanan iç çatışmalar ve sonunda intihara yönelmesi, ırkçı söylemlerin ve ayrımcılığın yol açtığı psikolojik etkileri göstermektedir. Oyun, ırkçılığın insanların yaşamları üzerinde etkileri konusunda güçlü bir mesaj iletmektedir. Othello'nun Venedik toplum içerisindeki itibarı ve ilişkileri, ırkçı söylemlerin ve ayrımcılığın yol açtığı tahribatı açıkça göstermektedir. Oyunun sonunda, Othello'nun intihar etmesi, ırkçılığın ve ayrımcılığın bir insanın psikolojisinde ve yaşamında nasıl derin etkiler bırakabileceğini vurgulayan örnek bir olaydır.

Yine, bu çalışmanın bulguları, "Othello"nun tarih boyunca ırkçılığın var olan bir sorun olduğunu ve günümüz toplumunda da hala mevcut olduğunu göstermektedir. Othello karakteri, Venedik toplumunda bir yabancı olarak görülmekte, sürekli aşağılanmakta ve ırkçı söylemlere maruz kalmaktadır. Bu durum, Shakespeare'in bu oyunu özelinde

ırkçılığın zararlarını ve insanların ırka dayalı önyargıların ne tür sonuçları olabileceğine dair olguları gözler önüne sermektedir.

Bununla birlikte, oyunda yaşadığı toplumun ırk konusundaki normlarına ve önyargılarına bakmadan kararlar verebilen diğer karakterler de dikkate değerdir. Desdemona'nın Othello'nun tabiri ile "anlattıklarına duyduğu acımanın" etkisi ile sevgisi ve onunla Babasının rızası olmadan kaçarak evlenmesi toplumun önyargılarını aşma ve insanların özüne odaklanma mesajını taşımaktadır. Diğer bir karakter, Emilia'nın da cinsel ayrımcılığa karşı tavır alarak, kadınların gücünü ve etkisini gösterdiği söylenebilir. İç dünyasında Othello'ya karşı ten renginden ötürü sahip olduğu düşüncelere rağmen kocası Iago gibi düşman olmamış ve onu aşağı görmemiştir. Bu karakterler, ırkçılıkla mücadelede güçlü bir dayanak noktası sunmaktadır.

Bu tezdeki ırkçılık söylemlerinin analizi, toplumdaki ırkçılıkla ilgili sorunların derinlemesine anlaşılmasına ve farkındalığın artırılmasına yardımcı olacaktır. Oyunun dilinin, o dönem de ve sonrasında ırkçı söylemlerin yayılmasında nasıl bir rol oynadığını ve insanların algılarını nasıl etkilediğini görmek açısından önemlidir. Bu çalışma, ırkçılığın sözlü iletişim ve söylemler üzerindeki etkilerini ve stereotiplerin nasıl yaygın hale geldiğini anlamamıza yardımcı olmuştur.

Öte yandan, "Othello"nun içeriğindeki ırkçı söylemler ve diğer karakterler bakımından farklı olan ten rengi, ötekine ait olma ve toplumsal kabul görmemenin günümüzdeki önemi de dikkate değerdir. ırkçılık hala dünya genelinde spordan sinemaya, iş yerinden, tatil mekanlarına kadar geniş kapsamlı şekilde yaygın bir sorun olmaya devam etmektedir ve oyunun genel temaları, günümüz toplumunda da hala geçerliliğini korumaktadır. "Othello"nun karakterlerinin söylemleri ve davranışları ile ırkçılığın yıkıcı etkilerini anlatması, insanları bu konuda düşünmeye ve harekete geçmeye teşvik etmektedir.

Bu tez çalışması, Othello'nun ırkçılıkla ilgili söylemlerinin ve bu söylemlerin etkilerinin yanı sıra, oyunun çağdaş toplumlar üzerindeki yansımalarını da ele almıştır. Oyun, ırkçılık ve ayrımcılığın hala var olduğu bir dünyada, insanların ırk, etnik köken veya dış görünüşleri temelinde nasıl ayrımcılığa maruz kalabileceklerini anlatmaktadır. Bu nedenle, Othello'nun ırkçılıkla ilgili söylemlerini analiz etmek, günümüzde ırkçılığın ve ayrımcılığın hâlâ mevcut olduğunu kabul etmek ve bunlarla mücadele etmek için önemli bir adımdır.

Bu çalışma, ırkçılıkla mücadelede ya da ırkçılığın yaygınlaşmasında edebiyatın ve tiyatronun güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. Shakespeare'in "Othello" oyunu, bir taraftan topluma ayna tutarak ırkçılığın kötü yanlarını ve insanlığın evrensel sorunlarını yansıtmakta diğer bir taraftan toplumda var olan ırk karşıtı duyguları beslemektedir. Oyunun sahneleri insanların ten renklerinin farklılıklarının onların hayatlarında nasıl yıkıcı etkilere sebep olduğunu gösterirken aynı zamanda ırkçı toplumların ön yargılarını besleyecek stereotiplerin yaygınlaşmasına da katkı sağlamıştır.

Othello'nun ırkçı bir oyun olmadığı tam tersine Siyahi bir karakteri oyunun baş karakteri yaparak Shakespeare'in siyahların topluma dahil edilmesini teşvik ettiğini ileri süren çalışmalarda mevcuttur. Othello'nun yazıldığı dönem ve İngiliz toplumu göz önüne alındığında, siyasal ve sosyolojik bakımdan bugünkü anlamı ile bir ırkçılık tanımının yapılması zordur. Aydınlanma, reform ve ilk dönem modernizm çağında toplumun incil ve kilise üçlemesinin zorlamalarından henüz yeni rahatlamaya başladığı, Avrupalıların Doğu'daki yeni keşifler ivesilesi ile yeni coğrafyalar ve insanlarla karşılaştığı bu süreçte tabii olarak bugünkü manası ile bir ırkçılık yoktu, fakat kilisenin ve incilin öğretileri dahilinde siyah renkli olmanın Nuh'un oğlu Ham'ın günahlarının bir sonucu olduğu inancı ya da coğrafi sebeplere dayalı olarak insanların sıcak iklim sonucu kara tenli olmaları gerçeğinin yanı sıra 8. Yüz yıl ve 15. Yüz yıl arasında bugünkü İspanya ve Portekiz topraklarında hüküm sürmüş Müslüman Endülüs devletinin varlığı ve doğudan yükselen Müslüman Osmanlı devletinin varlığı Hristiyan Avrupa üzerinde büyük bir baskı oluşturmuş, dönemin edebi eserlerinin içerisinde toplumun endişelerini körükleyerek krallıkların ayakta kalması dinsiz, kafir, barbar, şehvet düşkünü, hasis, kıskanç velhasıl kötü olan ne varsa bunlara sahip bir "öteki" oluşturulmuş ve edebi metinler ve görsellerle beslenmiştir. Kimileri bunun özellikle İngiltere açısından bir Milletleşme için, yeni kurulan Protestan kilisenin sağlam zeminlere oturtulması için bir gereklilik olduğunu ileri sürerek, yapılan bu ötekileşmeyi savunmaktadır.

Literatürde Othello özelinde ırkçılık ve ötekileştirme üzerine bir araştırma yapıldığında bu konuda kayda değer bir çalışma olduğu görülmüştür. Kimi araştırmacılar Othello'nun ırkçı, ötekileştirici söylemler ve tasvirler içerdiğini öne sürerek oyunun bugünkü anlamda ırkçı bir oyun olduğunu ileri sürmüş, kimi araştırmacılar ise oyunun ötekini de dahil ederek toplumda onların sesini duyurduğunu ırkçı söylemler içerse de oyunun genelinde böyle bir amaç olmadığını, Othello'nun aslında siyah bir karakter olup

olmadığının bile belli olmadığını, ya da aslında siyah bir karakterin o dönem bir tiyatro eserinde baş karakter olarak seçilmesinin Shakespear'ın aslında ırkçı olmadığını bir delili olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Burada literatürde Othello'nun ırkçı bir oyun olmadığını ileri süren ve savunan bazı araştırmacıların çalışmalarına değinilecektir. Bu çalışmaların seçiminde benzer düşünceleri ileri süren pek çok çalışmayı ayrı ayrı sunmaktansa bu tezin amacına uygun olarak yapılan çalışmaların içerdiği ortak savları dikkate alarak belli başlı araştırmacılardan ve eserlerinden bahsedilecektir.

Cameron, Elizabeth Lasley, "Öteki'ni Kucaklamak: Shakespeare ve Irksal Hoşgörü" (Cameron, 2008). Lisansüstü Tezinde, Shakespeare'in Othello oyunu ile, Öteki'ni kucaklamak için ikna edici nedenler sunduğunu, Othello'nun, ötekileştirilen Yahudi Shylock'un "Öteki" haline geldiği *Venedik Taciri* gibi diğer oyunlarla yan yana getirildiğinde bu durumun açıkça ortaya çıktığını, Shakespeare'in, *Othello* ve *Venedik Taciri* gibi diğer eserlerinde Ben ve Öteki'nin katı tanımlarının yanlış olduğunu savunmak için ikilikleri bulanıklaştırdığını, Shakespeare'in farklılıkların olacağını kabul ettiğini, ancak benzerliklerin de olacağını kabul ettiğini savunur. Ayrıca, seyirciye bütün bir insan grubuna aşırı basitleştirilmiş bir tanım verilemeyeceğini ilettiğini, Shakespeare'in, Othello'da ikiliklerin bulanıklaştırılmasını, seyirciye toplumun Öteki'ni inşa ettiğini göstermek için kullandığını; bu inşa, düzen ve güvenlik yanlısamasını sürdürmek için yaratılmış bir maskaralıktan ibaret olsa bile Othello saf bir karakterdir ve çevresindeki birçok karakter aslında ırkçı söylemler kullanmaktadır. Oyunun bu yönleri inkâr edilemez. Ancak bu aşırı basitleştirilmiş analizler, oyunun ırkçı klişeleri ve ırkçılığı desteklemekten ziyade altüst eden yönlerini göz ardı etmektedir. Aslında Shakespeare'in oyunları, Othello gibi, Öteki'ni kucaklamak için ikna edici nedenler sunar. Othello, ötekileştirilen Yahudi Shylock'un Öteki haline geldiği *Venedik Taciri* gibi diğer oyunlarla yan yana getirildiğinde bu durum açıkça ortaya çıktığını savunur (Cameron, 2008).

A. C. Bradley'in Othello üzerine basılmış iki dersinde de metin analizi büyük ölçüde yoktur - bunun yerine oyunun karakterlerine ve kurgusuna odaklanmışlardır. Bradley'in "Othello'nun karakteri nispeten basittir" ve "o kadar asildir ki çoğu okurda Shakespeare'in başka hiçbir kahramanına duymadıkları sevgi ve acıma karışımı bir tutku uyandırır" Bu oyunun dramını görkemli bir şekilde tanımlar: 'talihin tamamen tersine dönmesi' (Bradley,1955, s. 4) ve kendi 'karakteristik eylemleri' (Bradley,1955, s. 7) tarafından ani

bir felakete ve ölüme sürüklenen, iç çatışması ana dramatik ilgiyi sağlayan ve dramı bizi güçlü bir atık duygusuyla etkileyen tek, seçkin bir kahramanın dramı olarak tanımlar. Diğer bir taraftan, Othello'nun oyun olarak performans geçmişi incelendiğinde, yıllar boyunca siyah tenli bir oyuncunun Othello karakterini oynayamamasının ırkçılıkla bağlantılı olduğu görülmektedir. Tiyatro tarihinde, siyah bir oyuncunun Othello'yu oynaması uzun bir süre ırkçılık yüzünden mümkün olmamıştır. Shakespeare'in oyunu yazıp sahnelediği dönemden başlayarak birkaç yüz yıl sonrasında bile, Othello rolü yüzlerini siyaha boyamış "black face" denilen bir makyaj ile beyaz oyuncular tarafından oynanmış ve özellikle Avrupa ve Amerika'daki siyah düşmanlığı ve hassasiyeti sebebi ile siyah tenli oyuncular bu rol için genellikle tercih edilmemiştir. Bu durum, beyaz üstünlüğünün ve ırkçılığın tiyatro dünyasında da etkili olduğunu göstermektedir. Siyah tenli oyuncuların Othello rolünü oynayamaması bir tür ırksal ayrımcılığın bir tezahürüdür ve bu durum uzun süre boyunca devam etmiştir.

Fotoğraf 5: Orson Welles, Othello Rolünde

Kaynak: (<https://www.tcm.com>,1952)

Sahne sanatlarındaki bu ırksal ayrımcılığın kökenleri, tarih boyunca siyahlara yönelik aşağılayıcı ve önyargılı tutumlarla bağlantılıdır. Othello'nun siyah tenli bir oyuncu tarafından oynanmasının engellenmesi, siyah insanların toplumda maruz kaldığı ırksal ayrımcılığın sahne sanatlarına bir yansımasıdır. Siyah insanlar, uzun süre boyunca beyaz üstünlük ideolojisinin ve ırkçılığın hedefi olmuşlardır. Tiyatro ve film dünyası da bu ırkçı

düşüncelerin bir yansıması olarak, siyah tenli oyunculara Othello rolünü vermekten çok uzun bir süre kaçınmıştır. Bu durum 19. yüz yıl sonlarına kadar devam etmiştir. Bu yüz yıl sonunda Ira Aldridge isimli siyah bir aktör ilk defa Othello'yu sahnede canlandırmış, doğal olarak siyah bir oyuncunun tiyatral yeteneklerinin tıpkı beyazlar gibi olabileceğini kanıtlamıştır.

Fotoğraf 6: Ira Frederick Aldridge Othello Rolünde

Kaynak: (Encyclopædia Britannica)

Fotoğraf 7: Paul Robeson Othello Rolünde

Kaynak: (tr.wikipedia.org)

Bu çalışma "Othello" adlı oyunda ırkçılıkla ilgili söylemlerin analizini gerçekleştirmiştir. Bulgularımız, oyunun yazıldığı dönem İngiltere'sinde ve sonraki birkaç yüz yıl boyunca Avrupa ve Amerika başta olmak üzere oyunun baş kahramanı siyah olan bir rolü, gerçek ten rengi siyah olan bir oyuncunun toplumsal baskılar ve tehditler yüzünden oynayamamış olması gerçeğidir. Bu oyun aynı zamanda değişik mecralarda ırkçılığın hala var olduğu bu yüz yılda da toplumun farkındalık düzeyini artırmanın önemli olduğunu göstermektedir. Oyunun karakterleri ve söylemleri, ırkçılıkla mücadelede güçlü mesajlar iletmekte ve insanları eşitlik, hoşgörü ve adalet için harekete geçmeye teşvik etmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarından birisi de ırkçılıkla mücadele etmek için edebiyatın ve tiyatronun önemli bir rol oynayabileceğini vurgulamaktadır. "Othello" üzerine odaklanan bu analiz, ırkçılığın geniş bir yelpazesini kapsamamaktadır. İlerideki çalışmalar, farklı edebi eserler ve dönemler üzerinde yapılan benzer analizlerle bu konuyu derinlemesine inceleyebilir. Ayrıca, "Othello"nun ırkçılıkla mücadeledeki ya da ırkçılığın

yayılmasındaki etkisinin toplumsal ve kültürel açıdan nasıl değerlendirildiği de daha fazla araştırılmaya değer bir konudur.

“Othello” özelinde ırkçılıkla ilgili söylemlerin analizi, toplumun bu sorunla yüzleşmesine ve ırkçılıkla mücadele etmesine katkıda bulunabilir. “Othello” gibi edebi eserler, insanlara ırkçılığın yıkıcı etkilerini göstererek farkındalık yaratma ve değişim için bir alt yapı sağlayabilir. Bu tez çalışmasının, ırkçılığın azaltılması ve toplumsal adaletin sağlanması yolunda bir adım olması amaçlanmıştır. Bu çalışma, "Othello"nun ırkçılıkla ilgili söylemlerini analiz ederek, ırkçılığın zararlarını ve toplumun bu sorunla mücadele etme potansiyelini vurgulamıştır. Ancak, bu çalışmanın sınırlamaları da göz ardı edilmemelidir.

Öncelikle, bu çalışma sadece "Othello" adlı oyunun ırkçılıkla ilgili söylemlerine odaklanmıştır. Bu nedenle, genel bir resmi sunmak yerine, oyunun spesifik örneklerine dayalı sonuçlara ulaşmak mümkün olmuştur. ırkçılık, çok katmanlı ve karmaşık bir konudur ve farklı dönemler, kültürler ve edebi eserlerde farklı şekillerde işlenebilir. Bu çalışma, sınırlı bir perspektif sunmakla birlikte, daha kapsamlı bir analiz için farklı edebi eserlerin ve dönemlerin dikkate alınması gerektiğini göstermekte ve önermektedir.

İkinci olarak, ırkçılıkla ilgili söylemlerin analizi, yalnızca bu oyunun metnine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Oyundaki karakterlerin sözlerine ve oyunun diline odaklanılmış, ırkçılığın nasıl ifade edildiği ve nasıl algılandığı incelemiştir. Bununla birlikte, bu analiz, oyunun sahnelenmesi ve performansının etkisini ve izleyici tepkilerini dikkate almamaktadır. Sahne tasarımı, oyunculuk ve diğer görsel ve işitsel unsurlar, ırkçılıkla ilgili söylemlerin algılanışını etkileyebilir. Bu yönlerin de daha kapsamlı bir çalışmada ele alınması önemlidir.

Üçüncüsü, bu çalışma 'Othello'nun mevcut anlamını ve etkisini değerlendirmek için sınırlı bir bakış açısı sunuyor. Bu çalışmanın amacı, ırkçılıkla mücadelede oyunların potansiyelini ve harekete geçirici gücünü vurgulamaktır. Ancak bu oyunun günümüz toplumunda nasıl, hangi bağlamda ve hangi amaçla karşılandığı gibi unsurlar göz ardı edilmiştir. Bu oyunun etkisini daha iyi değerlendirmek için gerçek hayattan örnekler ve seyirci tepkilerini dikkate almak gerekir.

"Othello"nın ırkçılıkla ilgili söylemlerinin analizi, ırkçılıkla mücadelede edebi eserlerin ve tiyatronun önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu çalışma, "Othello" üzerinden ırkçılığın yıkıcı etkilerini ve toplumun bu sorunla nasıl mücadele edebileceğini anlamak için bir adım atmaktadır. Ancak, daha fazla çalışma ve araştırma yapılması gerekmektedir.

İlerideki araştırmalar, farklı edebi eserlerin ve tiyatro oyunlarının ırkçılıkla ilgili söylemlerini analiz etmeli ve farklı dönemlerdeki toplumsal ve kültürel bağlamları göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, "Othello"nın sahne performansları ve izleyici tepkileri de incelenmeli, oyunun günümüz toplumunda nasıl algılandığı ve nasıl etki yarattığı daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmelidir.

Bu çalışmanın sonuçları, ırkçılıkla mücadelede toplumun bilinçlenmesine ve değişim için adımlar atmasına katkıda bulunabilir. İnsanların farkındalığını artırmak, önyargıları sorgulamak ve hoşgörü temelli bir toplum inşa etmek için edebi eserlerin ve tiyatronun önemli bir rol oynayabileceği vurgulanmalıdır. "Othello" gibi eserler, insanları derin düşüncelere sevk ederek ırkçılığın zararlarını göstermekte ve toplumsal adalet için harekete geçme potansiyelini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma ırkçılıkla ilgili söylemlerin analizini gerçekleştirerek "Othello" adlı oyunda ırkçılığın nasıl işlendiğini ve bu sorunla mücadelede edebi eserlerin ve tiyatronun nasıl bir rol oynayabileceğini incelemiştir. Ancak, daha kapsamlı çalışmaların yapılması ve farklı edebi eserlerin, dönemlerin ve toplumsal bağlamların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu çalışma, ırkçılıkla mücadelede farkındalığı artırmaya ve insanları eşitlik, hoşgörü ve adalet için harekete geçmeye teşvik etmeye yönelik bir adımdır.

KAYNAKÇA

- Abrams, M. H. (1999). A glossary of literary terms. Australia, Heinle&Heinle, Thomson Learning.
- Adewunmi, B. (2014). KimberléCrenshaw.
[www.newstatesman.com.https://www.newstatesman.com/politics/welfare/2014/04/kimberl-crenshaw-intersectionality-i-wanted-come-everyday-metaphor-anyone-could](https://www.newstatesman.com/politics/welfare/2014/04/kimberl-crenshaw-intersectionality-i-wanted-come-everyday-metaphor-anyone-could)
- Baker, J. (2009). Race and ethnicity in anglo-saxon literature. Routledge.
- Bhabha, H. (1984). Of mimicry and man: The ambivalence of colonial discourse. October, 28, 125. <https://doi.org/10.2307/778467>
- Bhabha, H. K. (1994). The location of culture. Routledge.
<https://ia800507.us.archive.org/28/items/TheLocationOfCultureBHABHA/the%20location%20of%20culture%20BHABHA.pdf>
- Blumenbach, J. F. (1807). A short system of comparative anatomy, translated from the German ... by William Lawrence ... With additional notes and an introductory view of the classification of animals, by the translator.
https://access.bl.uk/item/viewer/ark:/81055/vdc_100025655273.0x000001#?c=0&m=0&s=0&cv=416&xywh=-654%2C-1%2C4285%2C2519
Accessed:24.05.20123
- Bohn, C. (2009). Inclusion and exclusion: Theories and findings. From exclusion from the community to including exclusion. Strangers and Poor People. Changing Patterns of Inclusion and Exclusion in Europe and the Mediterranean World from Classical Antiquity to the Present Day (A. Gestrich, R. Lutz, & H. Uerlings, E.ds.). Peter Lang.
- Bonilla-Silva, E. (2006). Racism without racists: Color-blind racism and the persistence of racial inequality in the united states (2nd ed.). Rowman & Littlefield Publishers, Inc. <https://www.sbctc.edu/resources/documents/colleges-staff/programs-services/administrators-of-color/central-frames-colorblind-racism-sum2019.pdf>
- Bradley, A. C. (1955). Shakespearean tragedy: Lectures on hamlet, othello, king lear, macbeth. Meridian Books.
- Bradley, A.C. (1957). Shakespearean tragedy: Lectures on hamlet, othello, king lear, macbeth, 2nd edn (London, 1905; paperback reprinted 1957) pp. 151 ve 155.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2023, March 5). Franz Joseph Gall. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Franz-Joseph-Gall>

- Burghardt, W. E. (1871). The suppression of the african slave trade in the united states of america, 1638-1871 (Publication No. HU 90.330) [Doctoral Dissertation, Harvard University]. <https://nrs.lib.harvard.edu/urn-3:hul.arch:24094130>
- Cameron, E. L. (2008) Embracing the other: Shakespeare and racial tolerance, Graduate Theses and Dissertations. 1902. https://ecommons.udayton.edu/graduate_theses/1902
- Cox, O. C. (1948). Caste, class, & race: A study in social dynamics. Doubleday.
- Cronick, K. (2002). The discourse of president george w. bush and osama bin laden: A rhetorical analysis and hermeneutic interpretation. *Forum: Qualitative Social Research*, 3(3), 1-23. DOI: <https://doi.org/10.17169/fqs-3.3.836>
- Egan, G. (2007). Shakespeare. Edinburgh, Edinburgh University Press Ltd.
- Equiano, O. (1789). The interesting narrative of the life of olaudah equiano: Or gustavus vassa, the african. https://www.gilderlehrman.org/history-resources/spotlight-primary-source/olaudah-equiano-1789?gclid=CjwKCAjwuqiiBhBtEiwATgvixGiH2UlxxXJXHmcnlJ20nVEJT69eQYKsKqSHv7sB7BhQHJ8bb7csQRoCrT8QAvD_BwE
- Equiano, O. (2003). The interesting narrative of the life of olaudah equiano, or gustavus vassa the african. Penguin Classics.
- Fanon, F. (2001). The wretched of the earth. Penguin Modern Classics.
- Fanon, F. (2008). Black skin, white masks. Grove Press.
- Grene, N. (1996). Othello, shakespeare's tragic imagination. Palgrave Macmillan.
- Hawkins, J. (2011). CHAP. X. In a general history of the science and practice of music (Cambridge Library Collection - Music, pp. 365-373). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511997549.030 SGT:24.05.2023
- <https://fleurmach.files.wordpress.com/2016/07/jung-the-undiscovered-self-1957.pdf>
- [https://syllabus.pirate.care/library/Charles%20W.%20Mills/The%20Racial%20Contract%20\(105\)/The%20Racial%20Contract%20-%20Charles%20W.%20Mills.pdf](https://syllabus.pirate.care/library/Charles%20W.%20Mills/The%20Racial%20Contract%20(105)/The%20Racial%20Contract%20-%20Charles%20W.%20Mills.pdf)
- <https://www.bard.edu/library/arendt/pdfs/Bradley-Tragedy.pdf>
- https://www.sas.upenn.edu/~cavitch/pdf-library/Fanon_Black_Skin.pdf
- J, H. E. A., & Shakespeare, W. (1996). Othello (3rd ed.). Arden Shakespeare.

- Jones, E.D. (1971). *The elizabethan image of africa*. (1971). Univ. Press.
- Jonson, B. (n.d.). *The masque of blacknesse*. (transcribed by Risa S. Bear), [https://darkwing.uoregon.edu. http://darkwing.uoregon.edu/~rbear/jonson1.html](https://darkwing.uoregon.edu/http://darkwing.uoregon.edu/~rbear/jonson1.html)
- Jung, Carl. 1958. *The undiscovered self*. Trans. R.F.C Hull. Boston: Little, Brown, and Company,
- Kamwi, B. L. (2014). *An analysis of shakespeare's use of rhetoric in the kings' speeches in king henry IV part II and henry V*. (Doctoral dissertation, University Of Namibia).
- Konigsberg, L. (2012). *A jest's prosperity lies in the ear/Of him that hears it, never in the tongue/Of him that makes it* (Doctoral dissertation, The Graduate School, Stony Brook University: Stony Brook, NY.).
- Leo, J. (n.d.). *A geographical historie of africa* (J. Pory, Trans.). British Libraray. <https://www.bl.uk/collection-items/leo-africanuss-geographical-history-of-africa>
- Levin R. (1960), *Tragedy, plays, theory, and criticism*, Harcourt Brace Collage Publishers.
- Long, E. (n.d.). *General survey of the antient and modern state of that island: With reflections on its situation, settlements, inhabitants, climate, products, commerce, laws, and government*, 2. https://repository.library.northeastern.edu/downloads/neu:m0410b06w?datastream_id=content
- Loomba, A. (2002). *Shakespeare, race, and colonialism*. Oxford Shakespeare topics. Oxford University Press. https://books.google.com.tr/books?id=AABREAAQBAJ&pg=PA1&hl=tr&source=gbbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false
- Loomba, A. (2015). *Shakespeare and race*. Oxford University Press.
- Mandeville, S. J. (1915). *Travels*. Macmillan And Co. Limited St. <https://resources.warburg.sas.ac.uk/pdf/ndb110b2285270.pdf>. SGT: 27.04.2023
- Marlowe, C. (2019). *The jew of malta study guide by course hero*.
- Marlowe, C. & Martin, M. R. (2014). *Tamburlaine the great: Part one and part two*. Broadview Press.
- Middleton, T. ve E. French. (2007). *A chaste maid in cheapside*. Drama classics. Nick Hern Books,. <https://books.google.com.tr/books?id=bMELAQAAMAAJ>.
- Mills, C. W. (1997). *The racial contract*. Cornell University Press.
- Neill, M. (n.d.). "Indian moors": Othello and early modern constructions of human difference, 49, 361–374. <https://doi.org/10.2307/2902233>

- Neuberger, J. (2018, March 1). Did race and racism exist in the middle ages? Not even past. Not Even Past. <https://notevenpast.org/did-race-and-racism-exist-in-the-middle-ages/>. SGT: 22.04.2023
- Proclamations, T. R., Paul, L., & Hughes, J. F. (Eds.). (1969). Licensing casper van senden to deport negroes. In the later tudors (1588-1603) (Vol. 3, pp. 221–222). Yale Univ. Press.
- Racism. (n.d.). Britannica.com. <https://www.britannica.com/dictionary/racism>
- Rubens, P. P. (n.d.). Cennetin dört nehri [Image]. en.wikipedia.org. https://en.wikipedia.org/wiki/The_Four_Continents
- Said E. W. (1979). Orientalism (First Vintage Books). Vintage Books.
- Said, E. W. (1993). Culture and imperialism. Vintage.
- Salahat, R. A. (2017). Analyzing iago's speech in shakespeare's othello, (Thesis of Master of English in Applied Linguistics and the Teaching of English, College of Graduate Studies, Hebron University).
- Sancho, I. (2014). Letters of the late ignatius sancho, an african. Cambridge University Press.
- Sanders, A. (1994). The short oxford history of english literature. Clarendon Press.
- Shakespeare, W. (1994). Othello, Penguin Popular Classics.
- Shakespeare, W. (2008). Othello, (Ö. Nutku, Trans.)Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.(1. Basım).
- Shakespeare, W. (1984). Othello, ed. Norman Sanders. Cambridge.3 rd. Ed.
- Shakespeare, W. (1994). Fırtına [The Tempest; Türkçesi: B. Bozkurt]. (1. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Shakespeare, W. (2010). Titus andronicus (A. Neyzi, Trans.). Mitos Boyut Yayın Evi.
- Solt, S. (n.d.). The biography of othello: A signifying life [UCLA Electronic Theses and Dissertations]. <https://escholarship.org/uc/item/1vt5901d>.
- Spivak G. C. (1988). Can the subaltern speak? Macmillan.
- Spivak, G. C. (1999). A critique of postcolonial reason. Towards a history of the vanishing present. Calcutta/New Delhi: Seagull.
- Vaughan, V.M. (1996). Othello: A contextual history. Cambridge University Press. <https://books.google.com.tr/books?id=fepct4ECIzQC>.
- Webster, J. (1665). The white devil, etc., London. http://access.bl.uk/item/viewer/ark:/81055/vdc_00000002C80E

Wynter, S. (2003). Unsettling the coloniality of being/Power/Truth/Freedom: Towards the human, after man, its overrepresentation--An argument. CR: The New Centennial Review 3(3), 257-337. doi:10.1353/ncr.2004.0015.

Young, A. (2014). Blackamoors: africans in tudor england, their presence, status and origins. Routledge.

Web Kaynakları

Butler, M.2017. "The court masque / The cambridge works of ben jonson". universitypublishingonline.org. Retrieved 30 March 2017.Accessed.19.08.2023

Ekinci E.B. (2021). UK owes its existence to ottomans. Daily Sabah.Columns.

<https://www.dailysabah.com/opinion/columns/uk-owes-its-existence-to-ottomans>
Accessed. 23.07.2023

Fact Sheet-Audiences. (n.d.). <https://teach.shakespearesglobe.com/fact-sheet-audiences#:~:text=Admission%20to%20the%20indoor%20theatres,the%20theatre%20was%20so%20popular>

Fotoğraf 1: Sir Peter Paul Rubens, The Four Continents,
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Four_Continents

Fotoğraf 2: Kraliçe I. Elizabeth'i ziyaret eden Fas Büyükelçisinin Portresi
<https://www.bl.uk/collection-items/portrait-of-the-moorish-ambassador-to-queen-elizabeth-i>

Fotoğraf 3: 1601 Taslak Bildirisi, <https://www.bl.uk/collection-items/draft-proclamation-on-the-expulsion-of-negroes-and-blackamoors-1601>

Fotoğraf 4: The Globe Theatre,

<https://www.britannica.com/art/open-stage#/media/1/429720/100187>

Fotoğraf 5: Orson Welles, Othello, 1952,
<https://www.tcm.com/tcmdb/title/85900/othello/#overview>

Fotoğraf 6: Ira Frederick Aldridge Othello Rolünde,
<https://www.britannica.com/biography/Ira-Frederick-Aldridge#/media/1/13646/8264> , 22.04.2023

Fotoğraf 7: Paul Robeson Othello Rolünde, https://tr.wikipedia.org/wiki/Paul_Robeson, 22.04.2023

Gloriana. (n.d.). en.wikipedia.org. <https://en.wikipedia.org/wiki/Gloriana>

Pilgrimage of Grace. (n.d.). Britannica. <https://www.britannica.com/event/Pilgrimage-of-Grace>

Via media. (n.d.). In An episcopal dictionary of the church. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.episcopalchurch.org/glossary/via-media/>

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Zülküf FİLİZ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Ege Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölümü	İngiliz Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Filiz, Z. (2022). Dünyada ve Türkiye’de İzleyici ve Alımlama Çalışmaları Üzerine Genel Bir Bakış, ICOMS 2022, Uluslararası İletişim Bilimleri Sempozyumu	